

ОТ РЕДАКЦИЯТА

Пожелаваме на всички колеги весело и приятно изживяване на летните почивни дни!

Нека всеки нотариус да зарови пръст в пясъка или тревата на само неговото „паркомясто“ под чадъра или ореховата сянка, ползвайки общите части на природата.

Четейки този бюлетин, световният шампион по футбол вече е известен и ако копираме футболната терминология, може би най-добрата стратегия в момент на финансови сътресения е играта в центъра.

Лятото в сезона на отпускарските дни са възможни и проблеми, мили затруднения, като тези от стиховете по-долу, а именно: да ти влезе песъчинка в окото вместо в сапуна, да разбереш противостоянието между робство и любов или да мръзнеш на брега на морето, уверявайки се, че лятно време всяко утро е юлско – стига да има къс свобода.

Uriah Heep

There I was on a July morning!

На този бряг съм в юлска утрин,
да следвам неуморно любовта...
Зората над морето ще изплува
великолепно слънцето изгрива!

С песните на ранобудните птици
вървях в безкраен нощен път.
Зад мен са бурите и тъмнините,
вдишвам ароматен морски дъх!

Разлива светлините си лазура.
Любов, до теб да се пробудя!

Преследвах я – обиколих земята,
и преобърнах всички камънаци!
Срещнах хиляди усмихнати лица.
Пламък от любов да си открадна...

Ти си в сърцето и душата ми,
в мислите ми – с мен навсякъде!

Юлска утрин по вълните стъпва,
посрещам своя изгрев на брега!
Нов ден, в лъчи на любовта окъпан
огрян от розова невиджана зора!

Жак Превер

Слънчева баня

Вратата на банята е
заклучена,
но слънцето влиза през
прозореца
и се къпе във ваната,
и се смее във пяната,
а сапунът плаче, защото
му е влезло слънце в
окото.

Жак Превер

За теб, любов моя

От пазара за птици
купих птици
за теб,
любов моя.

От пазара за цветя
купих цветя
за теб,
любов моя.

От пазара за окови
купих вериги,
тежки вериги,
за теб,
любов моя.

Накрая на пазара за роби
те потърсих,
но не те намерих,
любов моя.

Христо Фотев

Острова - на залива закрила...

Острова – на залива закрила,
строга и любовна светлина.
Не скалите – неговата сила –
вашият човешки имена.
И света когато акустира в
пристаните на града – помни
всичко туй което не умира
и живее в кратките ни дни.
Тук между небето и водата
по-солена от сълза вода
всички ни сродява – свободата –
Вашата прекрасна свобода.

Записал Димитър Танев

ОТ РЕДАКЦИЯТА

▶ 1

ДРУГИТЕ ЗА НАС

Интервю с инж. Светослав Глосов –
председател на КСБ

▶ 3

НОТАРИАЛЕН ГЛОБУС

От 106-ия Конгрес на френските
нотариуси в Бордо, 30 май–3 юни 2010 г.

▶ 8

НОТАРИАЛЕН ЖИВОТ

Семинар „Имотните измами –
проблеми и противодействие“ –
Ловеч, 14 май 2010 г.

▶ 16

Семинар на Нотариалната колегия
към Апелативен съд гр. Велико Търново
в Трявна

*Дисциплинарната отговорност на
нотариуса*

Нотариусът – обект на престъпления.

*Съдействие от нотариуса за разкриване на
престъпления*

Ипотека. Подновяване. Встъпване в дъл.

Заместване в дъл

▶ 23

Семинар на Нотариалната колегия към
Апелативен съд гр. София в Луковит

▶ 27

ПРАКТИКА

Решения на Върховния административен
съд във връзка с подадена жалба от нотариус
срещу мълчаливия отказ на министъра на
правосъдието за издаване на заповед за
вписване в регистъра на Нотариалната
камара на Република България като
помощник-нотариус по заместване лице,
изпълнявало тази длъжност при друг
нотариус, и необходимостта отново да
полага изпит по реда, посочен в чл. 46,
ал. 3 от ЗННД

▶ 30

Решение на Върховния административен
съд по повод указание на КЗЛД към НАП

▶ 34

БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Нотариалноправни проблеми при
удостоверяването на брачен договор и
вписването му в имотния регистър

Гл. ас. Красимир Димитров

▶ 36

Осиновяване на дете с обичайно
местопребиваване в Република България от
лице с обичайно местопребиваване в
чужбина

Проф. д-р Николай Натов

▶ 41

ЛИТЕРАТУРЕН РЕГИСТЪР

Тогава ние победихме!

Владимир Петров

▶ 63

ДРУГИТЕ ЗА НАС

С новия председател на Камарата на строителите в България инж. Светослав Глосов разговаря Ренета Николова

Пожелавам на нотариусите да имат повече работа, особено по удостоверяването собствеността на много нови недвижими имоти – това означава, че ние също ще работим повече

■ *Най-напред, честито на новия председател, една заслужена победа и много хубави думи от колегите от бранша, които чухме на Общото събрание.*

Благодаря! Благодаря на всички фирми, на всички областни представителства, които ме подкрепиха при номинацията ми за председател на Камарата на строителите в България, както и на всички делегати на Общото събрание, които гласуваха за мен. Те ми се довериха, а аз искам да им кажа, че през тригодишния мандат няма да ги подведа.

■ *Мандатът няма да бъде лесен, защото поемате КСБ в един доста тежък период за строителите. Какви ще бъдат първите стъпки на новия председател, какво предстои, с какво ще започнете?*

Продължаваме още от първата седмица битката за решаването на въпросите с заплащането на задълженията към строителните фирми. Проведохме срещи с министъра на регионалното развитие, с Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България, с Банката за развитие, предстои

Светослав Апостолов Глосов – председател на Камарата на строителите в България, е роден през 1955 г. в гр. Пловдив. Цялото му семейство работи в строителния бизнес. Завършва Икономически техникум в гр. Пловдив през 1974 г. със специалност Икономика, отчетност и планиране на промишлеността и строителството. През 1981 г. завършва Висшия институт за архитектура и строителство (ВИАС) гр. София, специалност Промислено и гражданско строителство. Има седем специализации в областта на строителството и мениджмънта на строителния бизнес.

Работил е като проектант в „Гражданстройпроект“, в строителното поделение на МВР. През 1994 г. създава компанията за строителен надзор „Глоса“, а през 1996 г. и строителната фирма „Биаг-С“ за изграждане на жилищни сгради и хотели.

Компанията строи в Банско, София и по Черноморието. „Биаг-С“ е главен изпълнител в изграждането на жилищен комплекс за строителите и експлоатационния персонал на АЕЦ „Белене“.

Инж. Глосов е член на строителната камара от 1994 г. Като такъв е работил дейно и всеотдайно за нея. Един от учредителите на Камара на строителите в България, активно участва в работата по промяна на Закона за ДДС, ЗОП и ЗУТ. Бил е член на УС, зам.-председател и председател на Областно представителство – София. Активно участва в процеса по възстановяване на средствата, които държавата дължи на строителите.

Инж. Глосов е член на Ротари клуб „София-Балкан“, а в периода 2007–2008 г. е бил и негов председател. Дарител, признат от Ротари клуб с диплома от световната организация за многобройните му благотворителни инициативи и спомоществователството му на общественополезни каузи.

Работел и активно участващ в инициативата за ремонта на къщата на Колю Фичето в гр. Дряново. В района на софийското село Вакарел и видинското Въртоп изгражда и дарява две църкви на жителите. Заедно с Ротари клуб е съосновател на баскетболен отбор за хора в инвалидни колички „София-Балкан“.

Говори английски, немски и руски език.

Ловец, риболовец, яхтсмен и водолаз.

Семеен с две деца и двама внука.

среща и с министъра на финансите.

■ *Пред Общото събрание ви очертахте основните акценти на работата ви като председател. Да кажем още веднъж какви ще бъдат основните ви приоритети?*

На събранието заявих, че независимо че съм представител на повечето фирми – малките и средните, аз ще защитавам не само техните интереси, а и тези на големите компании. Аз съм председател на всички членове на КСБ. Направленията, в които ще работим, са освен разплащането към фирмите в краткосрочен план, в дългосрочен план – работа по законодателството и най-вече законите, касаещи бранша. Това са ЗОП, ЗУТ и Кодексът на труда. Той не отговаря на съвременните условия на труд. Ще работим за професионалното обучение във фирмите, конкурентоспособността на българските фирми с чуждите, уеднаквяване на критериите за изготвянето на тръжните документации. Ще се стремим към засилване ролята на областните представителства.

Комисията по регистъра трябва да се превърне в един контролен орган с превантивни функции. Тя трябва да реагира на сигнали за работа на фирми, невписани в регистъра, както и за работа на фирми в категории, за които нямат сертификация. Ще работим за решаване на проблемите с експлоатационните дружества.

Една добра идея, която беше поставена на Общото събрание на ОП-София е превръщането на Етичната комисия в един арбитър под формата на арбитражен съд, по подобие на този в Търговско-промишлената палата. Той ще помага при решаването на споровете между строители и между строители и инвеститори.

Сериозен международен ангажимент стои пред нас. Това е конгресът на FIEG в София, който от своя страна е едно признание за сегашната ни работа и авторитет за България в цяла Европа. Нашият стремеж ще бъде утвърждаване в европейските структури на строителната индустрия. Ще се радваме и на евентуално избиране на български

зам.-председател на федерацията – имаме достойна кандидатура.

■ *Камарата на строителите и Нотариалната камара имат много общи интереси и проблеми, които могат да решават заедно. Например вълнува ги уреждането на статута на паркоместата, някои промени в ЗУТ, Закона за кадастър и т.н. Как ще работите с тях, ще инициирате ли съвместна среща?*

От Нотариалната камара бяха поставени редица въпроси, които касаят и строителния бранш, и които считам, че с общи усилия можем да решим. Един от тези въпроси е узаконяването или придобиването на право за собственост върху паркоместата, за които има спор дали са самостоятелен обект на право на собственост или не. В тази връзка ние ще инициираме среща между КСБ, Нотариалната камара, Камарата на геодезистите. Уговорил съм на тази среща да присъства и зам.-министърът Георги Прегъов. Мисля, че това е въпрос, който заедно можем да решим. Можем да намерим общ език и по всеки проблем, касаещ недвижима собственост, имущество. Такива срещи и семинари са правени преди. Надявам се те да продължат занапред.

■ *Какво ще пожелаете на българските нотариуси?*

Пожелавам им да имат повече работа, особено по удостоверяването собствеността на много нови недвижими имоти. Казвам го, защото това означава, че ние също ще работим повече.

■ *Не сте далеч от нотариалната гилдия, имате доста приятели там...*

Имам много приятели и дори роднини в тези среди. В един Ротари клуб сме с Краси Анадолиев. В съвсем близки и роднински отношения сме с нотариус Валя Механджийска. Доскоро бяхме съседи с нотариус Весела Ивчева. Дори се е случвало да я наводнявам два пъти, но тя не ми се сърди, близки приятели сме. Гилдията изобщо не ми е чужда.

■ *Нека кажем нещо повече за човека Светослав Глосов. С какво се занимавате извън строителството?*

Аз съм човек с активна гражданска позиция и участвам в различни обществени организации. Един от основателите съм на Ротари клуб в България. Там мандатите са едногодишни на ротационен принцип. Бил съм президент на клуба, в продължение на две години бях и секретар. Участвам активно в дейността на клуба, на движението Ротари-Балкан, въпреки че в последните месец-два малко го оставих на заден план.

Камарата ми е слабост вече от 15 години, работил съм в нейните структури още от времето на Българска строителна камара.

Когато имам свободно време, обичам да ходя на лов, на риболов. Лятото, когато мога да отделя събота и неделя, още от петък съм на морето. Това е. Напоследък децата ми започнаха да ангажират моите уикенди с внуците ми. Опитват се да не ми оставят свободно време.

■ *Поздравителните адреси към вас не спират. Много хора ли ви се обадиха след като бяхте избран?*

Телефонът ми е задръстен с СМС-и, защото поздравленията са всяка минута и няма как да отговоря на всички. Има и поздравителни адреси от БСК, БТПП, КРИБ, получих поздравления и лично от председателя на НК г-н Димитър Танев, от синдикатите, от областния управител на Бургас. Благодаря на всички! Пожеланията са наистина много.

■ *А какво си пожелаваш новият председател?*

Пожелавам си КСБ да бъде все така добър и желан партньор. Да бъде силна. Да има един успешен мандат на УС под мое ръководство и един ден да се разделя с нея така, както се раздели досегашният председател г-н Симеон Пешов. Той беше изключително успешен. По мое предложение беше избран единодушно и за почетен председател.

IN MEMORIAM

През месеците април и май ни напуснаха двама наши колеги: на 16 април 2010 г. внезапно почина нотариус Емилия Манчева от град Пазарджик, а един месец по-късно, на 18 май 2010 г. – нотариус Цветанка Димитрова от град Видин.

Тъжно е когато ни напускат колеги, с които сме работили заедно от първия ден на вписването ни като свободни нотариуси. Тежко и мъчително е да се разделяме с тях.

От името на всички български нотариуси изказваме нашето уважение и почит към нотариус Емилия Манчева и нотариус Цветанка Димитрова.

Присъединяваме се към скръбта и мъката на близките им и изразяваме нашите най-искрени съболезнования.

Емилия Живкова Манчева е родена на 21 август 1952 г. в гр. Пазарджик. Завършва право в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1975 г. В продължение на 17 години работи като главен юрисконсулт на Окръжна болница гр. Пазарджик и завеждащ Социалноправен кабинет. След това работи известно време като съдия изпълнител и юрисконсулт на Данъчна служба гр. Пазарджик, а от 1988 г. до внезапната си смърт на 16 април 2010 г. е нотариус.

Цветанка Маринова Димитрова е родена на 25 октомври 1949 г. в с. Генерал Мариново. Учи право в Полша и Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където се дипломира през 1978 г. Десет години работи като главен юрисконсулт на община Видин, а от 1990 г. до вписването ѝ като нотариус на 26 август 1998 г. като адвокат към Адвокатска колегия гр. Видин.

БЛАГОТВОРИТЕЛНОСТ

На Коледния благотворителен бал, който Нотариалната камара за пореден път организира на 19 декември 2009 г., бе събрана сумата от 11 025 лева, която сума бе предадена на Дома за деца с умствена изостаналост „Св. Николай Чудотворец“ в с. Крушари, област Добрич, за закупуване на професионална пералня и сушилня. В благодарствена грамота ръководството на Дома изрази своите топли чувства и благодарност за съпричастието ни към проблемите и трудностите в ежедневието на децата.

ОБЩИНА КРУШАРИ, ОБЛАСТ ДОБРИЧ
ДОМ ЗА ДЕЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ
«Свети Николай Чудотворец» - с. КРУШАРИ
9410, с. Крушари, област Добрич, ул. "Г.Димитров" № 46, тел. 05771/22-
83;22-84
E-mail: dcmuj.krushari@abv.bg

БЛАГОДАРНОСТ

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА
НОТАРИУСИ,

ИСКРЕНО И ОТ СЪРЦЕ ВИ БЛАГОДАРИМ ЗА
ВНИМАНИЕТО И МИЛОСЪРДИЕТО, ПРОЯВЕНО КЪМ
НАС. С ВАШАТА ЧОВЕЧНОСТ ПОМОГНАХТЕ ДА СЕ
ПОДОБРИ ЖИВОТА НА НАШИТЕ РАЗЛИЧНИ ДЕЦА.

ПОКЛОН ПРЕД ЖЕЛАНИЕТО ВИ ДА БЪДЕТЕ
ПОЛЕЗНИ! ПОКЛОН ПРЕД ИНИЦИАТИВАТА ВИ ДА
ДАРИВАТЕ РАДОСТ! ПОКЛОН ПРЕД
СЪПРИЧАСТНОСТТА ВИ КЪМ ТРУДНОТО
ЕЖЕДНЕВИЕ НА БОЛНИТЕ ДЕЦА.

ПОКЛОН ПРЕД ДДУИ:
ИВАНКА БРЪБАНОВА /

НОТАРИАЛЕН ГЛОБУС

„Смятам, че това,
което не може да
се направи с
мъдрост,
благоразумие и
умение, никога не
се прави със сила“
Мишел дьо Монтен

Така председателят на Висшия съвет на Френския нотариат Жан-Пиер Фере завърши изказването си на 106-ия конгрес на Френския нотариат, който се състоя в периода 30 май – 2 юни в Бордо. Конгресът бе открит от председателя на конгреса, нотариус Дамиен Брак дьо ла Периер, който обяви, че участниците в конгреса са около 3500 френски нотариуси, 40 чуждестранни делегации, представители на други юридически професии, както и на фирмите, участващи с щандове в традиционната експозиция.

Ален Жупе, кмет на гр. Бордо, бивш министър-председател на Франция, последователно министър на външните работи и на екологията

След представянето на членовете на четирите работни комисии думата последователно бе дадена на председателя на Регионалния съвет на нотариусите при Апелативния съд на Бордо, нотариус Патрик Йегр, на председателя на Нотариалната камара на Жиронд, нотариус Филип Лавекс, и на кмета на града Ален Жупе (неоголистът Ален Жупе е министър-председател на Франция в периода 1995–1997 г., министър на външните работи 1993–1995 г., министър на екологията (2007 г.), кмет на Бордо в периода 1995–2004 и от 2006 г. досега). Господин Жупе представи региона на Бордо и самия град, който доскоро са наричали „Спящата красавица“, тъй като нищо не е променяно с години. Сега цялото крайбрежие на река Гарона, която пресича града, е изчистена от стари складове, хангари, боклуци и представлява огромна ивица с градини, алеи за колоездачи и спортуване, фонтани и т.нар. водно огледало, където се оглеждат красивите сгради по крайбрежния булевард. Ален Жупе подчерта, че кризите, които следват една след друга (финансова, икономическа, монетарна), искат да ни приближат към Common Law, но тази система няма нищо общо с нашия живот, тя ни е чужда.

След кмета на Бордо думата бе дадена на главния докладчик на конгреса, Жан-Франсоа Саго, който представи в основни линии темите, по които ще работят четирите комисии:

Първа комисия „Да се свържем в съюз“. Френският закон признава три форми на съпругески съюз: брачен съюз, гражданско споразумение за солидарност (PACS) и свободен съюз. Свързването на двама души в съюз може да се изрази в различни прояви: във формализма на гражданския или църковния брак, в подписването на договор или в най-обикновеното съвместно съжителство. Този съюз създава права и задължения за всяка една страна от двойката, но какви и от кой момент? Френските нотариуси предлагат: признаване правото на

съжителство на двама души извън семейната двойка; включване в Гражданския кодекс на глава „двойката“, като се класифицират различните видове начини на съжителство; признаване на данъчен статут за двойката, живееща в извънбрачно съжителство (фактически брак); при смърт на титуляра на пенсия, изясняване режима на прехвърляне правото на ползване на пенсията на починалия; създаване на условия за постоянен онлайн обмен на данни между нотариусите и службите по гражданско състояние.

Втора комисия „Да инвестираме“. След определяне на правата и задълженията, в резултат от избория от новата двойка вид на съпругески съюз, следват въпросите, свързани с юридическата стойност на инвестициите, които двойката предвижда да направи по време на съюза, които се заключават в жилище или движими и недвижими вещи за осъществяване на професионална дейност. Тази комисия обсъжда въпроса, който се поставя, когато след „общност на спалното ложе“ идва „общност на интересите“.

Френските нотариуси предлагат: законът да изясни режима на специална неразделност на партньорите (чл. 515-5-1 от ГК); прекратяване действието на режима на „неразделност на PACS“ по закона от 1999 г.; да се кодифицира предметът на имущественобрачните клаузи въз основа на нотариалната практика; да се модернизира законовият режим на общност, като се изключат от нея доходите от личните вещи при общност.

Трета комисия „Да се разделим“. Разглежда проблемите, които възникват при раздяла. Независимо дали двойката е в брачен съюз, в гражданско споразумение за солидарност (PACS) или в свободен съюз, раздялата води до съответните операции с имуществото, чиято

сложност е свързана както с вида на семейния съюз, така и с извършените действия. Основното е нотариусът да може не само да управлява последствията от подобно разтрогване, с цел да даде съответните решения и уреждане на срещаните трудности, но и да може предварително да способна за уреждане на вземанията. Предложенията са следните: да се направи задължителна ликвидацията на имуществените интереси на партньорите в момента на прекратяването, едностранно или по взаимно съгласие, на съдружието; брачните привилегии, пре-

двидени да бъдат приложени в случай на развод, освен противоположната воля на съпрузите, да станат неотменими (промени в чл. 265, ал. 2 на Гражданския кодекс); законът да възстанови в случай на развод принципа на автоматична отмяна на привилегията на узуфрукт (плодоползване), уговорена в полза на съпруга/та, освен противоположната воля на разпоредителя; изясняване и привеждане в съответствие с разпоредбите ролята и прерогативите на нотариуса след произнасяне на развода, като се създадат специални процедурни рамки за „извънсъдебна фаза“ при дейности по ликвидация на съответните имуществени интереси при развод, като се позволи на посочения преди и след развода нотариус да разполага със същите правомощия за разследване.

Четвърта комисия „Пре-хвърляне на правопримство“. Прави се задълбочен анализ на техниките, позволяващи подобряване положението на преживелия съпруг/а, партньор или конкубин (партньор в извънбрачно съжителство), като се въведат евентуално елементи от чужд характер. За различните форми на съжителство – извън официалния брачен съюз – гражданският закон продължава да не се интересува за преживелия партньор. Предложенията са следните: да се отмени правото на наследяване от възходящите и създаване на право на пожизнена издръжка за сметка на наследниците приели наследството; признаване за партньорите, участници в гражданско споразумение за солидарност (PACS), на изборно пожизнено право на общото жилище и мебелировката в него в полза на преживелия партньор; опростяване разпоредбите относно даренията между

живите съпрузи при смърт, направени в полза на преживелия съпруг/а, да не се прихващат от законовото му наследствено право на узурфрукт, което е предвидено в чл. 757 на френския ГК, освен при друго

разпореждане на дарителя, изразено в завещание; да се промени правилото, – при конфликт на законите приложими за регистрираните съжителства, преживелият съпруг/а да може в момента на прекратяване на брачния режим да преобразува дела от общото имущество, което ще получи според клауза за неравна подялба на придобитото по време на брака имущество; да се утвърди правилото, според което смъртта на един от подписалите промените в брачния режим преди или по време на изпълнение на формалностите по вписването и към края на срока за възражение да не накърнява окончателния характер на нотариално заверения документ.

*Жан-Пиер Фере,
председател на
Висшия съвет на
Френския
нотариат*

Председателят на Висшия съвет на Френския нотариат, нашият стар приятел Жан-Пиер Фере, продължи темата на конгреса, но разгледа въпроса от друг ъгъл, а именно съюзите, които се създават (или се развалят) в публичната сфера. Основата на тези съюзи са взаимното доверие, уважение, лоялност и обща визия за бъдещето. На тази база трябва да

се гледат и отношенията между институциите и тези, които те защитават и едновременно с това контролират. По-нататък в изказването си той подчерта вниманието, с което френските нотариуси следят работата на държавата и на публичните институции в защитата и разпространението на системата на френското право и на функциите на нотариусите по удостове-

ряване автентичността на документите. Председателят Фере благодари за твърдата убеденост, енергия и последователност, с които френското правителство е защитило нотариусите пред Европейския съд в Люксембург в делото относно гражданството. Специална благодарност изказа и на представителите на България, Латвия, Литва, Унгария, Румъния, Словакия и Полша за блестящата защита пред съда. Нотариатът не е френско изключение, той е вкоренен в културата и традициите на континентална Европа. Тази мобилизация на упражняващите континенталното право пред комисията показва, че всички са разбрали залога на този процес. Време е, каза той, да се каже истината. Претендираното саморегулиране на финансовия пазар отвъд Атлантика не е възпряло банковата практика да се дава предпочитание на математическите манипулации пред икономическата реалност. Да се дават кредити на неплатежоспособни клиенти, като бъдат убеждавани, че по този начин ще станат богати, задоволява само егото на банките и допринася за създаване на балони, които в крайна сметка се пукат. Световната икономика все още се мъчи да се възстанови от този удар. Както и други професии, нотариатът също бе сериозно засегнат. Но верен на държавата и съзнаващ своята мисия, нотариатът винаги се е стремил да допринася за намаляване на публичните загуби. Като гарант на сделките с недвижими имоти той влага знанията си и опита си в новите технологии в услуга на обществото: системата теле@кт, онлайн връзката с Хранителя на ипотеките и Дирекция „Държавни финанси“ е позволила на държавата да реализира значителни икономии. По-нататък председателят Фере изтъкна ролята на френските нотариуси в борбата с изпирането на пари, в издаването на констативни актове и вписването на гражданските договори за солидарност (PACS), в споразумението с общинските администрации за електронни декларации за намерение за прехвърляне (отчуждаване) на собственост, за градоустройствени документи и такива за гражданско състояние.

Ние, каза Фере, сме длъжностни лица и държавата трябва да е наясно, че има до себе си верни съюзници, затова нотариусите искат да са сигурни, че тяхното министерство ще бди за

спазване на поетите ангажименти. „Как ще поискам от нотариусите да се мобилизират, за да отговорят по най-добрия начин на очакванията на гражданите и на публичните власти? Как ще поискам от тях да продължат, дори в период на криза, да обучават стажанти? Как ще поискам от младите в нашите университети да се присъединят към нотариалната професия, ако в същото време облаците се сгъстяват и засенчват хоризонта? Вашите думи и действия, Госпожо Министър, трябва да разсеят мъглата, за да могат нотариусите да намерят основание да продължат своята мисия в услуга на французите и европейците“. Жан Пиер Фере поиска от министъра да се обмисли и известно адаптиране на тарифата, не увеличение, а по-справедливо заплащане на най-разпространените нотариални действия, най-вече при сделките с имоти. Накрая той завърши с думите на Мишел дьо Монтен: „Смятам, че това, което не може да се направи с мъдрост, благородумие и умение, не се прави никога със сила.“

Изказването на председателя бе повече емоционално, отколкото някакви упреци и искания към Министерството на правосъдието. При все това министър Алиот-Мари изложи своите виждания и отговори на поставените ѝ въпроси. Тя започна с думите: „Нотариатът е паметта на нашата правова държава. Нотариусите присъстват във всеки един момент от живота на хората. Илюстрация за това е и темата на вашия конгрес, „Предизвикателствата на живота по двойки“. По-нататък тя набеляза насоки на своята работа: да доближи още повече правосъдието до гражданите, за което допринася близостта между нотариусите и хората; да наложи юридическите професии в модерния свят, като професията на нотариуса е модел за останалите юристи за това, как една професия се адаптира към новите технологии; разпространение на юридическия модел на континенталното право в целия свят, като нотариатът е един от пилоните на това право. Нищо не може да отслаби доверието на министър Алиот-Мари в бъдещето на нотариата, защото французите разчитат на своите нотариуси, както и на съдебната система. Но министърът посочи освен това, че нищо не би могло да я разколебае в увереността ѝ, че професионалистите на правото могат да работят заедно в

Министърът на правосъдието на Република Франция, г-жа Мишел Алиот-Мари и председателят на конгреса, нотариус Дамиен Брак дьо ла Перриер

услуга на гражданите.

В европейски план, министър Алиот-Мари увери присъстващите нотариуси, че тя ще работи със своите европейски колеги за даване на европейски размери на автентичните актове. Нарастващата нужда от правна сигурност при все по-активното движение на хора и предприятия задължава да се излезе от рамките на националната държава. Тя вярва, както и френските нотариуси в движението на европейския автентичен акт и ще подкрепи лично въвеждането му в европейските институции. Френските нотариуси могат да разчитат и на нейната подкрепа относно проекта за регламент в сферата на наследствата и брачните режими.

По-нататък министър Алиот-Мари набеляза няколко области, където френските нотариуси биха разширили своите компетенции: в сферата на фиска, където някои документи трябва obligatorно да се вписват от администрацията, това да се прави от нотариусите; при уреждане на наследства или подялба на съсобственост нотариусите да имат достъп до Националния регистър на банковите сметки и подобни такива „FICOBA“; в сферата на недвижимите имоти нотариусите трябва да играят основна роля в регулирането на пазара на имоти. Пазарът трябва да разполага с надеждни статистически данни, които да са на разположение на всички, и единствено нотариусите имат техни-

ческите и юридическите компетенции за изготвяне на тези данни; в сферата на семейството нотариусите трябва да се адаптират към реалностите на семейния живот, затова трябва да се утвърди мястото на нотариуса при сключването на гражданските споразумения за солидарност (PACS). Според министър Алиот-Мари време е вече и за осъвременяване на тарифата на нотариалните такси, което да позволи на нотариусите да осъществяват своята дейност в условията на прилични доходи, като се има предвид необходимостта от преразпределение на доходите към малките кантори и бремето за гражданите да не бъде непосилно. Накрая г-жа Алиот-Мари завърши с думите: „Към вас, които на цялата територия на Франция всекидневно прилагате на живо правото, към вас, които с професионализма си, съветите си и лоялността си допринасяте за доверието на французите в правото и законността, към вас, които трасирате пътя на бъдещите поколения юристи, отправям своя горещ, изпълнен с доверие и приятелски чувства поздрав в името на справедливостта, в името на Републиката, в името на Франция“. Министър Алиот-Мари бе изпратени с бурни аплодисменти.

В конгресните дни се състоя и Общото събрание на Асоциацията на нотариатите франкофони, чийто член е Българският нотариат от 2007 г. Направен бе отчет на проявите на асоциацията в предходните месеци: в

рамките на Общото събрание на Международния съюз на Нотариата в Париж от 11 до 13 ноември м.г., среща на председателя на Висшия съвет на Нотариата Жан-Пиер Фере с делегатите от Африканските нотариати; 4-ти колоквиум на Асоциацията в Конго Бразавил на 23 и 24 ноември 2009 г.; 2-ри съвместен семинар на Висшия съвет на Нотариата и Клуб Охада Орлеан в Париж на 9 февруари 2010 г.; участие в посещението в Камерун на делегация на Парламентарната асамблея на франкофонията на 6 април т.г., участие на Асоциацията на нотариатите франкофони в заседанията на Международната организация на франкофонията и др.

В рамките на конгреса се проведеха и срещи с почетния председател на Висшия съвет на нотариата, Бернар Ренис, с настоящия председател Жан-Пиер Фере, с добрите приятели на България Пиер Беке, зам.-председател на Комисията по европейските въпроси на Международния съюз на Нотариата, и отговарящ за българския нотариат, с Ален Моро, председател на Международния институт за история на Нотариата. Особено приятно бе запознанството ни с Жил Рузе, автор на труда „Нотариална деонтология“, който бе преведен и разпространен сред българските нотариуси. Жил Рузе в момента изпълнява функциите на съветник във

Върховния касационен съд на Франция. Въпреки желанието ни още през тази година да организираме в рамките на Института за развитие и история на българския нотариат семинар, на който да поканим г-н Рузе, поради огромната му натовареност като съветник, това бе уговорено да стане през следващата 2011 г.

В рамките на договора ни за сътрудничество с Френския нотариат, от 6 до 10 септември т.г., в гр. Поатие ще се състои отново Нотариалният университет, където според договора ни можем да изпратим 5 български нотариуси, владеещи френски език. Програмата тази година включва теми от следните области на правото и нотариалната дейност:

1. Международно частно право
2. Дружествено право
3. Селски райони – земеделски фондове
4. Семейно право
5. Недвижими имоти, вещно право
6. Управление на нотариалната кантора:
 - управление на стресови ситуации с клиентите с цел по-голяма ефективност;
 - нов поглед върху видовете упражняване на професията – гражданско дружество, холдинг;
 - нотариусът в борбата с изпирането на пари;
 - оптимизиране работата на секретар или

Част от българската делегация на конгреса

юридически сътрудник.

7. Комуникации/връзки с обществеността:

– контрол върху речник, който се използва в професионална среда;

– по-добро управление на отношенията, превенция и разрешаване на конфликти (вътре в кантората, с клиенти и между клиенти);

– комуникации за организационните структури на професията (предназначено за председатели на регионални камари и съвети);

– нотариален маркетинг.

8. Информационни системи.

Нотариус Денчо Денчев със своя колега Златко Николовски, председател на Нотариалната камара на Македония

Част от българската делегация на конгреса

В дните на конгреса участниците имаха възможност да се запознаят със забележителностите на района на Бордо, известен със своите лозови масиви, винарски изби, области, дали наименованието на специални марки вина и напитки, като Медок, Сотерн, Коняк и др. Самият град Бордо се намира в областта Жиронд. Сигурно си спомняте от историята на Великата френска революция за радикалните якобинци, привърженици на диктатурата и жирондистите, представители на просветената едра буржоазия, известни със своите либерални възгледи, горещи защитници на свободата и частната собственост. Въпреки че са за репу-

бликанско парламентарно управление и негативно настроени срещу възстановяването на Стария режим, жирондистите защитават Луи XVI, което якобинците не им прощават и през м. октомври 1793 г. двадесет и един от тях са осъдени на смърт и гилотинирани. В центъра на Бордо се намира величественият паметник, издигнат в тяхна чест. Футболните запалковци по-скоро ще свържат жирондистите с футболния отбор на Бордо, който през 2009 г. извоюва шестата си поред шампионска титла.

Жоржина Златева

На конгреса се осъществи една любопитна и възбудяваща среща с иконата на френското кино в момента, Жерар Депардию. Нотариус Димитър Танев поздравя Депардию от името на всички български нотариуси, като актьорът сърдечно отговори на поздрава и каза, че е радостен от факта, че присъстват и българи на конгреса. Един френски журналист отрази краткия диалог и в типичния за французите стил написа следното: „Един добряк с бойна осанка застива облян в сълзи пред току-що надписаната първа страница. Димитър Танев, председател на Нотариалната камара на Република България, е в шок. „Председателят казва, че е чел неговите Мемоари на български език“, превежда симултанно сътрудничката му. „Председателят казва, че стоейки до Депардию, сякаш почти се докосва до артистизма на Франция“.

Un bonhomme aux allures de lutteur se fige, en sanglots, devant la page de garde fraîchement décorée. Dimitar Tanev, président de la Chambre de notaires de Bulgarie, est sous le choc. « Le président dit qu'il a lu ses Mémoires en bulgare », traduit en simultané sa collaboratrice. « Le président dit qu'être à côté de Depardieu, c'est presque toucher la France artistique. »

НОТАРИАЛЕН ЖИВОТ

Семинар „Имотните измами – проблеми и противодействие“

Окръжният прокурор Валентин Вълков, нотариус Денчо Денчев – зам.-председател на Нотариалната камара, адвокат Йосиф Герон – зам.-председател на СЮБ, Цанко Иванов – юрисконсулт на Нотариалната камара

На 14 май 2010 г. в град Ловеч се проведе семинар на тема „Имотни измами – проблеми и противодействие“. Организатор на събитието беше местната организация на Съюза на юристите в България. На форума присъстваха съдии, прокурори, разследващи полицаи, нотариуси, адвокати и други представители на обществени организации. Семинарът беше открит от председателя на СЮБ в Ловеч – окръжния прокурор Валентин Вълков. По темата бяха поканени да говорят заместник-председателят на СЮБ адвокат Йосиф Герон и прокурорът от ВКП – д-р Петър Раймундов. Нотариалната камара на Република България беше представена от нейния зам.-председател – нотариус Денчо Денчев, и от юрисконсулта ѝ – Цанко Иванов.

Адвокат Герон отчете резултатите, постигнати от Нотариалната камара и Съюза на юристите в България в изпълнение на декларацията, приета на Националната конференция „Имотни измами – проблеми и противодействие“ през 2008 г. Той благодари и за съдействието, оказано от Министерството на

вътрешните работи. Зам.-председателят на СЮБ добави, че усилията няма да спрат до тук и предстои провеждането на национална кръгла маса на тази тема.

Д-р Петър Раймундов също адмира усилията, положени от Нотариалната камара и Съюза на юристите, като добави, че тези две организации са изключително активни в борбата срещу имотните измами. Той коментира още и промените в чл. 212 от Наказателния кодекс, като се спря и на някои практически проблеми.

Нотариус Денчо Денчев представи доклада на председателя на Нотариалната камара за дейността ѝ във връзка с приетата през 2008 г. декларация. Като успех се отчете изграждането на финансираната от Нотариалната камара информационна система „Единство“. Нотариус Денчев разясни предимствата на тази система и възможностите, които предлага. Зам.-председателят на Нотариалната камара говори още и за промените в Закона за българските лични документи. В тази връзка се спомена, че предстои да бъде осигурен достъп на нотариусите до Националния автоматизи-

ран информационен фонд за българските документи за самоличност и до Национална база данни „Население“.

Всички присъстващи бяха на мнение, че са необходими още усилия в борбата с имотните измами. Беше изказано становище, че трябва да се направят още законодателни промени, като за пример беше посочен Законът за кадастъра и имотния регистър. След докладите се проведе дискусия, на която присъстващите имаха възможност да задават въпроси, както и да дадат своите предложения. Част от гостите се обединиха около становището, че

един от основните проблеми е този с представянето на неистински официални документи (в т.ч. лични документи, удостоверения за наследници, скици и т.н.). Постави се и въпросът за пълномощните, заверявани от кметове, като се предложи те да бъдат включени в регистъра „Единство“. Сред другите обсъждани проблеми бяха Регистърът на декларациите за отказ от вещно право на ползване (и възможността този отказ да бъде направен в друг град), както и възможностите за злоупотреби, които предоставя сега действащият Закон за търговския регистър.

Доклад на председателя на Нотариалната камара за дейността ѝ относно реализацията на идеите, приети в декларацията на Националната конференция „Имотни измами – проблеми и противодействие“

Уважаеми колеги,

След проведената Национална конференция „Имотни измами – проблеми и противодействие“ на 31 октомври 2008 г., Нотариалната камара може да отчете множество законодателни промени, инициирани от нея, както и извършване на ред организационни и правнотехнически мероприятия.

I. Информационна система, съдържаща база данни, част от служебния архив на нотариуса

През януари 2009 г. в Министерството на правосъдието бе сформирана работна група за

създаване на единна информационна система, съдържаща база данни, част от служебния архив на нотариуса. Информационната система позволява да се извършват справки в реално време относно пълномощни, касаещи разпореждане с недвижими имоти, оттеглени пълномощни и завещания. Колегите наименоваха информационната система „Единство“ и на 17 март 2009 г. изменението на Наредба № 32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори бе публикувано в Държавен вестник, като действието му бе отложено за месец септември същата година. Предлагам на вашето внимание действащите текстове:

„Чл. 1а. Към Нотариалната камара се създава информационна система, която съдържа като база данни част от служебните архиви на нотариусите, определена с тази наредба.

Чл. 2а. (1) Справки по електронен път от информационната система се извършват чрез Нотариалната камара или чрез нотариус.

(2) Служебни справки от информационната система се извършват чрез предоставен от Нотариалната камара достъп.

(3) Право на достъп за служебни справки от информационната система се предоставя на държавни органи, които имат правен интерес.

Чл. 9а. Нотариусът въвежда и изпраща незабавно в информационната система на Нотариалната камара:

1) извлечение от пълномощно след едновременно удостоверяване на подпис и съдържание по реда на чл. 590, ал. 4 от Гражданския процесуален кодекс; извлечението съдържа:

а) данните по чл. 6, ал. 1, буква „а“ от Правилника за вписванията за упълномощителя (упълномощителите) и упълномощения (упълномощените);

б) пълно описание на правата, условията и срока на упълномощаването;

в) кратко описание на имота, ако е налице в текста на пълномощното;

2) извлечение от нотариално удостоверени документи, с които се оттеглят пълномощни; извлечението освен данните по т. 1 за упълномощителя и упълномощения съдържа и номера и датата на пълномощното, както и името и номера на нотариуса, извършил удостоверяването на оттегленото пълномощно.

3) името и ЕГН на завещателя, извършил нотариално завещание или акт за отмяна на завещание, както и името и ЕГН на завещателя на предадено за пазене, върнато или обявено саморъчно завещание).“

През юли 2009 г. бе приет новият чл. 28б от ЗННД и информационната система „Единство“ е вече законов факт: „Към Нотариалната камара се създава информационна система, която съдържа база данни – част от служебния архив на нотариуса. Правото на

достъп до информационната система и данните, които се въвеждат, се определят с наредбата по чл. 28, ал. 1“.

Нотариалната камара извърши огромна организаторска дейност относно възможността да се извършват тези справки. Неслучайно действието на наредбата бе отложено с 6 месеца, защото колегите въведоха пълномощни година и половина назад – още от 1 март 2008 г. В момента информационната система съдържа данни за над 500 000 документа. През месец юни Нотариалната камара придоби изцяло и безусловно от фирмата „Сиела софт енд паблишинг“ АД правата върху програмния продукт „Нота Регистър 2008“. Наименованието на продукта вече е „Нотариус Футурум“. Задействана бе и процедурата по патентоването на информационната система „Единство“ и програмния продукт „Нотариус Футурум“. За синхронизация на данните между електронните регистри на нотариусите и единния нотариален регистър „Единство“ бе разработен модул, който е собственост на Нотариалната камара и е безплатен за всички кантори. Нотариалната камара предостави безплатно на близо половината от нотариусите програмния продукт „Нотариус Футурум“ (с пазарна цена на отделния продукт над 2000 лева), пое пътните разходи по инсталирането ѝ навсякъде в страната, включително и за един час инсталиране (на практика то се извършва за 1–2 часа). Всички тези правотехнически действия протеккоха след многобройни консултации, упътвания (включващи подробни писмени указания до всеки отделен нотариус) и друга помощ, касаеща електронизацията на нотариалните кантори и осъвременяване на техническите изразни средства в полза на гражданите и обществото. Нотариалната камара е готова да предостави във всеки един момент пароли за безплатния достъп в реално време на всички органи, които имат правен интерес. За техническата възможност за този достъп сме уведомили с нарочно писмо Министерството на правосъдието. За да бъде все по-пълна базата данни на информационната система „Единство“, с оглед възможността за извършване на справки, възпрепятстване на измами и въобще за увеличаване на правната сигурност, е необходимо в информа-

ционната система да се въвеждат и данни за сделките с недвижими имоти [с оглед възпрепятстване на двойни и тройни продажби], сделките с моторни превозни средства и банковите пълномощни.

Нотариалната камара набра значителен опит в електронизацията на нотариалните кантори и попълването на информационната система с посочените по-горе данни – може да стане много по-лесно, ако се въведат съответните цифрови и буквени индекси още при изработване текстовете на наредбата.

Факт е, че колега от гр. Берковица – Огнян Каменов, обжалва изменението на Наредба №32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори поради формално нарушение на закона, а именно – независимо че влиза в сила през месец септември, то е публикувано преди изменението на закона от месец юли. Изменението на Наредба №32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори бе отменено от ВАС на това основание, но благодарение на ангажираността лично на министър Маргарита Попова, незабавно (в рамките на няколко дни) бе публикувано отново и в момента са действащи правни норми.

Факт е, че текстът от закона, касаещ номенклатурата на водените от нотариуса нотариални регистри и книги (чл. 28а от ЗННД), също е приет пет години след съществуването на Наредба № 32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори.

II. Промени в Закона за българските лични документи

С промени в Закона за българските лични документи (чл. 70, ал. 1, ДВ бр. 82 от 2009 г.) се регламентира достъпът на нотариусите до строго определени данни от информационните фондове за личните документи на МВР. Промяната защитава интересите на отделния български гражданин и е едно не само право, а и задължение на нотариуса. Задължението на нотариуса да сверява снимката на личната карта ще доведе до възпрепятстване на многобройните измами или опити за измами с фалшиви лични документи. Справката е част от комплексните промени за защита правото на

собственост, възпроизведени в декларацията на СЮБ, приета на Националната конференция „Имотни измами – проблеми и противодействие“ от 31 октомври 2008 г.

През октомври бе приет текстът на **чл. 19, ал. 2 от ЗННД: „Нотариусът има право на достъп до Националната база данни „Население“, поддържана от Министерството на регионалното развитие и благоустройството, както и до Националния автоматизиран информационен фонд за българските лични документи – „Национален регистър за българските лични документи“, при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет.“**

Нотариалната камара активно участва в Комисията по правни въпроси към Народното събрание относно дискусиите около приетия текст. На основание чл. 19, ал. 2 от ЗННД работна група, определена със заповед на министъра на вътрешните работи Цветан Цветанов, в която участваха ИТ специалистът на Нотариалната камара, нотариусите – Енчо Енчев, Красимир Катранджиев, ИТ специалисти и юристи от МВР, председателят на НК Димитър Танев, и нотариус Красимир Анадолиев, подготвиха Наредба за достъпа на нотариусите до Националния автоматизиран информационен фонд за българските лични документи – „Национален регистър на българските лични документи“. С Постановление № 312 от 17 декември 2009 г. на Министерски съвет наредбата бе одобрена и приета. Трябва да изкажем благодарност на председателя на СЮБ г-н Владислав Славов и зам.-председателя Йосиф Герон, които взеха лично участие в работната група.

Наредбата за достъпа до лични документи представя нов подход при изготвяне на информационните системи, а именно – детайлно изработени правила за това как ще се реализира достъпът. Начинът на работа допълнително ще бъде детайлизиран с писани вътрешни правила, които ще гарантират защитата на масивите на МВР. Важен е и фактът, че достъпът ще се извършва винаги и само по един определен ред. Основна роля при изготвянето на регламентирания достъп имаха ИТ специалистите и обратно на други информационни системи

(като тази за имотния регистър) софтуерът ще се създава след публикуването на наредбата. Софтуерът е създаден и в началото на тази година Нотариалната камара закупи съответния сървър и прекарването на оптичен кабел до сървъра на МВР. В момента системата се тества и ще започне да функционира до седмици, независимо че специалистите от МВР имат паралелно и други важни задачи, като въвеждането на нови документи за самоличност и присъединяването на страната към Шенгенския списък.

Нотариалната камара благодари на Министерството на вътрешните работи за стегнатата организация при изработването и приемането на наредбата и същевременно се гордее от факта, че участва в налагането на нов подход, нова концепция при създаването на информационни системи. Подходът се основава на философията, че информационната система е продължение на правото. Софтуер за която и да е система може да се създава само когато е налице правна норма и детайлизирани правила около неговото функциониране, а не обратното, както убеждаваха отделни колеги юристи, а именно – „ще променим правото, за да го нагодим към софтуера“.

Хаосът в електронния Имотен регистър на Агенцията по вписвания говори сам по себе си за важността на организацията при създаването на информационни системи. В Агенцията по вписвания от 12 години работят или са работили три еднакво нерегламентирани, незаконни информационни продукта и за създаването и функционирането на електронен Имотен регистър няма една правна норма. Именно поради този факт софтуерът на информационната система „Единство“, който е сходен с информационните системи, които действат в Агенцията по вписванията, струва над 30 пъти по-евтино и което е още по-съществено, има правно значение, носи в себе си доказателствена информация за разлика от софтуера на Агенцията по вписванията. Факт е, че промените в Правилника за вписванията, касаещи правната регламентация на електронния Имотен регистър, върху които работната група работи в продължение на 4–5 месеца през 2009 г., са готови от октомври същата година, а изменението на Правилника за вписванията не се приема.

Една от предвидените промени, която предложи Нотариалната камара, също е свързана с Декларацията на СЮБ, а именно въвеждането на ограничен и разрешителен достъп до бъдещия Имотен регистър. Ограниченият достъп накратко се свежда до следното – всеки може да прави по всяко време справки за имотната партия на собствения си имот, но за чужд само чрез доказан пред съдията по вписванията правен интерес или чрез адвокат, нотариус, съдебен изпълнител. Всякакви справки естествено би трябвало да могат да извършват и съответните държавни органи.

Един пример от последните дни – унищожен е архив, съдържащ документи, касаещи правото на собственост на една община. Ако имаше ограничения на разрешителен достъп до книгите и регистрите на Агенцията по вписванията, това престъпление не би представлявало опасност, защото документите биха носили само откъслечна информация за правото на собственост. В момента обаче всеки има достъп до всякаква информация и един опитен измамник спокойно би могъл да изгради конструкцията на собствеността (узнавайки вида на прехвърлянията), като „изработи“ всички фалшиви документи. Факт е, че европейската практика налага достъпът до Имотния регистър да е публичен, но при следните условия – доказан правен интерес или опосредствен чрез адвокати, нотариуси и т.н.

III. Достъп на нотариуса до база данни „Население“

Този достъп касае възможността на нотариуса да извършва справки по представени удостоверения за наследници, удостоверения за семейно положение и членове на семейството и също е намерил място в Декларацията на СЮБ, приета на Националната конференция от 2008 г. На самата конференция бе отчетено, че многобройни измами при сделки с недвижими имоти се извършват именно с представяне на фалшиви удостоверения за наследници.

Работата по тази наредба, съвместно с МРРБ, протече по-бавно, но проектът вече е факт и миналата седмица от МРРБ ни увериха, че е внесена за съгласуване в Министерски

съвет.

Справките до база данни „Население“ и до „Националния регистър за българските лични документи“ са не само право, но и задължение на нотариуса съгласно приетото изменение през октомври 2009 г. на чл. 19, ал. 3 от ЗННД: „При всички нотариални удостоверявания във връзка с учредяване, промяна или прекратяване на права върху имот нотариусът е длъжен да направи справка в базата данни и фондовете по чл. 19, ал. 2.“

IV. Ограничаване плащанията в брой при сделки с недвижими имоти

Плащанията между страните изключително и само по банков път имат важно значение относно сигурността на сделката, възпрепятстване измамите с недвижими имоти (вследствие невъзможността да се реституира цена, която е укрита), възпрепятстване и противодействие на прането на пари, а и изобщо прозрачност при плащането при сделки с недвижими имоти с оглед установяването на фискални задължения. Както виждате, плащанията по банков път са не цел, а средство за постигане на горните цели. Нотариалната камара участва активно в правната комисия при приемането на измененията на първо четене на ЗННД, касаеща ограничаването плащанията в брой. Самото ограничаване на плащанията в брой е препоръка на Европейската комисия от лятото на 2009 г. Нотариалната камара се надява, че текстът ще бъде приет на второ четене.

На 16 септември 2009 г. по покана на Нотариалната камара на Република България в Министерството на правосъдието се състоя среща на г-жа Натали Жили, зам.-директор „Банкови операции“ на Депозитната и консигнационна каса на Франция, и нотариус Пиер Беке, отговарящ за сътрудничеството с България към Висшия съвет на Френския нотариат, с екип на министерството. Освен френските гости в срещата участваха зам.-министърът на правосъдието г-н Христо Ангелов, г-жа Йохана Разпопова, началник на кабинета на министър Попова г-жа Виктория Нешева, директор на Дирекция „Съвет по законодателство“, г-жа Виолета Обретенова, държавен експерт в

същата дирекция, и г-жа Марияна Николова, директор на Дирекция „Управление на международни програми и проекти“, както и председателят на Нотариалната камара г-н Димитър Танев и зам.-председателят г-н Красимир Анадолиев.

Обсъдени бяха функциите и задачите на Депозитната и консигнационна каса и създаването на работна група за изработване на законопроект за такава каса в България. Г-жа Жили представи функциите и задачите на Депозитната и консигнационна каса, подчерта нейните предимства, както с оглед своевременното събиране на данъците, така и подкрепата на касата в условия на финансова криза. Депозитната каса като банка на държавата финансира малки и средни предприятия, кредитира строителни фирми и вследствие нейната дейност за миналата година във Франция са изградени над 100 000 жилища.

V. Промени в Закона за кадастъра и имотния регистър

ЗКИР „работи“ от 2001 г. и картите, създадени по реда на този закон, са основно доказателство в районите, където той действа. Истината е, че неверните кадастрални карти са съотносими преди всичко към материалноправните спорове, но на практика често са неотделими една от друга умишленото и неумишленото представяне на неверни доказателства. С оглед възпрепятстване на неприятните последици за гражданите, изразяващи се в съдебни спорове, препятстване на възможни злоупотреби, Нотариалната камара поиска нотариусите да имат достъп до графичното изображение на имотите – кадастралните скици и кадастралните схеми. Правейки справки директно от базата данни на АГКК, нотариусът ще може да прави справки относно верността на предоставените му писмени доказателства.

Проблемът със ЗКИР обаче е сгрешената методология на самия закон, в резултат на който по-голяма част от кадастралните карти са неверни. Похарчени са над 100 млн. лева за едно ненужно презамерване на терените, при положение че към момента на влизане в сила на закона над 93% от територията на страната е

била заснета и изготвянето на верни кадастрални планове е било обезпечено. Огромният проблем, който спира създаването на кадастър за страната, е, че границите на поземлените имоти по смисъла на този закон съвсем логично са съобразно правото на собственост, а в огромния брой от случаите пространственият му обхват се определя от регулационните планове. Факт е, че служителите на АГКК, колкото и добросъвестни да са, нямат достъп до тези планове, нито са запознати с вещноправния ефект при създаването и изменението им, прилагането на регулация и т.н. Още преди четири години съм алармирал, че в Гърция са похарчени над 500 млн. евро и кадастър няма, но подобни безсмислени дейности по закона продължават и у нас. Прякото замерване се използва като основен способ за създаване на кадастрални карти, въпреки че ЗКИР бе променен и прякото презамерване бе заменено с обединяване на данни.

Деятелността по ЗКИР трябва да е именно това, което налага чл. 41 – обединяване, оцифряване на съществуващите данни в информационната система, а не презамерване.

Нотариалната камара организира семинар през месец март в Пловдив, в който участваха: г-жа Галина Солакова – зам.-председател на ВАС, г-н Георги Ангелов – съдия във ВАС, г-н Борис Милчев – началник отдел „Правен“ на Дирекция „Архитектура и градоустройство“, представители на АГКК и журналисти. Нотариусите и съдиите отчетоха, че хаосът с кадастралните карти е пълен и се налага промяна на закона.

Отчитайки извършеното, налице е радостният факт от постигнатите нови законодателни практики. За целия този процес, касаещ създаването на комплексни промени за противодействие на измамите с недвижими имоти и въобще за увеличаване на правната сигурност при сделките с недвижими имоти, не е съотносима вече максимата на философа – „И най-дългото пътешествие започва с първата крачка“. Първа-

та крачка отдавна е направена и сега сме, ако мога образно да се изразя, по средата на разрозените пътища на това пътешествие. Всички колеги юристи могат да си представят усилията, които са положили нотариусите, за да се положи началото на промяната в начина на мислене, да се създаде такава правнорегламентирана организация, която да гарантира априори, независимо от моралните качества на отделните личности, ако не изцяло, то поне в частност, правото на собственост.

Нотариалната процедура е споропрепятстваща и призиванието ѝ е не само да захранва съдебните и досъдебните производства с надлежни доказателства, но и да има превантивна функция. Всички лица, извършващи имотни измами, се възползват от архаичната правна уредба при създаването на доказателства, установяващи правото на собственост, елементарни нормативни пропуски, даващи възможност за престъпление. Пример е издаването на удостоверения за наследници, което в момента е една изцяло нерегламентирана правна процедура, а при нея се създава едно изключително важно доказателство, което установява т. нар. скрито преминаване на правото на собственост. Регламентацията на издаването на тези документи, възможността за незабавна контролна справка, която ще се постигне въз основа на информационната система с база данни „Население“, ще възпре, ако не всички, то почти изцяло извършването на такъв тип измами.

Положителен е фактът, че след промените в ЗННД от месец октомври миналата година не са налице фрапантни имотни измами или поне на нас не са ни известни такива.

Искам да припомня, че всичките тези идеи на Нотариалната камара започнаха след проведения съвместен семинар с Прокуратурата през 2008 г. в Цигов чарк. Резултативният подход от семинара се доказва от настъпилите законодателни промени и тези, които предстоят да се реализират.

На 12 и 13 юни в град Трявна се проведе семинар на Нотариалната колегия при Апелативен съд – гр. Велико Търново, на който бяха дискутирани следните теми: „Дисциплинарната отговорност на нотариуса“, „Нотариусът – обект на престъпления (имотни измами и др.). Съдействие от нотариуса за разкриване на престъпления“, „Ипотека. Подновяване. Встъпване в дълг. Заместване в дълг“. Поканени бяха инспекторите от Министерството на правосъдието, но поради обективни причини не можаха да присъстват. Специален гост на семинара бе зам.-главният прокурор г-н Валери Първанов. Участие по третата тема взе проф. д-р Методи Марков.

Валери Първанов, зам.-главен прокурор:

Нотариусите трябва да имат достъп до информационната система на прокуратурата

Нотариусите да имат достъп до ведомствената страница на държавното обвинение, чрез която да влизат в унифицираната информационна система на Прокуратурата, към това призова зам.-главният прокурор на Република България Валери Първанов при участието си в семинар в Трявна, организиран от Нотариална колегия при Апелативен съд – Велико Търново. „Там се съдържа информация за всяко наказателно производство и може да се провери дали едно лице няма тежко съдебно минало или настояще“, заяви той. „Вижда се желанието на нотариусите да упражняват честно, почтено и законосъобразно своята дейност и ние се стараме да им помагаме“, отбеляза още Първанов.

„Няма колега, който да не се е сблъскал с опити на недобросъвестни граждани да осъществяват действия, които са извън правомерното протичане на гражданския оборот. Някои от тях са нарушения, а друга част се квалифицират като престъпления по Наказателния кодекс. Често се сблъскваме с лица, които се опитват да се представят за други хора, или пък използват документи, които са неистински. Не са редки случаите когато има проблем с удостоверенията за наследници, в които понякога поради различни причини не се вписват всички лица“, обясни нотариус Димитър Джонов, председател на Регионална колегия към Апелативен съд – Велико Търново, и основен организатор на събитието. „Целта на семинара е да синхрони-

Зам.-главният прокурор Валери Първанов и окръжният прокурор на Габрово Милчо Генжов

зираме работата си с Прокуратурата, да знаем какво трябва да правим, за да могат тези хора да понесат отговорността си“, посочи нотариус Илия Иванов, председател на Контролния съвет на Нотариалната камара.

Окръжният прокурор на Габрово Милчо Генжов представи случаите, в които самите нотариуси са жертви на престъпления. Той обобщи двата основни аспекта на престъпни посегателства, свързани с осъществяване на нотариалната дейност. Първият е подмяната на

волята на титуляра, което става с фалшив нотариален акт. Втората хипотеза е чрез легитимирани на опорочено волеизявление на субекта на правото. Тогава се използва фалшив документ за самоличност или фалшиво пълномощно. „Когато нотариусът има съмнение за опорочаване на даден документ, трябва да направи всичко възможно да го задържи, за да може да бъде осигурен като доказателство в едно бъдещо разследване“, посъветва прокурорът, защото по думите му документът е най-сериозното и единствено доказателство за наличие на престъпление. В тези случаи според Генжов трябва да се уведоми незабавно прокурор или служител на полицията.

По време на дискусиите беше поставен и въпросът за нотариалната заверка на подписите или нотариалната форма на актовете, с които се прехвърля общинска или държавна собственост върху недвижими имоти. Според нотариусите е необходимо да се приеме единен ред, независимо от субектите на сделката. На семинара се предложи още да се въведе изискване за нотариална заверка на подписите на решенията на управителните органи на търговските дружес-

ства, което според участниците във форума ще спомогне за предотвратяване на кражбите на предприятия. Нотариусите предлагат също да им бъде осигурен достъп до Националния служебен регистър на лицата с психични разстройства, създаден на основание чл. 147а от Закона за здравето. Целта е така да се противодейства на незаконните опити за разпореждане с недвижими имоти, собственост на лица, поставени под запрещение.

Мариана Корчакова

Нотариус Денчо Денчев, зам.-председател на Нотариалната камара:

Новият Съвет на нотариусите продължава политиката на стария

Новият Съвет на нотариусите на Нотариалната камара продължава политиката на стария, която беше много успешна. През тези години се реализираха много от неговите решения. Част от предложенията, които вече са факт, засягат изменения в различни закони, отнасящи се до достъпа на нотариусите до системата ЕСГРАОН и до регистрите на МВР. Те скоро ще бъдат въведени в практиката, вероятно още до края на юни. От техническа гледна точка всичко е подготвено. Системата „Единство“ вече активно противодейства на опитите да се използват фалшиви пълномощни и завещания.

Нотариус Илия Иванов, председател на Контролния съвет на Нотариалната камара:

Целта на семинара е да синхронизираме работата си с Прокуратурата

Как ще коментирате темата на семинара „Нотариусът – обект на престъпление“? Защо избрахте да дискутирате точно по нея?

Обикновено при нарушения в нотариалната дейност се търси някакво съучастие от страна на нотариуса. Често обаче недобросъвестни лица се опитват да измамат самите нас. Затова сега искаме да покажем обратния случай, когато самият нотариус е жертва на престъпление. Ние често в практиката си засичаме фалшиви пълномощни. Целта на семинара е да синхронизираме работата си с Прокуратурата, да знаем какво трябва да правим, за да могат тези хора да понесат отговорността си.

На какви престъпления най-често се опитват да ви направят обект?

Най-често се представят фалшиви документи. Това са пълномощни, декларации, с които може да се извършат продажби на недвижими имоти. Така се нарушава прогласената в конституцията ни неприкосновеност на собствеността, което е недопустимо престъпно посегателство. Това са много тежки престъпления, които се извършват в някои случаи със съучастие на юридически грамотни лица. Нашата цел е в максимална степен да съдействаме за предотвратяването на такива престъпления.

Какво се предприема за възпрепятстване на опитите за измами?

Ние си сътрудничим с различни институции – с Министерството на

правосъдието, Прокуратурата, Агенцията по геодезия, картография и кадастър, с различните браншови сдружения, в това число и с Камарата на строителите в България. Това взаимодействие води до значителни резултати, които се изразяват най-вече в различни законодателни инициативи, които водят до законодателни промени. Предприемаме и редица други действия за повишаване сигурността на гражданския оборот. Едно от тях е създаването на нашата система „Единство“, която представлява електронен регистър на всички пълномощни за извършване на продажби на недвижими имоти, регистър на саморъчните и нотариалните завещания. Ние задължително правим проверка там и така много лесно се установяват фалшивите пълномощни.

Напоследък много се говори за кражби на фирми, а това става с фалшиви решения на управителните органи на търговските дружества. Затова ние предлагаме те да се заверяват нотариално. Има също различни продажби на недвижимости, които са извън нашата компетентност. Например областният управител подписва договор за продажба на имоти държавна собственост, като подписите на страните по договора не се заверяват нотариално. Същото се отнася и за кметовете, които продават имоти общинска собственост след взети решения на общинските съвети. Знаете случая с фалшифицираните подписи на Бойко Борисов от времето, когато беше кмет на София. Продажбата на имоти от съдия-изпълнител също се извършва без

участието на нотариус, от бившата Агенция за събиране на държавните вземания. Въобще аз смятам, че е необходима нотариална форма за продажбата на недвижими имоти във всички случаи, или най-малкото – с нотариална заверка на подписите на страните по сделките.

Има и още нещо, което ние предлагаме, за да гарантираме по-голяма сигурност на т.нар. граждански оборот. На основание чл. 147а от Закона за здравето е създаден национален служебен регистър на лицата с психични разстройства. Ние искаме да имаме

достъп до него, за да установяваме незаконни опити за разпореждане с недвижими имоти, собственост на лица, поставени под запрещение, защото ние невинаги можем да установим дали те могат да изразят правно валидна воля.

Като председател на Контролния съвет на Нотариалната камара, какви са приоритетите във вашата дейност?

Нотариалната камара е саморегулираща се организация, включително и по разходването на финансовите средства. Функциите на Кон-

тролния съвет са регламентирани в Закона за нотариусите и нотариалната дейност и в Устава на Нотариалната камара. Нашата дейност се състои преди всичко в осъществяването на контрол върху изразходването на средствата от бюджета на Камарата и в преценка дали те са законосъобразни. Ако установим незаконосъобразен разход, което досега не се е случвало, ние трябва да внесем предложение и да уведомим Съвета на Нотариалната камара на Република България.

Нотариус Димитър Джонов, председател на Регионалната колегия към Апелативен съд – Велико Търново:

Продажбата на имоти без участието на нотариус е архаизъм от миналото

Няма колега, който да не се е сблъскал с опити на недобросъвестни граждани да осъществят действия, които са извън правомерното протичане на гражданския оборот. Някои от тях са нарушения, а друга част се квалифицират като престъпления по Наказателния кодекс. Често се сблъскваме с лица, които се опитват да се представят за други хора или пък използват документи, които са неистински. Не са редки случаите, когато има проблем с удостоверенията за наследници, в които понякога поради различни причини не се вписват всички лица.

Този семинар е проява на доброто ни сътрудничество с Прокуратурата. Ние често обсъждаме важни теми, които засягат и нашата, и тяхната работа. Самата същност на нотариуса е да съдейства за законосъобразното протичане на гражданския оборот. Ние даваме напътствия на гражданите за това как договорите, които сключват, не само да бъдат облечени в законната форма, но и да бъдат сключени така, че да породят желаните правни последици, а също и да не се увреждат правата на някоя от страните. Затова е необходимо всички сделки с недвижими имоти да се осъществяват в нотариална форма или с нотариална заверка на подписите, което доказва освен волята, също така кои лица и в какво качество са участвали в тях. Смятам, че продажбата на имоти от държавата и общините без участието на нотариус е архаизъм от миналото. Днес и държавата, и общините при своите сделки също се нуждаят от защитата на нотариуса.

Промени в Закона за местните данъци и такси водят до абсурдни положения

Нотариуси от втората по големина регионална нотариална колегия, тази на Северозападна България, обсъждат на семинар в Луковит актуални юридически казуси от практиката. От София за откриването на семинара пристигна зам.-председателят на НК нотариус Камен Каменов. Лектор на семинара бе безспорният капацитет по нотариално и семейно право Красимир Димитров.

Юристъ цивилист и университетски преподавател Красимир Димитров

Г-н Димитров, какво беше най-важното, което се обсъди на семинара, и какви въпроси най-много ви задаваха нотариусите?

Този семинар, както и всички други, които досега са провеждани, беше посветен на практически проблеми в нотариалната практика, и то на такива, които имат национално значение и не са характерни само за определени колеги, макар че семинарът е регионален. От началото на годината са постъпвали запитвания или искания от различни нотариуси за разясняване. Всъщност основните групи проблеми, които се обсъждаха, бяха две. На първо място темата за местните данъци в случаите, когато се придобива имот чрез обстоятелствена проверка при давност. От 1 януари 2010 г. влезе едно изменение в Закона за местните данъци и такси, което поради недобра редакция, поради липса на конкретно препращане в самия закон породило разнообразна практика по този много съществен въпрос в нотариалната работа и дори се стигна до абсурдни положения, когато един

имот се наследява, без да има нотариален акт, т.е. придобива се владението от наследници, деца и внуци и т.н., за това да се дължи по-голям местен данък, отколкото когато имотът е придобит чрез продажба. Препращайки към дарението по логиката на закона или към безвъзмездните актове, в тези случаи не се дължи данък. Поради липса на изрично изписана разпоредба това довежда до един за мен незаконосъобразен резултат и прилагането му ощетява определено гражданите. В много райони то ги демотивира да се снабдяват с актове за собственост, което е опасно и трябва да бъде преодоляно задължително. А другата тема е във връзка с практиката по Семейния кодекс и най-вече относно брачните договори и тяхното вписване. Тук също се засегна сериозен проблем относно вписването на брачните договори в имотния регистър, когато с тях се прехвърлят и учредяват вещни права върху недвижими имоти. В някои райони, най-вече в София-град, се въвежда една, мога смело да кажа, много опасна практика вписването да не става веднага, както изисква законът, т.е. непосредствено след удостоверяването от нотариус, а в по-късен период, след като се изчака т.нар. вписване в регистъра на имуществените отношения между съпрузите. Това обаче отнема обичайно между 3–4 дни, а понякога седмица и повече, и през този период от време брачният договор остава невписан, от което могат да пострадат както страните по него, така и трети лица. Няма никакво основание за такова практическо прилагане на закона. Това е просто едно нарушение, и то много сериозно, и беше важно въпросът да се обсъди и да се види как можем да излезем от тази ситуация. Разбира се, много актуални въпроси имаше и във връзка с

конкретни проблеми. Отново беше обсъден проблемът за паркоместата и необходимостта от уреждането на статута им в Закона за устройство на територията, тъй като практически там проблемите са изключително много, а в момента те нямат уредба и на практика не могат да се възприемат като обект. Някои от въпросите бяха и предварително зададени, други – по време на семинара, но крайната цел в такива случаи е колеги от различни райони в рамките на една колегия да могат да обменят помежду си опит, да представят определени проблеми и особено когато установим или видим, че има противоречива практика дори между самите нотариуси, да търсим варианти да бъде уеднаквявана. Това е важно не само с оглед на стабилността, но и на сигурността в оборота, тъй като няма нищо по-страшно от това да се установяват в различни райони различни практически подходи при разрешаване на спорни или на такива въпроси, които нямат категоричен отговор и могат да доведат до различни тълкувания.

Обсъдени ли бяха теми, свързани с необходимостта от законодателни промени?

Да, това също беше обсъдено, като направихме преглед на съществуващите промени в законодателството, свързани с нотариалната

дейност. Два проекта по отношение на закона за нотариусите и нотариалната дейност в момента висят в Народното събрание и за съжаление все още не са приети на второ четене. Извън това обаче беше обсъден и въпросът за необходими изменения в някои нормативни актове, включително в Наредба 32, относно водене и подредба на брачни договори в служебния архив на нотариусите и поддържаните от него книги и регистри, защото това също създава една противоречива практика, тъй като няма категоричен отговор в закона. Обсъдихме и необходимите промени в Закона за кадастъра и имотния регистър, Закона за устройство на територията, които, смятам, че може да се инициират, някои от тях дори са влезли в НС по искане например на Камарата на частните съдебни изпълнители. Те могат да бъдат допълнени и в края на краищата това също е много важно, защото от практиката понякога излизат важни въпроси, на които законодателят не е обърнал достатъчно внимание. Има и такива, които просто са пропуснати, а липсата на правна уредба и правоприлагането по аналогия вече водят до известни опасности, защото едни и същи казуси могат да бъдат разрешавани по различен начин.

Нотариус Анелия Карабенчева – председател на Регионалната нотариална колегия, организатор на семинара:

Подбрах темите на семинара, защото са много актуални, защото материята е нова за колегите. Местният данък при обстоятелствените проверки е от Нова година, измени се законът, и освен това той така е написан, че всеки си го тълкува, както казват хората, „както акъла му дойде“. Ние в Бяла Слатина и другите колеги сме говорили със служителите от „Местни данъци и такси“ в общините, където са съдебните им райони. Няма никаква яснота, никой не заема никаква точна позиция, а отговор-

ността е наша, и при несъбирането и при невнасянето на този данък ще отговаряме послетие. Освен това брачните договори са нова материя, още няма практика, има неизяснени моменти, при които може да се направи удостоверение, а вече и поддредането по един, втори, трети начин и е добре в самото начало да изясним всичко и нотариусите да работим еднакво в цялата страна, за да има повече правна сигурност.

Нотариус Весела Ивчева:

За мен голям интерес предизвиква дискусиата относно бъдещите законодателни промени, свързани с нашата професия и нейното упражняване, както и професионалните проблеми, например вписването на нотариалните актове с отлагателно условие, както и статутът на паркоместата и проблемите с тяхното евентуално

бъдещо узаконяване, нещо, за което съм твърд радетел, тъй като както обществото го иска, и гражданите го искат, и лично аз смятам, че това е обект и неговото прехвърляне трябва да бъде узаконено по подходящия начин с промени в ЗУТ, в Закона за кадастъра и имотния регистър и в правилника за вписванията.

Нотариус Камен Каменов, зам.-председател на Нотариалната камара на Република България:

За мен най-важна бе темата за данъците, които се плащат върху обстоятелствените проверки, и дискусиата, която стана с Красимир Димитров по този въпрос. Неговото мнение е авангардно и напредничаво, много е важно за нас. Важно е и за разходите на хората, за гражданския оборот, има и съдебна практика тук, за да се уточни точно как да се прилагат тези данъци при обстоятелствените проверки. Тради-

ционно добро е взаимодействието, както и контактите по обсъжданите теми на тези семинари. И това е една традиция, в която се включват много колеги, най-опитните ни университетски преподаватели, а с вашата помощ, на журналистите, се отразява това, което ние правим. Организацията на Регионалната колегия на нотариусите, с председател нотариус Карабенчева, беше много добра.

Ренета Николова

Напомняме, че годишната вноска към Нотариалната камара за 2010 г. е в размер на 900 лв. и може да се заплати както наведнъж, така и по тримесечия:

- за първо тримесечие – до 15 април 2010 г. – 225 лв.;
- за второ тримесечие – до 15 юли 2010 г. – 225 лв.;
- за трето тримесечие – до 15 октомври 2010 г. – 225 лв.;
- за четвърто тримесечие – до 30 ноември 2010 г. – 225 лв.

Размерът на допълнителната вноска е в размер на 30 лв., като тази вноска е платима до 15 юли 2010 г.

Напомняме на всички нотариуси, че на основание чл. 30 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност са длъжни всяка година да подновяват застраховката за времето на своята професионална дейност и в 7-дневен срок от сключване на застрахователния договор да представят в Нотариалната камара копие от застрахователната полица.

ПРАКТИКА

Във връзка с подадена жалба от Ивайло Атанасов Иванов – нотариус с район на действие – района на Районен съд гр. София, вписан под № 384 в регистъра на Нотариалната камара на Република България, и Йордан Еленков – помощник-нотариус при нотариус Ивайло Иванов, срещу мълчаливия отказ на министъра на правосъдието за издаване на заповед за вписване в регистъра на Нотариалната камара на Р България на Йордан Еленков като помощник-нотариус по заместване на нотариус Ивайло Иванов, предоставяме на вашето внимание решенията на 3-членния и 5-членния състав на Върховния административен съд.

РЕШЕНИЕ

№ 14698

София, 03.12.2009

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният административен съд на Република България – Трето отделение, в съдебно заседание на дванадесети ноември две хиляди и девета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПЕНКА ГЕТОВА

ЧЛЕНОВЕ: ЙОВКА ДРАЖЕВА

ТАНЯ КУЦАРОВА

при секретар Десислава Александрова и с участието на прокурора изслуша докладваното от председателя ПЕНКА ГЕТОВА по адм. дело № 2818/2009.

Съдебното производство е по реда на чл. 46, ал. 6 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност (ЗННД) във вр. с чл. 145, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК).

Образувано е по жалба, подадена от Ивайло Атанасов Иванов – нотариус с район на действие – района на Районен съд гр. София, вписан под № 384 в регистъра на Нотариалната камара на Република България, и Йордан Лъчезаров Еленков – помощник-нотариус при нотариус Ивайло Иванов, срещу мълчаливия отказ на министъра на правосъдието за издаване на заповед за вписване в регистъра на Нотариалната камара на Р България на Йордан Лъчезаров Еленков като помощник-нотариус по заместване на нотариус Ивайло Иванов, по заявление с рег. № 94-И-6/07.01.2009 г. В жалбата се поддържа, че мълчаливият отказ противоречи на материалната норма на чл. 46, ал. 1 ЗННД, която изисква еднократно полагане на изпит за помощник-нотариус по заместване, а не за полагане на такъв изпит за всяко едно отделно направено искане за вписване на дадено лице като помощник-нотариус по заместване, последвало положен изпит, и в несъответствие с

целта на закона – отменителни основания по чл. 146, т. 4 и т. 5 АПК.

Ответникът по жалбата чрез процесуалния си представител оспорва основателността на жалбата като поддържа, че жалбоподателите изразяват незаконосъобразно тълкуване на правната норма на чл. 46, ал. 1 ЗННД.

Върховният административен съд, Трето отделение, в настоящия съдебен състав като обсъди становищата на страните и събраните в административното и съдебното производство писмени доказателства приема за установени следните обстоятелства по административния спор.

Със заявление вх. № 94-И-6/07.01.2009 г. двамата жалбоподатели в съответствие с чл. 46, ал. 2 ЗННД са поискали министърът на правосъдието да издаде заповед за вписване на Йордан Лъчезаров Еленков като помощник-нотариус по заместване при нотариус Ивайло Атанасов Иванов (№ 384 в регистъра на НК) за срок на заместване – две години, считано от датата на вписване в регистъра на НК. Към заявлението са приложени всички изискуеми се документи по чл. 11, ал. 2 ЗННД и тези по чл. 46, ал. 2 ЗННД. В приложените документи е удостоверение № 654/10.11.2008 г. НК и заповед № ЛС-08-285/20.12.2004 г. на министъра на правосъдието, от които е видно, че жалбоподателят Йордан

Еленков е положил успешно изпит за помощник-нотариус по заместване с протокол от 09.12.2004 г. по чл. 46, ал. 3 ЗННД, въз основа на които е вписан в НК като помощник-нотариус по заместване при нотариус Елена Еленкова за срок от две години, и от който момент продължава да изпълнява тази длъжност при друг нотариус – първия жалбоподател.

Министърът на правосъдието не се е произнесъл в срока по чл. 57, ал. 1 АПК по направеното искане, поради което е налице мълчалив отказ по смисъла на чл. 58, ал. 1 АПК, с оглед на което жалбата е подадена в предвидения в чл. 149, ал. 2 АПК едномесечен срок.

Мълчаливият отказ по чл. 58, ал. 1 АПК е резултат от неправомерно процесуално поведение на административния орган, тъй като не е спазено изискването за спазване на нормата и производствените правила. Ето защо според АПК следва да се преценява само целесъобразността и материалната законосъобразност на мълчаливия отказ. След подаване на жалбата е постановена заповед № ЛС-И-87/13.02.2009 г. на министъра на правосъдието, с която е отказал на жалбоподателя Йордан Еленков да бъде вписан като помощник-нотариус. В заповедта са изложени съображения, че двамата молители тълкуват незаконосъобразно разпоредбата на чл. 46, ал. 1, изречение първо на ЗННД, в смисъл че е налице изискване за еднократно полагане на изпит за помощник-нотариус по заместване, а не за полагане на такъв изпит за всяко отделно направено искане за вписване на даденото лице като помощник-нотариус по заместване. Освен това липсва изрична законодателна уредба в тази насока, недопустимо е по тълкувателен път да се правели изводи в посока създаване на по-облекчени условия за упражняване на дейността по заместване на нотариус от помощник-нотариус. Същите съображения на министъра на правосъдието са в писмото му с изх. № 895/27.10.2008 г., отправено до група помощник-нотариуси във връзка с тълкуването на чл. 46, ал. 1 ЗННД. Предвид съображенията, изложени от административния орган в неговия изричен писмен отказ и писмото-отговор, настоящият съдебен състав приема, че мълчаливият отказ е мотивиран именно по същите съображения, които подлежат на преценка за тяхната законосъобразност с приложимия материален закон.

Според разпоредбата на чл. 46, ал. 1 ЗННД, когато нотариусът отсъства или не е в състояние да изпълнява функциите си, той може да бъде заместван от помощник-нотариус, който има стажа по чл. 8, ал. 1, т. 3 и е положил изпит, като срокът на заместването не може да бъде по-дълъг от две години (ал. 2). В този случай помощник-нотариусът самостоятелно извършва всички действия от компетентността на нотариуса, като прибавя към подписа си и допълнението „по заместване“. Липсва законово уреждане на случаите, при които след изтичане на срока за заместване и направено ново искане по чл. 46 ЗННД от лице, изпълнявало тази длъжност, отново да положи изпит по реда, посочен в чл. 46, ал. 3 от ЗННД.

Настоящият съдебен състав счита, че независимо от известна празнота в ЗННД относно тези случаи, едва ли волята на законодателя е имала предвид на всеки две години помощник-нотариусът по заместване да придобива и изгубва правоспособност, която вече е придобил. Придобиването и изгубването на правоспособността не би следвало да се обвързва със срока на упражняване на дейността. Житейската логика обуславя предположението, че във времето, през което помощник-нотариусът по заместване е изпълнявал задълженията си, той е обогатил познанията си, придобил е практически умения, които допълват теоретичните му познания на професията, с което е спечелил доверието на нотариуса-титуляр с познанията си и лоялно поведение в съвместната им дейност, което се доказва с факта, че отново е изразено неговото желание отново да бъде посочен като негов помощник. Прилагането на облекчена процедура за ново вписване с прилагане на доказателства за наличие на изискванията за заместване, включително че вече е положен успешно изпит, е в съответствие с правната и житейската логика.

С оглед изразеното тълкуване на разпоредбата на чл. 46 ЗННД от настоящия съдебен състав обжалваният мълчалив отказ на административен орган се явява незаконосъобразен поради нарушение на посочената материално-правна норма. Същият следва да се отмени и делото се върне като преписка за ново произнесяне по направеното заявление. Съобразно разпоредбите на чл. 58, ал. 3 и чл. 172, ал. 3 от ЗННД, когато по съдебен ред бъде отменен мълчалив отказ, смята се за отменен и изричният

отказ, който е последвал преди решението за отмяната. В разглеждания случай следва да се счита отменена и заповед № ЛС-И-87/13.02.2009 г. на министъра на правосъдието, с която е поставен и изричен отказ.

Водим от горното и на основание чл. 146, т. 4 АПК, Върховният административен съд, Трето отделение

РЕШИ:

ОТМЕНЯ мълчаливия отказ на министъра на правосъдието, с който е отказано да се впише в регистъра на Нотариалната камара като помощник-нотариус по заместване Йордан Лъчезаров Еленков при нотариус Ивайло Атанасов Иванов, рег. № 384, с район на действие

Районен съд – София.

ВРЪЩА делото като преписка на административния орган за ново произнасяне по подаденото заявление рег. № 94-И-6/07.01.2009 г. от нотариус Ивайло Атанасов Иванов, рег. № 384 и Йордан Лъчезаров Еленков.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред петчленен състав на Върховния административен съд в 14-дневен срок от съобщението до страните.

Вярно с оригинала,

ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Пенка Гетова

ЧЛЕНОВЕ: /п/ Йовка Дражева

/п/ Таня Куцарова

секретар:

РЕШЕНИЕ

№ 4445

София, 07.04.2010

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният административен съд на Република България – Петчленен състав – I колегия, в съдебно заседание на четвърти март две хиляди и десета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: НИКОЛАЙ УРУМОВ

ЧЛЕНОВЕ: ВЕСЕЛИНА КЪЛОВА

СРЕБРИНА ХРИСТОВА

ГАЛИНА ХРИСТОВА

ЕМАНОИЛ МИТЕВ

при секретар Милка Ангелова и с участието на прокурора Мери Найденова изслуша докладваното от съдията **СРЕБРИНА ХРИСТОВА** по адм. дело № 300/2010.

Производството по чл. 208 и сл. от АПК е образувано по касационна жалба на министъра на правосъдието, който чрез процесуалния си представител оспорва решение № 14698 от 03.12.2009 г. по адм.д. № 2818 / 2009 г. на Върховния административен съд, Трето отделение, с доводи, че е неправилно поради нарушение на материалния закон и необоснованост и затова следва да бъде отменено.

Ответниците Ивайло Атанасов Иванов и Йордан Лъчезаров Еленков оспорват касационната жалба и молят същата да бъде оставена без уважение като неоснователна.

Представителят на Върховна административна прокуратура дава заключение, че оспореното решение е валидно, допустимо и правилно и като такава следва да бъде оставено в сила.

Върховният административен съд, Петчленен състав – I колегия, като съобрази становищата на страните и провери обжалваното решение при спазване разпоредбата на чл. 218 от АПК, прие за установено следното:

Касационната жалба е подадена в срок от надлежна страна и е процесуално допустима.

Разгледана по същество е **НЕОСНОВАТЕЛНА**.

С посоченото решение, в производство по чл. 145 и сл. АПК във връзка с чл. 46, ал. 6 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност (ЗННД), е отменен мълчаливият отказ на

министъра на правосъдието да се впише в регистъра на Нотариалната камара като помощник - нотариус по заместване Йордан Лъчезаров Еленков при нотариус Ивайло Атанасов Иванов, рег. № 384, с район на действие Районен съд гр. София и делото като преписка е върнато на административния орган за ново произнасяне по заявление рег. № 94-И-6/07.01.2009 година от Ивайло Атанасов Иванов и Йордан Лъчезаров Еленков.

Спорът е решен при наличие на всички относими към него доказателства, които са анализирани подробно и задълбочено. Изводът, че мълчаливият отказ следва да бъде отменен, тъй като противоречи на материалноправните разпоредби, а с оглед на чл. 58, ал. 3 и чл. 172, ал. 3 от АПК следва да се счита отменен и последващият изричен отказ в заповед № ЛС-И-87/13.02.2009 г. на министъра на правосъдието, е обоснован и законосъобразен.

В чл. 46, ал. 1 от ЗННД е посочено, че когато нотариусът отсъства или не е в състояние да изпълнява функциите си, той може да бъде заместван от помощник-нотариус, който има стажа по чл. 8 ал. 1 т. 3 и е положил изпит. В този случай помощник-нотариусът самостоятелно извършва всички действия от компетентността на нотариуса, като прибавя към подписа си и допълнението „по заместване“. Въвеждането на изисквания за упражняване на пълна нотариална компетентност от помощник-нотариусите има за цел гарантиране на качествено упражняване на професията, докато те действат по заместване, т.е. като нотариуси. По тази именно причина както по отношение на едните, така и по отношение на другите има изискване за стаж и успешно положен изпит. Изпитът за помощник-нотариусите се провежда от комисия в състав: представител на Министерството на правосъдието, определен от министъра на правосъдието, един нотариус и един инспектор – нотариус, определени от Съвета на нотариусите, при условия и ред, определени в Наредба № 2 от 18.06.2003 г. на министъра на правосъдието

след съгласуване със Съвета на нотариусите. Изпитът има за цел да се проверят знанията по материята, касаеща упражняването на нотариални функции. С успешното му полагане се придобива правоспособност, която не е за определен срок и не е за заместване на определен нотариус. Този изпит е еднократен и успешното му полагане е една от безусловно необходимите предпоставки за издаване на заповедта по чл. 46, ал. 5 от ЗННД за вписване в регистъра на Нотариалната камара. В конкретния случай тази предпоставка е налице. Като е приел обратното, административният орган е нарушил материалноправните разпоредби. На това основание, обосновано и законосъобразно, съдът е отменил мълчаливия и последващия изричен отказ и е постановил връщане на делото като преписка на административния орган за ново произнасяне при спазване на задължителните указания по тъкуването и прилагането на закона.

По тези съображения касационната жалба е неоснователна. Решението е валидно, допустимо и правилно и следва да бъде оставено в сила.

Водим от изложеното и на основание чл. 221, ал. 2, предложение първо от АПК, Върховният административен съд, Петчленен състав – I колегия,

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 14698 от 03.12.2009 г. по адм.д. № 2818/2009 г. на Върховния административен съд, Трето отделение.

РЕШЕНИЕТО е окончателно.

Вярно с оригинала,

ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Николай Урумов
ЧЛЕНОВЕ: /п/ Веселина Кълова
/п/ Сребрина Христова
/п/ Галина Христова
/п/ Еманоил Митев

секретар:

В брой 3 на Нотариален бюлетин от 2009 г. ви запознахме с жалбата на нот. Стеллиана Костадинова-Събева, вписана под № 446 в регистъра на Нотариалната камара, с район на действие РС Варна, срещу изписването на единния граждански номер на нотариуса при регистрацията по ЗДАС със знак ВГ, както и решението на Комисията за защита на личните данни, с което се указваше на Националната агенция по приходите: „В едномесечен срок от получаване на настоящото решение администраторът на лични данни НАП да отмени регистрацията по ЗДАС на нотариус Стеллиана Събева със записване на ЕГН със знак ВГ и да извърши регистрацията с идентификатор по БУЛСТАТ“.

Недоволен от решението на КЗЛД, изпълнителният директор на НАП го обжалва пред ВАС.

Върховният административен съд, състав на Пето отделение, приема за установено от фактическата страна, че заинтересованата страна е действителен нотариус, регистриран в Нотариалната камара. През 2000 г. след направено искане за вписване в Регистъра БУЛСТАТ, е получила идентификационен код (ЕИК). През 2009 г. нотариусът е направила второ искане за регистрация по Закона за данък върху добавената стойност и е получила идентификационен номер (ИН), който обаче възпроизвежда нейния единен граждански номер с приставка „ВГ“. Предвид задължението на нотариуса да вписва ИН върху всяка издадена от нея фактура, тя по този начин прави достояние на всяко трето лице собствения си ЕГН, което е предпоставка за злоупотреба с личните ѝ данни. Недоволна от така създаденото положение, нотариусът е сезирала КЗЛД с молба за издаване на задължително предписание до НАП за отмяна на регистрацията по Закона за данък добавена стойност чрез вписване на ЕГН и извършване на друга регистрация с идентификатор по БУЛСТАТ.

КЗЛД е констатирала, че в нормативната уредба на въпроса за регистрацията по ЗДАС съществуват противоречия с норми, уреждащи регистрацията по БУЛСТАТ. Регистрацията, която нотариус Събева е получила през 2000 г. по БУЛСТАТ, е направена на основание ЗС (Закона за статистиката). С влизането в сила на ЗРБ в чл. 3, ал. 1, т. 9 се въвежда задължението за лица, упражняващи нотариална дейност, да се регистрират в Регистър БУЛСТАТ. Съгласно чл. 6, ал. 3 от същия закон „Кодът по БУЛСТАТ на лицата по чл. 3, ал. 1, т. 9 и II е Ю-значен и съвпада с единния граждански номер (ЕГН), съответно с личния номер на чужденец (ЛНЧ)“. В същото време, съгласно § 2, ал. 2 от ПЗР на ЗРБ, „Лицата по чл. 3, вписани до влизането в сила на този закон в Единния регистър за идентифициране на стопанските и други субекти, които осъществяват дейност на територията на Републи-

ка България съгласно Закона за статистиката, се смятат вписани в регистъра по този закон и запазват идентификационния си код.“

На 1.07.2007 г. влизат в сила ЗДАС и Правилникът за прилагането му. Съгласно чл. 94, ал. 3 от ЗДАС регистрацията по този закон е задължителна и по избор, а съгласно ал. 2 на същия член с вписването в регистъра лицата получават идентификационен номер за целите на ДДС, пред който е поставен знакът „ВГ“. Според § 1, ал. 1 б. „в“ от ДР на ППЗДАС за целите на този правилник „Идентификационен номер“ е единният граждански номер или личният номер на чужденец – на физическите лица, които не са вписани в търговския регистър, съответно в регистър БУЛСТАТ. Същевременно § 3, ал. 4 от Правилника обявява, че „за физическите лица, различни от едноличен търговец, които при вписването си в регистър БУЛСТАТ са получили единен идентификационен код, различен от единния граждански номер, идентификационният номер по ДДС е единният граждански номер, пред който е поставен знакът „ВГ“.

КЗЛД е констатирала противоречие между разпоредбите на § 2, ал. 2 от ПЗР на ЗРБ, от една страна, и тези на § 1, ал. 1, б. „в“ от ДР и § 3, ал. 4 от ПЗР на ППЗДАС, от друга, и прилагайки нормата на чл. 5, ал. 1 от АПК, е постановила обжалваното решение. Решението на КЗЛД е правилно, тъй като, когато норма на подзаконов нормативен акт противоречи на такава от нормативен акт от по-горна степен, задължително се прилага по-високия по степен акт. Освен това комисията констатира, че ползването на ЕГН на дадено задължено по ЗДАС лице в неговия ИН противоречи на целта, формулирана в чл. 1, ал. 2 от ЗЗЛД.

ВАС отхвърля като неоснователни доводите на директора на НАП за допуснати съществени нарушения на административнопроизводствените правила, свеждащи се до необсъждане от страна на КЗЛД на всички събрани по делото доказателства, и нарушаване на принципа на законност съгласно чл. 4 от АПК.

НОВАТА ВЕРСИЯ НА **СИЕЛА**

@ ciela[®] 5.0

Повече възможности!

По-бързо търсене!

По-добри функционалности!

На атрактивни цени!

Сиела софт енд павлишинг АД • София 1463, бул.П.Евтимий 80 • тел.: (02) 954 10 30 • www.ciela.net

БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

НОТАРИАЛНОПРАВНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ УДОСТОВЕРЯВАНЕТО НА БРАЧЕН ДОГОВОР И ВПИСВАНЕТО МУ В ИМОТНИЯ РЕГИСТЪР

На 1 октомври 2009 г. влезе в сила един от най-дългоочакваните закони – новият Семейен кодекс (СК). Почти 20 години след началото на демократичните промени у нас, най-накрая се установи диспозитивен режим на имуществените отношения между съпрузите. Освен възможността да избират измежду два законови режима – на общност и на разделност, за пръв път съпрузите могат да уредят имуществените си отношения чрез брачен договор. Чрез договорния режим те могат да моделират отношенията си по начин, напълно съответстващ на техните желания и интереси.

Същевременно обаче новата уредба поставя някои въпроси в нотариалната практика, отговорите на които не могат да се открият в разпоредбите на СК и в изменените от него други закони. За част от тях би могло да се направи извод по тълкувателен път, но разрешаването на други определено налага извършването на промени в подзаконовите нормативни актове. Съществуващата опасност е да възникне различна нотариална практика, което може да доведе до правна несигурност в гражданския оборот.

Втора група проблеми възникнаха във връзка с вписването на брачния договор в имотния регистър поради установена в някои от районите практика на съдии по вписванията в нарушения на изискванията на СК, Закона за нотариусите и нотариалната дейност и Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

1. Чл. 39, ал. 1 от СК предвижда, че брачния договор се сключва лично от съпрузите в писмена форма с нотариална заверка на съдържанието и подписите.

В тази разпоредба на първо място се регламентира изискването за **лично** сключване на брачния договор. Макар че законът го предвижда изрично и недвусмислено, в литературата се появи становище, че брачния договор може да се сключи чрез пълномощник¹.

¹Павлова, М. Нотариални действия във връзка с новата уредба на имуществените отношения между съпрузите. – *Собственост и право*, 2009, кн.9, с.60.

Такова едно виждане не среща подкрепа в закона и можем категорично да заявим, че ако брачния договор бъде сключен чрез представител, той ще бъде **нищожен** поради противоречие с императивна законова норма. Убеден съм, че това няма да се допусне в нотариалната практика, тъй като последиците са действително тежки.

На второ място, чл. 39, ал. 1 установява като форма за действителност на брачния договор писмена форма с нотариална заверка на съдържанието и подписите на страните. В работната група по изготвяне на проекта за нов Семейен кодекс се е стигнало трудно до това разрешение след обсъждане на други две форми – нотариален акт и писмена форма с нотариална заверка на подписите. Явно е надделяло съображението нотариусът да съхранява екземпляр от сключения брачен договор в своя служебен архив, без да се налага договорът да се сключва във формата на нотариален акт. Писмената форма с нотариално удостоверяване на подписите и съдържанието не е непозната в българското нотариално право. Тя се въвежда за пръв път в чл. 37 ЗЗД с изменението от 2007 г. (ДВ, бр. 59, 2007) като форма за действителност на пълномощните за сключване на договори в нотариална форма. Съществуват обаче две разлики: първата е, че са разместени местата на подписите и съдържанието, а втората, че в чл. 37 се говори за **едновременно** удостоверяване, който термин липсва в разпоредбата на чл. 39, ал. 1 от СК².

Възниква въпросът – случайно ли е това. Най-напред следва да отбележим, че нотариалното удостоверяване на подпис и съдържание е усложнена форма за действителност на правни сделки, която се явява съчетание между две други форми – удостоверяване на подпис на частен документ и удостоверяване на съдържание на частен документ. В нотариалната прак-

²Чл. 37 ЗЗД говори за *подпис и съдържание*, както *между* впрочем и чл. 590, ал.4 ГПК. Според чл. 39 ал. 1 се *заверяват* съдържанието и подписите.

тика няма единно становище относно това дали е налице нова форма и респективно, ново нотариално производство, или механична съвкупност от две съществуващи. Поради това при удостоверяване на пълномощни за сделки с вещни права върху недвижими имоти някои нотариуси поставят едни и същи регистрационни номера в двата надписа (щемпела) за удостоверяване на подпис и удостоверяване на съдържание, а други поставят различни номера (последователни). Повдигнат беше и въпросът за нов щемпел, който да служи за едновременно удостоверяване на подпис и съдържание, но той не беше нормативно уреден. При всички случаи обаче, за да бъде извършено законосъобразно това удостоверяване е необходимо да се спазят всички процесуални правила относно удостоверяването на подпис и удостоверяването на съдържание. От друга страна, не можем да приемем, че когато един закон говори за заверка на подпис и съдържание, а друг – обратно – на съдържание и подпис, това показва последователност на нотариалните удостоверявания, т.е. кое трябва да се извърши първо и кое второ. От гледна точка на нотариалното право най-напред се удостоверява подпис, а след това съдържанието и в двата случая. Това е така, най-малкото защото удостоверяването на съдържанието като производство приключва с подреждането на преписа (еднообразния екземпляр) в специалната за това книга, а частният документ се връща на молителя.

На следващо място, думата „едновременно“, употребена в чл. 37 ЗЗД и чл. 490, ал. 4 ГПК не трябва да се тълкува буквално. **Едновременно** означава извършването на удостоверяването на подписите и съдържанието в непрекъсната последователност пред нотариуса в един и същ общ момент. Удостоверяването на брачния договор се извършва по абсолютно същия начин, въпреки че законът не говори за едновременност. Немислимо е например нотариусът да удостовери подписа, а след известен период от време и съдържанието на брачния договор. Чл. 490, ал. 4 ГПК се прилага по същия начин, както и при удостоверяване на упълномощаването.

2. Във връзка с нотариалното удостоверяване се поставят още няколко на пръв поглед технически въпроси, но с важно значение за нотариалната практика. Най-лесен е отговорът на

въпроса – **какво е необходимо да се представи при удостоверяването** – един оригинал и преписи от него или няколко еднообразни екземпляра. Той се съдържа в чл. 590, ал. 4 – молителите трябва да представят 2 или повече еднообразни екземпляра. Точният брой зависи от обстоятелството дали брачният договор подлежи на вписване в имотния регистър, или не.

По-сложен е въпросът как трябва да се изведе в общия регистър удостоверяването – с един регистрационен номер или два (първият за удостоверяването на подписа, вторият – за удостоверяване на съдържанието). Респективно, ако са два, кой трябва да се посочи в удостоверението, което нотариусът издава на страните? Както вече беше споменато, в нотариалната практика по тези въпроси няма единодушие при удостоверяването на подписа и съдържанието на пълномощните за разпореждане с вещни права. При удостоверяването на брачен договор съществува един аргумент в подкрепа на виждането, че регистрационният номер трябва да е един и да се посочи в двата надписа (щемпела). Това е нормата на чл. 9, ал. 2 от СК, в която при определяне на съдържанието на удостоверението за сключване на брачен договор се говори за регистрационен номер в единствено число, а не за регистрационни номера. Това обаче едва ли е достатъчно, за да се даде категоричен отговор на поставения въпрос, необходимо е според мен да бъде направено изменение в Наредба № 32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори.

3. На трето място, най-сложният въпрос е свързан с **подреждането на брачния договор във водените от нотариуса книги**. Налага се изводът, че той изобщо е пропуснат от законодателя при регламентацията на брачния договор в СК и в изменението на Закона за нотариусите и нотариалната дейност.

На пръв поглед, въпросът за подреждането на брачния договор във водените от нотариуса книги е технически проблем, интересуващ само действащите нотариуси, респективно съдиите по вписванията, в районите, в които няма нотариус. Това обаче само донякъде е така. Макар и преимуществено, въпросът да засяга нотариалната дейност, той е свързан с правилното съхранение на брачния договор в служебния архив на нотариуса, което е предпоставка за правната

сигурност и стабилност в гражданския оборот. За по-малко от половин година след влизане в сила на новия СК се създаде различна нотариална практика, която задължително трябва да бъде уеднаквена посредством промяна в действащото законодателство.

Какво породи проблема с подреждането на брачните договори?

На първо място, следва да отбележим, че съществуват различни видове брачни договори. С оглед на момента на сключването им те могат да се разделят на две групи – брачни договори, сключени преди сключването на брака, и такива, сключени по време на брака. Разликата между тези две групи е съществена с оглед на правното им действие. Първите ще породят правни последици за страните само ако бъде сключен брак в момента на сключването му, а вторите – от деня на сключване на договора или от друга дата, определена в него (чл. 40, ал. 1 СК). Сключените по време на брака брачни договори могат да имат и обратно действие, но не по-рано от момента на сключване на брака или от 1 октомври 2009 г., когато влиза в сила Семейният кодекс.

На следващо място, брачният договор може да има или да няма вещно действие относно права върху недвижими имоти. Брачният договор, с който се прехвърля право на собственост или се учредява или прехвърля друго вещно право върху недвижим имот, има прехвърлително действие и се вписва в имотния регистър (чл. 39, ал. 3 СК). Такъв договор може да бъде удостоверен от местно компетентен нотариус – в чийто район се намира имотът. Брачният договор, който няма прехвърлително действие, може да се сключи пред всеки нотариус и не подлежи на вписване.

С оглед на тези критерии са възможни четири варианта:

А. Брачен договор, сключен преди сключване на брака и без прехвърлително действие.

Б. Брачен договор, сключен преди сключване на брака, в който се предвижда прехвърляне или учредяване на вещни права върху недвижими имоти.

В. Брачен договор, сключен по време на брака без прехвърлително действие.

Г. Брачен договор, сключен по време на брака с прехвърлително действие, подлежащ на вписване.

Същевременно за сключването на всички

тези договори в СК е установена единна форма за действителност – **писмена форма с нотариална заверка на съдържанието и на подписите** (чл. 39, ал. 1 СК). Без значение са обстоятелствата кога са сключени те и дали имат прехвърлително действие.

4. Относно подреждането на съхраняваните от нотариуса актове и документи в нотариалните книги съществуват няколко основни правила:

а) преписите (еднообразните екземпляри) от документите с удостоверено съдържание се подреждат в книгата за нотариални покани, протести, констативни протоколи и преписите от документи с удостоверено съдържание (чл. 28а, ал. 1, т. 6 ЗННД);

б) нотариалните актове, както и договорите, подлежащи на вписване, се подреждат в книгата, образувана от нотариалните и други актове и документи, които подлежат на вписване (чл. 28а, ал. 1, т. 4 ЗННД);

в) **отделна книга** се обособява за нотариалните завещания и актовете за отмяна на завещания (чл. 28а, ал. 1, т. 5).

С новия СК беше внесено изменение в чл. 28а, ал. 1, т. 4 ЗННД като към съществуващия текст – книга, образувана от нотариалните и други актове и документи, които подлежат на вписване, беше добавена фразата „**както и от брачните договори по чл. 39 от Семейния кодекс**“.

Възниква логичният въпрос – можем ли да направим извод, че всички брачни договори трябва да се подреждат в тази книга. По мое мнение това не съответства на волята на законодателя и отговорът следва да е отрицателен.

На първо място, ако с разпоредбата се е целяло всички брачни договори да се подреждат в тази книга, напълно достатъчно е да се добави само фразата „от брачните договори“. Ненужно и излишно би било споменаването на чл. 39 от СК, който урежда сключването на брачния договор, а основната разпоредба в Раздел IV на СК, озаглавена „Брачен договор“, е чл. 37. Ако законодателят беше казал само „брачен договор“ или дори „брачен договор по чл. 37“, то тогава всички брачни договори, независимо дали с тях се прехвърля вещно право върху недвижим имот или не, дали имат правно действие или нямат (или никога не биха имали), ще се подреждат в книгата по т. 4. Такова разрешение би търпяло критика, защото не е прием-

ливо в книга, в която се съхраняват актове за разпореждане с вещни права върху недвижими имоти, които са вписани в имотния регистър, да се пазят с даден том и акт и брачни договори, които не прехвърлят никакви права, не са вписани в имотния регистър или пък изобщо не са породили прави последици (напр. ако не е сключен брак между страните). Но така или иначе, в такава една хипотеза законът би следвало да се спазва и отговорът на нашия въпрос би бил много лесен.

Говорейки за брачни договори по чл. 39 СК, законодателят явно е имал предвид не всички, а тези от тях, с които **се прехвърлят или учредяват вещни права върху недвижими имоти**. Това е така, защото в чл. 39, ал. 2 и ал. 3 СК става дума за точно такива брачни договори – с прехвърлително действие. Освен това като сериозен аргумент може да се посочи и обстоятелството, че общото между всички актове и документи в книгата по чл. 28а, ал. 1, т. 4 ЗННД е, че те се вписват в имотния регистър.

Може да се направи тълкувателният извод, че брачните договори, които имат прехвърлително действие, следва да се подреждат с даден том и акт в книгата по т. 4, а всички останали в книгата по т. 6 като договори с нотариално удостоверение съдържание.

Този извод, дори да е верен, обаче също е много **неудачен** за нотариалната практика. Основният проблем е свързан със **срока на съхранение на книгите**. Книгата по чл. 28а, ал. 1, т. 6 се пази десет години, след което подлежи на унищожаване, докато книгите по т. 4 – сто години, след което се предава в Държавния архив. Брачният договор се сключва, за да действва продължително във времето и не е оправдано екземплярът, съхраняван от нотариуса, да се унищожават след десетгодишен срок. Това би създавало правна несигурност и нестабилност в гражданския оборот. Освен това брачният договор може да бъде изменен и ако първоначално не е имал прехвърлително действие, изменението може да предвижда такова. Парадоксално би било един брачен договор да се подреди в една книга, а изменението му в друга.

5. Съществуващата нотариална практика е много противоречива. Някои нотариуси подреждат всички брачните договори в книгата по т. 4, а други – в книгата по т. 6. Съществуват и още два варианта, които се срещат в прак-

тиката – тези с прехвърлително действие да се подреждат в книгата по т. 4, а тези, които нямат – в книгата по т. 6. Най-разпространен като че ли е последният вариант, до който се прибъгва от съображения за сигурност – брачните договори се подреждат и в двете книги.

Безспорно необходимо е тази практика да бъде уеднаквена, но според мен до единен вариант не би могло да се стигне с оглед на действащото законодателство. Съществуват две възможности, като и двете минават през законодателна промяна. **Първата** е ясно и категорично в Закона за нотариусите и нотариалната дейност и в Наредба № 32 за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори да се уреди подреждането на брачните договори в **съществуващите книги**. Втората възможност, която според мен е за предпочитане, е да се предвиди **отделна книга** за брачните договори, в която те да бъдат съхранявани за срок от сто години. Тази книга ще бъде аналогична на книгата за нотариалните завещания и актовете за отмяна на завещания, като ще бъде съобразена със спецификата на брачните договори и ще има свое самостоятелно място в служебния архив на нотариуса.

6. Последният проблем, на който ще се спрем и който заслужава изключително сериозно внимание, е този с **вписването на брачния договор в имотния регистър**. За разлика от казаното досега, причината за него не е свързана с нормативната уредба, а с установена незаконосъобразна практика по прилагане на закона от съдиите по вписванията в някои съдебни райони.

Съгласно чл. 39, ал. 3 СК договорът, с който се прехвърля право на собственост или се учредява или прехвърля друго вещно право върху недвижим имот, има прехвърлително действие и се вписва в имотния регистър. Когато брачният договор е сключен по време на брака (а такива са огромният брой случаи в досегашната практика) и има прехвърлително действие, нотариусът е **длъжен** съгласно чл. 25, ал. 5 ЗННД да го представи в службата по вписванията в деня на нотариалното удостоверяване. Съдията по вписванията трябва, ако констатира, че са спазени изискванията на закона, да разпреди вписването му в имотния регистър съгласно процедурата по Правилника за вписванията.

Неизвестно за мен с какви мотиви някои

съдии по вписванията изискват представянето на документ за обстоятелството, че брачният договор е регистриран в централния електронен регистър към Агенцията по вписванията. Липсва ли такова доказателство, те отказват да извършат вписването на брачния договор в имотния регистър. **Категорично можем да кажем, че такова законово изискване за вписването на брачния договор в имотния регистър не съществува, а въвеждането му в практиката сериозно застрашава правата и интересите на съпрузите, сключили брачен договор, и поставя нотариуса в положение да не изпълни свое задължение по чл. 25, ал. 5 ЗННД.**

Отбелязването на брачния договор в акта за граждански брак и регистрацията му в регистъра на имуществените отношения на съпрузите по реда на чл. 19, ал. 2 СК е отделно, самостоятелно производство, регламентирано в чл. 39, ал. 4 СК. То няма нищо общо с вписването на брачния договор в имотния регистър. Незаконнообразно е да се изчаква неговото приключване и едва тогава съдията по вписванията да пристъпи към вписване в имотния регистър. Регистрацията по чл. 19, ал. 2 СК отнема обикновено от 3–4 дни до седмица. През това време е възможно да има други вписвания в имотния регистър, които да увредят съпрузите (напр. върху имот, който се прехвърля с брачен договор, да се наложи възбрана или да се извърши друга разпоредителна сметка и т.н.). Възможно е дори бракът да се прекрати поради смърт на единия или на двата съпрузи. Несвоевременното вписване на брачния договор води до сериозно засягане на сигурността и стабилността на гражданския оборот.

Вписването в регистъра на имуществените отношения на съпрузите има само оповестително действие. То не е част от фактическия състав на брачния договор, нито предпоставка за неговото вписване в имотния регистър. Ако брачният договор е сключен преди брака и с него се предвижда прехвърляне или учредяване на вещни права върху недвижими имоти, положението е по-различно, понеже в тези случаи действието на договора се поражда със сключването на брак. Вписването се извършва пак по молба на нотариуса, но след като му бъде представено **удостоверение за сключен граждански брак**. И в този случай обаче, без

значение за вписването е обстоятелството дали брачният договор е регистриран в централния електронен регистър, или не.

Без да са необходими други аргументи, смятам, че тази незаконосъобразна практика е наложително да бъде прекратена в районите, където е установена.

7. Проблем се появи и в случаите, когато брачният договор подлежи на вписване в различни съдебни райони. Изрично чл. 39, ал. 2 от Семейния кодекс предвижда, че когато имотите, предмет на договора, се намират в районите на действие на различни нотариуси, нотариалното удостоверяване на брачния договор се извършва от нотариус в един от тези райони по избор на страните. Съвсем естествено този нотариус представя на съдията по вписванията в своя район договора за вписване. Относно останалите служби СК не казва нищо, но съществува изричното правило в чл. 25, ал. 6 от ЗННД, че когато актът подлежи на вписване в друг съдебен район, той се изпраща служебно в съответната служба по разпореждане на съдията по вписванията като разходите са за сметка на страните. По този начин трябва да се процедира и относно вписванията на брачните договори в други съдебни райони. Наложена практика страните сами да подават молби в съответните служби по вписванията представлява грубо нарушение на чл. 25, ал. 6 от ЗННД. Тя не може да бъде с нищо оправдана и изтъкваните аргументи, че за брачния договор нямащо предвидено в Правилника за вписванията, при наличие на изрична законова разпоредба са просто несъстоятелни и проява на правна неграмотност.

Най-важното е проблемите с вписването на брачния договор, породени от създадена практика в нарушение на закона, да бъдат своевременно преодолени, преди да са настъпили непоправими вреди за гражданите на Република България, избрали да уредят имуществените си отношения с най-либералния от трите режима – договорния режим.

Красимир Димитров

Осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България от лице с обичайно местопребиваване в чужбина

Проф. д-р Николай Натов

Предмет на това изследване е международното осиновяване в хипотезите, когато обичайното местопребиваване на осиновявания е в България, а осиновяващият(щите) има своето обичайно местопребиваване в чужбина. Ще бъдат анализирани съответните разпоредби на българското международно частно право, съдържащи се в международноправните и вътрешноправните му източници. Последователно ще бъдат разгледани и изяснени принципите, общите правила, условията за извършването и етапите в процедурата по осиновяването на дете с обичайно местопребиваване¹ в Република България от осиновяващ(и) с обичайно местопребиваване в чужбина. Целта е да се проучи цялостната уредба на тази група частноправни отношения с международен елемент, като при това се отдели необходимото внимание и на новия Семейен кодекс.

Ще се изхожда от разбирането, че международният характер на отношенията, предмет на редовете по-долу, се състои в различното обичайно местопребиваване на страните по този вид международни осиновявания. Такава всъщност е позицията на международноправ-

¹Българското международно частно право не съдържа общо определение за „обичайно местопребиваване“. За нуждите на своето приложение Кодексът на международното частно право в чл. 48, ал. 7 го дефинира така: „По смисъла на този кодекс под обичайно местопребиваване на физическо лице се разбира мястото, в което то се е установило преимуществено да живее, без това да е свързано с необходимост от регистрация или разрешение за пребиваване или установяване. За определянето на това място трябва да бъдат специално съобразени обстоятелства от личен или професионален характер, които произтичат от трайни връзки на лицето с това място или от намерението му да създаде такива връзки.“ Тъй като частноправните отношения с международен елемент от областта на международното осиновяване са в предмета на МЧП, няма пречка това определение на субсидиарно основание да се ползва в изследваната материя.

ните източници в тази материя, която нашият законодател възприема изцяло. Без значение е гражданството на осиновявания и на осиновяващия(щите). Допълнителен факт относно международния характер на разглежданото отношение (без обаче да е определящ) е, че след осиновяването детето предстои да бъде изпратено в чужбина, в т.нар. приемаща държава².

І. Източници на правна уредба.

В нашето МЧП тази група частноправни отношения с международен елемент (презгранични последици) е уредена както в международноправни, така и във вътрешноправни източници. Тя е причина за възникване и на определени процесуални отношения с международен елемент, чиято уредба също е предмет на това изследване.

Международноправните източници в материята имат договорен характер и са представени от един общ и един специален международен договор. Общият е Конвенцията за правата на детето³. По-подробна уредба се съдържа в специалния международен договор, а именно – Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване (Хагската конвенция от 1993 г.)⁴.

Вътрешноправните източници са разнообразни. Най-напред следва да се посочи Конституцията като основен закон. Тя е източник на уредба и в разглежданата материя. Едно от основните начала на Конституцията, прокламирано в чл. 14, гласи: „Семейството, майчинството и децата са под закрила на държавата и обществото.“ По този начин основният закон

²Макар Хагската конвенция, за която ще стане дума по-нататък, да включва в предметния си обхват, наред с други елементи, още и въпросния факт, същият не е определящ за международния характер на отношенията, предмет на това изследване.

³Обн. ДВ, бр. 55 от 12 юли 1991 г.

⁴Ратифицирана със закон, приет от XXXIX народно събрание на 31 януари 2002 г. – ДВ, бр. 16 от 2002 г. В сила за Република България от 1 септември 2002 г.

определя базата и поставя рамката на отношението на държавата и обществото към децата.⁵

Общият вътрешноправен източник на МЧП, уреждащ отношенията по международно осиновяване, в т.ч. и осиновяването на дете с обичайно местопребиваване в Република България от лице(а) с обичайно местопребиваване в чужбина, е Кодексът на международното частно право.⁶

Специалните вътрешноправни източници на МЧП тук са: новият Семейен кодекс (разпоредбите на Раздел V от Глава осма „Осиновяване“)⁷ и Наредба № 13 от 30 септември 2009 г. за определяне на условията и реда за даване на съгласие за международно осиновяване и за воденето на регистрите на международните осиновявания⁸. С приемането на новия Семейен кодекс законодателят завърши етапа на цялостно хармонизиране на вътрешноправните източници на българското МЧП с принципите и изискванията на двете гореспоменати конвенции, и най-вече – с Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване. Наредба № 13 като подзаконов акт се основава на принципите, залегнали в международноправните източници, а също така доразвива и конкретизира изискванията на общите и специалните вътрешноправни източници. Тя съдържа и някои технически правила.

II. Принципи

Принципите, върху които е изградена правната уредба на международното осиновяване, в т.ч. и на разглежданата група отношения, произтичат от международноправните източници и са имплементирани във всички останали при-

⁵Вж. също така и чл. 47 от Конституцията, съгласно който отглеждането и възпитанието на децата до пълнолетието им е както право, така и задължение на родителите, които биват подпомагани от държавата (ал. 1). Родените извън брака деца имат права, равни с тези на родените в брака (ал. 3), а децата, останали без грижата на близките си, следва да бъдат под особената закрила на държавата и обществото според ал. 4.

⁶Обн. ДВ, бр. 42 от 17 май 2005 г., изм. ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г., изм. ДВ, бр. 47 от 23 юни 2009 г.

⁷В сила от 01.10.2009 г., обн. ДВ, бр. 47 от 23 юни 2009 г., изм. ДВ, бр. 74 от 15 септември 2009 г., изм. ДВ, бр. 82 от 16 октомври 2009 г.

⁸В сила от 01.10.2009 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн. ДВ, бр. 80 от 9 октомври 2009 г.

ложими актове. Те разкриват хуманното отношение на съвременното човешко общество към децата. Тези принципи са както следва:

1. Принцип на закрила на висшите интереси на детето (максимална закрила на детето) – основополагащ в материята.

Съгласно чл. 21 от Конвенцията за правата на детето „За държавите – страни по конвенцията, които признават и/или допускат системата на осиновяване, висшите интереси на детето трябва да бъдат първостепенно съображение.“

С цел съобразяване с тези интереси държавите от споменатата група трябва да осигуряват (чрез законодателни средства – б.м. Н. Натов) осиновяването на дете да бъде предмет на разрешителна процедура от страна на компетентни органи, т.е. осиновяването да бъде разрешавано само от компетентните власти, които да определят възможността въобще за осиновяване само в съответствие с приложимите норми – материални и процесуални, и на основата на всички събрани и достоверни, отнасящи се към случая, данни. При това въпросните органи следва да отчитат отношението на детето с неговите родители, роднини и настойници, както и че ако е било необходимо споменатите лица, след като са били съответно информирани, са дали своето съгласие за осиновяването, като за целта предварително им е била предоставена нужната консултация (чл.21, б. „а“ от Конвенцията за правата на детето).

Държавите, които конвенцията определя като признаващи и/или допускащи системата на осиновяване, приемат, с оглед висшите интереси на детето, че осиновяването в чужбина може да се счита само за алтернативно средство за грижа за детето, и при условие че то не може да бъде дадено в семейство за отглеждане или осиновяване, или не може по никакъв друг подходящ начин да се полагат грижи за него в страната, от която детето произхожда (чл. 21, б. „b“);

Държавите, признаващи и/или допускащи системата на осиновяване, пак в защита висшите интереси на детето са длъжни чрез съответните правни средства да осигурят щото детето, което се дава за осиновяване в чужбина, да се ползва от гаранции и стандарти, еквивалентни на съществуващите при осиновяване в страната, от която то произхожда (чл.21, б.„с“);

По-нататък същите държави поемат и задължението да предприемат всички подходящи мерки, така че при осиновяване в чужбина същото да не води до незаконно финансово обогатяване за лицата, участващи в него (чл. 21, б. „d“);

И накрая, според чл. 21, б. „e“, за държавите, признаващи и/или допускащи системата на осиновяване, се въвежда задължението да подпомагат, когато е необходимо, постигането на целите на този член чрез сключване на двустранни или многостранни споразумения, като се стремят в рамките на въпросните актове да осигурят настаняването на детето в чужбина да се извършва чрез компетентните органи на приемащата държава. Иначе казано, тези държави се задължават чрез допълнителни международноправни средства да осигурят прилагането на принципа на максимална закрила на детето в споменатата насока.

Всички изброени публичноправни задължения на държавите-съдоговорителки по Конвенцията за правата на детето, които нормативно признават и/или допускат системата на осиновяване, очертават всеобхватния обхват на действието и приложението на принципа за защита висшите интереси на детето. Те (действието и приложението на принципа) се откриват както в международноправен, така и във вътрешноправен план. Същите могат да се разглеждат като система от гаранции за практическото прилагане на споменатия принцип.

Този принцип е възприет в уредбата на международните осиновявания във всички останали нормативни източници – международноправни и вътрешноправни. Някои от тях даже изрично се позовават на него и сочат първоизточника му (вж. напр. Преамбюла на Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване (по-долу), а също и чл. 2 от Наредба № 13, който постановява, че „Международното осиновяване се извършва в интерес на детето в съответствие с чл. 21 от Конвенцията за правата на детето от 20 ноември 1989 г.“

2. Прибягване до международно осиновяване само като крайна мярка, в случай че в държавата по произхода си детето не може да бъде или да остане под грижите на своето семейство.

Тук става дума за принцип, отразяващ една градация на правното положение на детето,

базирана върху изискването за максимална закрила на неговите интереси. Най-добро е онова положение, при което детето живее, развива се и се възпитава в своето семейство. Ако това е невъзможно, следващото ниво е осиновяване на детето в държавата по произхода му (т.нар. национално осиновяване). Ако и това е невъзможно, едва тогава може да се прибегва до международното осиновяване. Иначе казано, последното има субсидиарен характер.⁹

В Преамбюла на Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване държавите-съдоговорителки изрично признават, че „за пълноценното и хармонично развитие на неговата личност детето трябва да расте в семейна среда, в атмосфера на щастие, любов и разбирателство“, и напомнят, „че всяка държава следва да приеме като приоритетна задача подходящи мерки, които да дадат възможност на детето да остане под грижите на неговото семейство по произход“.

Заедно с това обаче държавите – страни по конвенцията, признават, че „международното осиновяване може да предложи предимството на постоянното семейство на дете, за което не може да бъде намерено подходящо семейство в неговата държава по произход“. Те подчертават и убедеността си „в необходимостта от предприемане на мерки, които гарантират извършването на международно осиновяване при най-добра закрила на интересите на детето и при съблюдаване на неговите основни права, и които имат за цел да предотвратят отвлечането, търговията и трафика на деца“.

С оглед предприемането на горните мерки същите държави създават общи разпоредби, основани на принципите, установени преди всичко в Конвенцията на ООН за правата на детето, както и в Декларацията на ООН за социалните и правните принципи, отнасящи се до закрилата и благоденствието на децата, поспециално – до подпомагането, настаняването и осиновяването на деца в национален и международен мащаб, отразени в Резолюция на Общото събрание на ООН № 41/85 от 3 декември 1986 г.

⁹Вж. също и Цанкова, Ц., М. Марков, А. Станева, В. Тодорова. Коментар на новия Семейен кодекс, ИК „Труд и право“, С., 2009, с.348.

3. Извършване на международното осиновяване само под формата на пълно осиновяване.¹⁰ Единствено по този начин може да се гарантира предимството на постоянно семейство на детето и да се защити неговият висш интерес.

Съгласно чл. 2, ал. 2 от Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, същата „... се прилага само към осиновявания, които създават отношения между родител и дете като роднини по произход.“ За тези последици осиновяващият(ите) бива уведомен своевременно и ако той даде съгласието си за осиновяване, то трябва да съдържа и изрична декларация, че е информиран за последиците от осиновяването, т.е. че ще се извършва пълно осиновяване (вж. чл. 13, ал. 2, т. 1 от Наредба № 13).

В тази насока и новият Семейен кодекс уточнява, че Министерството на правосъдието води два регистъра, в които се вписват само лица за процедура по пълно осиновяване, а именно: 1) регистър на децата, които могат да бъдат осиновени от лица с обичайно местопребиване в чужбина при условията на пълно осиновяване; 2) регистър на осиновяващи с обичайно местопребиване в чужбина, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиване в Република България при условията на пълно осиновяване (чл. 113, ал. 1 СК).

4. Предоставяне на международноправни гаранции за извършване на международните осиновявания при най-добра закрила на интересите на детето и при съблюдаване на неговите основни права, признати от международното право.

Това може да стане чрез приемане на съответния международен договор. В случая такъв е Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване. Съгласно чл. 1, „а“ нейна цел е: „да установи гаранции за извършване на международните осиновявания при най-добра закрила на интересите на детето и при съблюдаване на неговите основни права, признати от международното право“.

¹⁰Вж. за същността и принципите на пълното осиновяване Ненова, А. Семейно право, Книга втора, нова редакция М. Марков (по новия Семейен кодекс). СОФИ Р, С., 2010, 214–242.

5. Ефективно осигуряване спазването на горните гаранции. Това се постига чрез изграждане на система за сътрудничество между държавите, която да осигурява спазването им.

И този принцип произтича от международнодоговорна уредба, предоставена отново с Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване. Съгласно чл. 1, „b“ се установява система за сътрудничество (засега само между държавите-съдоговорителки), която осигурява гаранциите съгласно б. „а“ на същия член. Изграждането на тази система е публичноправно задължение на държавите – участнички в Хагската конвенция от 1993 г.

6. Предотвратяване отвлечането, продажбата и трафика на деца чрез системата за сътрудничество между държавите, осигуряваща спазването на гаранциите за извършване на международните осиновявания.

Този принцип е тясно свързан с предходните два. И той произтича от разпоредбата на чл. 1, б. „b“ на Хагската конвенция от 1993 г. Една от най-важните крайни цели на системата за сътрудничество, осигуряваща ефективното спазване на споменатите гаранции, е да бъде предотвратена възможността за различни форми на нарушаване правата на детето, в т.ч. и чрез използване на международното осиновяване като прикритие за отвлечане, продажба и трафик на деца. Не е тайна, че опити и действия в тази насока отдавна са констатирани. Децата биват отвлечани с цел участие в детска проституция или детска порнография; биват продавани, за да станат насилствено донори на органи или да участват във въоръжени конфликти и т.н. България активно се противопоставя на такива практики и за целта, наред с други предприети мерки, тя е ратифицирала Факултативните протоколи към Конвенцията за правата на детето – Факултативен протокол относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография¹¹, и Факултативен протокол относно участието на деца във въоръжен конфликт.¹²

7. Осигуряване признаването на решения за международни осиновявания, постановени от

¹¹Обн. ДВ, бр.28 от 19 март 2002 г.

¹²Обн. ДВ, бр.28 от 19 март 2002 г.

компетентни органи на една държава, в други държави (екзекватура на решенията).

И тук правната уредба, от която се извлича принципът, е в Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване. Според чл.1, б.,„с“ от конвенцията действието на принципа обхваща държавите – съдоговорителки по конвенцията. Екзекватурата е възможна, ако международното осиновяване е било извършено в държава-съдоговорителка при спазване изискванията на конвенцията. Признаването става „по право“ във всяка държава-съдоговорителка, ако компетентен орган на държава-съдоговорителка, в която се извършва осиновяването, удостовери, че то е било извършено в съответствие с конвенцията (чл. 23, ал. 1 от Хагската конвенция 1993 г.)

III. Общи правила

Общите правила на международночастно-правната уредба на международното осиновяване, в т.ч. и на осиновяването на дете с обичайно местопребиваване в Република България от лице(а) с обичайно местопребиваване в чужбина, се съдържат в Кодекса на международното частно право. Той, както е известно, няма предимство пред уредбата на частноправните отношения с международен елемент, установена в международен договор, в друг международен акт в сила за Република България или в друг закон (чл.3, ал.1 от КМЧП).

При регламентиране на разглежданите тук отношения кодексът използва както отпращащи (стълковителни), така и преки норми. С други думи, при общата уредба на международното осиновяване нашият законодател прилага двата традиционни метода – непрекия (стълковителен, чрез отпращане) и прекия. Отпращащите норми са двустранни, което се обяснява с отчетената от законодателя необходимост да се съблюдават националните традиции и особености във всеки конкретен случай на определяне на приложимо материално право. Преките норми са повелителни, като целта на прибягването до тях е да се гарантира спазване на гореизброените принципи в материята на международното осиновяване.

Меродавната разпоредба на КМЧП е чл. 84, който гласи:

„Чл.84. (1) „Условията за осиновяването се уреждат от правото на държавата, чиито граж-

дани са осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният към момента на подаване на молбата за осиновяване.

(2) Ако те са с различно гражданство, прилага се отечественото право на всяко от лицата.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 47 от 2009 г., в сила от 01.10.2009 г.) Когато осиновяваният е лице с обичайно местопребиваване в Република България, се иска съгласието на министъра на правосъдието, освен ако осиновяващият има обичайно местопребиваване в Република България. Условията и редът за даване на съгласие за осиновяване се определят с наредба на министъра на правосъдието.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 47 от 2009 г., в сила от 01.10.2009 г.) Когато осиновяваното лице е български гражданин, осиновяващият, който има обичайно местопребиваване в друга държава, трябва да отговаря и на условията за осиновяване по правото на тази държава.

(5) Действието на осиновяването се урежда от общото отечествено право на осиновителя и осиновения. Ако те са с различно гражданство, прилага се правото на държавата, в която е тяхното общо обичайно местопребиваване.

(6) Унищожаването на осиновяването се урежда от правото, което е било приложимо към условията за осиновяването съгласно ал. 1, 2 и 4.

(7) Основанията за прекратяване на осиновяването извън унищожаването по ал. 6 се уреждат от правото, приложимо към действието на осиновяването съгласно ал. 5.

(8) При прекратяване на осиновяването трябва да се съобразят интересите на ненавършилия пълнолетие осиновен.“

Цитираната норма урежда последователно различните аспекти на международното осиновяване, в т.ч. когато осиновяваният е лице с обичайно местопребиваване в Република България и бива осиновяван от лице(а) с обичайно местопребиваване в чужбина, а именно:

1. Приложимото материално право към условията за осиновяване в две хипотези:

А) Когато осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният имат общо гражданство към момента на подаване на молбата за осиновяване;

Б) Когато осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният имат различно гражданство към момента на подаване на молбата за осиновяване.

2. Изискванията при осиновяване на лице с обичайно местопребиваване в Република България.

3. Изискванията и условията за осиновяване на лице – български гражданин от осиновяващ, който има обичайно местопребиваване в друга държава.

4. Приложимото материално право към действието на осиновяването в две хипотези:

А) Когато осиновителят и осиновеният имат общо гражданство.

Б) Когато осиновителят и осиновеният имат различно гражданство.

5. Приложимото материално право към унищожаване на осиновяването.

6. Приложимото материално право към основанията за прекратяване на осиновяването с изключение на унищожаването като такова основание.

7. Изискването за съобразяване интересите на ненавършилия пълнолетие осиновен при прекратяване на осиновяването.

§ 1. Приложимо материално право към условията за осиновяване.

Разпоредбата на чл.84, ал.1 и ал.2 КМЧП съдържа привръзките за определяне приложимото материално право към условията за осиновяване. Уредбата е стълкновителна. При изпълнение на тези условия и от двете участващи в осиновителното правоотношение страни осиновяването се допуска от съда.

А) Когато осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният имат общо гражданство към момента на подаване на молбата за осиновяване – ал.1.

Нормата на ал.1 от чл.84 КМЧП е пълна двустранна отпращаща (стълкновителна). При действието ѝ може да се достигне до препращане в двете му степени¹³.

¹³Вж. чл.40, ал.2 КМЧП, който изброява изчерпателно случаите, когато препращането и в двете му степени е изключено: „(2) Връщането към българското право и препращането към правото на трета държава не се допускат относно:

- 1) правното положение на юридическите лица и на неперсонифицираните образувания;
- 2) формата на правните сделки;
- 3) избора на приложимо право;
- 4) издръжката;
- 5) договорните отношения;
- 6) извъндоговорните отношения.“

По хипотезис нормата се прилага към условията за осиновяване, на които трябва да отговарят осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният. За да може да бъде приложена тази норма, е необходимо да се установи наличието на еднакво гражданство на осиновяващия (осиновяващите) и осиновявания в момента на подаване молбата за осиновяване.

Квалификацията на понятието „условия за допускане на осиновяването“ ще стане съгласно принципите на българското МЧП¹⁴. В Семейния кодекс те се извличат от уредбата в Раздел I от Глава осма „Осиновяване“, която ще бъде анализирана по-нататък в това изложение. Когато осиновяващите са двама, условията за допускане на осиновяването трябва да са наличие за всеки от тях. Гражданството се установява със съответния документ, изискван от правото на държавата, чиито гражданин е лицето.

Диспозицията на разглежданата норма съдържа формула на привързване с темпорален характер. Критерият на привързване е гражданството: на осиновявания и на осиновяващия (осиновяващите). Дватама трябва да имат общо гражданство. Нормата е императивна. Изискването за време относно действието на разпоредбата обхваща момента на подаване молбата за осиновяване. Когато към момента на подаване молбата за осиновяване осиновяваният и осиновяващият (осиновяващите) са граждани на една и съща държава, диспозицията повелява определянето на условията за осиновяване да се привърже към (да се подведе под) правото на тази именно държава. Това е тяхното общо отечествено право – *Lex communitatis patriae*. Ако осиновяващите са двама, те трябва да имат общо отечествено право, а в допълнение последното трябва да бъде отечествено право и на осиновяваното лице.

Санкцията¹⁵ при неизпълнение ukazанието

¹⁴Вж. повече подробности за квалификацията у Натов, Н. Коментар на Кодекса на международното частно право. Книга първа. Чл. 1–47. СИЕЛА, С., 2006, с. 296 и посочената там литература; от същия автор вж. Квалификацията *Lex fori* в международното частно право – Нотариален бюлетин, бр. 3/2007 г., с. 60 и сл. Тук следва да се уточни, че при осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в България от осиновяващ(и) с обичайно местопребиваване в чужбина, наред с особени условия се изисква спазването и на общите условия за национално осиновяване.

¹⁵Както е известно, невинати отпращащата (стълкновителна, колизионна) норма на МЧП,

на диспозицията е следната – ако правоприлагащият орган не спази повелята на нормата, ще се стигне до постановяване на неправилно решение. То ще бъде неправилно поради съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК).

В първия случай нарушението би се изразявало в несъобразяване с императивния характер на отпращащите норми на българското МЧП, произтичащ от недвусмисленото указание на чл.44 КМЧП¹⁶. Компетентният орган би могъл да игнорира отпращащата норма, да не издири приложимото право и по този начин да наруши съществено съдопроизводственото правило, което го задължава да издирва приложимото право. В разглежданите отношения такава ситуация е възможна при действието на чл.43 КМЧП, който задължава българските съдилища и други органи да установяват *ex officio* съдържанието на чуждото право в случаите, когато наша отпращаща норма предвижда прилагане на това право. Ако отечественото право на осиновявания и осиновяващия (щите) е правото на друга държава, компетентният орган е длъжен да установи съдържанието на това право.

Освен в неустановяване съдържанието на приложимото право нарушението би могло в един втори случай да се състои в неправилно прилагане на меродавното право, посочено от отпращаща норма (най-вече това е практически възможно отново в хипотезите, когато приложимо е чуждо материално право – б.м. Н. Натов). Тогава резултатът ще бъде прилагане на материално право, различно от онова, което нормата императивно изисква да бъде приложено. Решението ще е постановено в

определяща приложимо материално право, съдържа в себе си и санкция. Такава обаче винаги съществува под формата на неблагоприятни правни последици от неизпълнение указанието на диспозицията. Това се отнася до нормите на МЧП въобще – вж. Кутиков, Вл. Международно частно право на Н.Р. България, трето основно преработено и допълнено издание. Наука и изкуство, С., 1976, с. 220.

¹⁶Чл. 44. (1) Чуждото право се тълкува и прилага така, както то се тълкува и прилага в създаватата го държава.

(2) Неприлагането на чуждо право, както и неправилното му тълкуване и прилагане са основания за обжалване.“ Вж. за анализ на тази норма Натов, Н., Цит. съч., с. 355 и сл.

противоречие с материалния закон по смисъла на чл.281, т.3 ГПК.

И в двата случая заинтересуваната страна може да обжалва решението и Върховният касационен съд може да го отмени като неправилно на някое от посочените в чл.293, ал.2 ГПК основания¹⁷.

Б) Когато осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният имат различно гражданство към момента на подаване на молбата за осиновяване – ал.2.

Втората алинея на чл.84 съдържа пълна двустранна отпращаща норма, според която се определя приложимото материално право към условията за допускане на осиновяването в случая, когато осиновяваният и осиновяващият (осиновяващите) са с различно гражданство. Такава хипотеза е възможна и когато осиновяваният е с обичайно местопребиваване в България. Макар в текста да не е уточнен изрично моментът на подаване молбата за осиновяване, той се подразбира от логическата и предметната връзка между нормите на ал. 1 и ал. 2 от чл. 84 КМЧП. При прилагане и на втората алинея на разглежданата разпоредба може да се стигне до препращане както от първа, така и от втора степен.

По хипотезис нормата се прилага към условията за осиновяване, на които трябва да отговорят осиновяващият (осиновяващите) и осиновяваният. За да влезе в действие тази норма, необходимо е да се установи наличие на различно гражданство на осиновяващия (осиновяващите) и осиновявания в момента на подаване молбата за осиновяване – тук на практика са възможни доста варианти на различно гражданство. Например двамата осиновяващи имат еднакво гражданство, осиновяваният има гражданство на държава, различна от отечествената държава на осиновяващите; двамата осиновяващи са с различно гражданство, осиновяваният е с гражданство на трета държава; гражданството на осиновявания съвпада с гражданството на единия осиновяващ, а другият осиновяващ има гражданство на друга

¹⁷Чл. 293. (1) „Върховният касационен съд остава в сила или отменя частично или изцяло обжалваното решение.

(2) Решението се отменя като неправилно, когато е нарушен материалният закон или са допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила, или решението е необосновано.“

държава; осиновяващият (когато участва сам в отношението) е с гражданство, различно от това на осиновявания.

Диспозицията привързва уредбата на условията за осиновяване към отечественото право на всяко от лицата – *Lex patriae*. Ако осиновяващите са двама и са с общо гражданство, а осиновяваният е с гражданство, различно от тяхното, приложими ще бъдат двата материални отечествени закона. Ако пък двамата осиновяващи са с различно гражданство, а осиновяваният има гражданство на трета държава, приложими ще бъдат и трите различни национални правни системи. Ако гражданството на осиновявания съвпада с гражданството на единия от осиновяващите, а вторият осиновяващ има гражданство на друга държава – приложими са правните системи на двете държави. Разбира се, различното гражданство трябва да е темпорално относимо, т.е. да е налице към момента на подаване молбата за осиновяване.

Санкцията за неизпълнение указанието на диспозицията (в който и да било от различните варианти) отново следва да се търси в обхвата на действие на чл.281, т.3 и чл.293, ал.2 ГПК. Така ако при работата на правоприлагащия орган с разглежданата норма се стигне до постановяване на неправилно решение поради съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК), заинтересуваната страна може да обжалва решението и ВКС може да го отмени като неправилно на някое от посочените в чл.293, ал.2 ГПК основания.

В първия случай нарушението отново би се изразявало в несъобразяване с императивния характер на отправящите норми на българското МЧП. Компетентният орган би могъл да игнорира отправящата норма и (например) да не издири приложимото чуждо право. Така той съществено ще наруши съдопроизводствено правило, което го задължава да издира приложимото право и да установява съдържанието му, ако става дума за чуждо право (вж. споменатия по-горе чл.43 КМЧП).

Освен в неустановяване съдържанието на приложимото право, нарушението би могло да се изрази и в неправилно прилагане на меродавното право, посочено от отправяща норма (както бе споменато, до това практически най-често би се стигнало в хипотезите, когато приложимо е чуждо материално право). Тогава

резултатът е прилагане на материално право, различно от онова, което нормата императивно изисква да бъде приложено. Решението ще е постановено в противоречие с материалния закон по смисъла на чл.281, т.3 ГПК.

§ 2. Осиновяване на лице с обичайно местопребиваване в Република България – изисквания (ал.3).

Тази разпоредба съдържа две норми. Първата е пряка диспозитивна (изр. първо). Втората е бланкетна (изр. второ).

Хипотезисът на разглежданите норми е общ. Той обхваща условията за осиновяване. За да се приложи нормата, необходимо е да се установи:

- обичайно местопребиваване на осиновявания в Република България;
- обичайно местопребиваване на осиновяващия алтернативно или в Република България, или извън нея;

При квалификацията на обичайното местопребиваване следва да се държи сметка за критериите, предвидени от чл.48, ал.7 КМЧП. Нормата трябва да се тълкува отново разширително, т.е. търси се обичайно местопребиваване на осиновяващия или, ако те са двама – и на двамата. За да отпадне задължението за искане на съгласие от министъра на правосъдието, трябва и двамата осиновяващи да имат обичайно местопребиваване у нас. Разбира се, когато само единият е с такава, няма пречка молбата за осиновяване да бъде подадена от него.

Диспозицията на първата норма е пряко правило за поведение. В зависимост от установения факт на наличие или липса на обичайно местопребиваване на осиновяващия в Република България ще се иска или няма да се иска съгласие от министъра на правосъдието за осиновяване на лицето.

При неизпълнение на диспозицията процедурата по осиновяването ще бъде опорочена. Ако е трябвало да се иска съгласие от министъра на правосъдието, а не е било искано такава, процедурата не може да започне и в това ще се състои санкцията на тази норма. Ако пък е искано съгласието му, без то в случая да е било необходимо, процедурата трябва да започне отново, което представлява санкционната (неблагоприятна) последица.

Второто изречение на чл.84, ал.3 съдържа бланкетна норма. Тя сочи към наредба, която

министърът на правосъдието следва да приеме.¹⁸

§ 3. Осиновяване на лице-български гражданин от осиновяващ, който има обичайно местопребиваване в друга държава – изисквания относно условията за осиновяване (ал.4).

Четвъртата алинея на чл.84 КМЧП е пълна двустранна отпращаща норма с императивна привръзка. Въведена е специално само за уредба на условията за осиновяване на лице-български гражданин от осиновяващ с обичайно местопребиваване в друга държава. При прилагането ѝ може да се стигне до препращане от първа и от втора степен.

По хипотезис нормата се отнася отново до условия за осиновяване. За прилагането ѝ трябва да се установят някои допълнителни обстоятелства както следва:

- осиновяваното лице е български гражданин;
- осиновяващият е с обичайно местопребиваване в друга държава.

При квалификацията на обичайното местопребиваване следва и тук да се държи сметка за критериите по чл.48, ал.7 КМЧП. Нормата се тълкува отново разширително, т.е. търси се обичайно местопребиваване на осиновяващия или, ако те са двама – и на двамата. То трябва да е в държава, различна от България. Освен това, понеже става въпрос пак за условия за допускане на осиновяването, аналогично с предходните разпоредби на чл.84, моментът на подаване молбата за осиновяване следва и тук да се има предвид, като с оглед този момент се преценява къде е обичайното местопребиваване на осиновяващия. Ако осиновяващите са двама, изискването на разпоредбата за обичайно местопребиваване извън България се отнася и за двамата. Българското гражданство на осиновяваното лице се установява при съобразяване със съответните норми на Конституцията (чл.25, ал.1) и Закона за българското гражданство¹⁹.

¹⁸Наредба № 13 от 30 септември 2009 г. за определяне на условията и реда за даване на съгласие за международно осиновяване и за воденето на регистрите на международните осиновявания – вж. по-горе.

¹⁹Обн. ДВ, бр.136 от 18 ноември 1998 г., посл. изм. ДВ, бр.82 от 16 октомври 2009 г.

Диспозицията съдържа формула на привързване. Тя добавя още едно меродавно материално право към правото, което вече (в ал.1 и ал.2 на чл.84) е посочено като приложимо към условията за допускане на осиновяването. Тъй като, съгласно предишните алинеи на чл.84 КМЧП, отечественото право на участващите в процедурата по осиновяване бе императивно определено за приложимо към условията за осиновяване, тук разглежданата норма добавя и изисква кумулативно прилагане на още едно национално право. Това изискване се отнася само за хипотезата на ал. 4 от чл. 84 КМЧП и когато бъдат установени всички факти според нея, а именно – осиновяваният да е български гражданин, а осиновяващият (респ. двамата осиновяващи) да са с обичайно местопребиваване в друга държава. Тогава, според диспозицията на ал.4, уредбата на условията за осиновяване, на които трябва да отговаря лицето, което желае да осинови българския гражданин, се привързва освен към отечественото право на осиновяващия (осиновяващите) още и към правото на държавата на обичайното местопребиваване на осиновяващия (осиновяващите) – *Lex habitationis*. Иначе казано, в тази хипотеза е налице кумулативна приложимост на *Lex patriae* и *Lex habitationis* на лицето (лицата), което осиновява български гражданин.

Що се отнася до санкцията на чл.84, ал.4, при неизпълнение указанието на диспозицията ще се стигне до постановяване на неправилно решение поради съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК). В случая може да не е изпълнено изискването за установяване или прилагане било на отечественото право, било на правото по обичайното местопребиваване, което винаги е чуждо. Последниците от неизпълнението се изразяват в съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или в противоречие с материалния закон (за да спестя място, няма да навлизам отново в подробни обяснения, дадените по-горе във връзка с предходните отпращащи норми на чл.84 КМЧП, които считам за достатъчни – б.м. Н. Натов). Заинтересуваната страна може да обжалва решението и ВКС може да го отмени като неправилно на някое от посочените основания (чл. 293, ал. 2 ГПК).

§ 4. Приложимо право към действието на осиновяването – ал.5.

Разпоредбата на ал.5 от чл.84 КМЧП съдържа две пълни двустранни отправящи норми с императивни привръзки. При прилагане на всяка от тях може да се стигне до препращане в първа и втора степен.

А) Когато осиновителят и осиновеният имат общо гражданство – изр. първо.

Хипотезисът на първата стълкновителна норма визира действието на осиновяването. За прилагане на нормата следва да се установи наличие на общо гражданство на осиновения и осиновителя.

При установяване на горните факти – т.е. осъществено пълно осиновяване между лица, които (осиновителят и осиновеният) имат общо гражданство, диспозицията привързва уредбата на действието на осиновяването към общото отечествено право на лицата – *Lex communnis patriae*.

При неизпълнение указанието на диспозицията би се стигнало до постановяване на неправилно решение поради съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК). Заинтересуваната страна може да обжалва решението и ВКС може да го отмени като неправилно на някои от основанията по чл.293, ал.2 ГПК. В това се състои санкцията на разглежданата първа норма, съдържаща се в чл.84, ал.5 КМЧП.

Б) Когато осиновителят и осиновеният имат различно гражданство – изр. второ.

По хипотезис втората норма също се отнася до действие на осиновяването. Наред с това, за да се приложи тя, трябва да се констатира и:

- липса на общо гражданство на осиновения и осиновителя;
- наличие на общо обичайно местопребиване на осиновения и осиновителя.

Квалификацията на горните факти ще стане според принципите на българското МЧП. Обичайното местопребиване ще се квалифицира, като се държи сметка за критериите, въведени по реда на чл.48, ал.7 КМЧП.

Установят ли се горните обстоятелства, диспозицията привързва уредбата на действието на осиновяването към правото на държавата по общото обичайно местопребиване на лицата – *Lex communnis habitationis*.

И тук при неизпълнение указанието на дис-

позицията ще се стигне до постановяване на неправилно решение поради съществено нарушаване на съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК), като всяка заинтересувана страна може да обжалва решението и в крайна сметка ВКС може да го отмени поради неправилност на някои от посочените основания (чл.293, ал.2 ГПК). Такава е санкцията на нормата.

§ 5. Приложимо право към унищожаване на осиновяването – ал.6.

В ал. 6 и 7 на чл.84 се урежда определянето на материалното право, приложимо към основанията за прекратяване на осиновяването. Уредбата е стълкновителна. Законодателят подхожда отделно към унищожаването на осиновяването, а другите основания за прекратяването му урежда общо.

Хипотезисът на ал.6 обхваща унищожаване на осиновяването.

В диспозицията се визира като приложимо онова материално право, което е било меродавно към условията за допускане на осиновяването съгласно предходните алинеи 1, 2 и 4 от чл.84. Тази техника очевидно се използва с цел законодателна икономия. Привръзките, за които става дума, са: общото отечествено право, отечественото право на всяко от лицата, правото по обичайното местопребиване на желаещия да осинови лице-български гражданин заедно с отечественото му право. При действието на всяка от тях може да се стигне до препращане в двете му степени.

Санкцията на нормата е отново в обхвата на действие на разглежданите текстове от ГПК. При неизпълнение указанието на диспозицията (на някои от указаните привръзки) ще се стигне до постановяване на неправилно решение поради нарушаване на съществени съдопроизводствени правила или поради противоречие с материалния закон (чл.281, т.3 ГПК), всяко от което е основание за обжалване и за евентуална отмяна на решението по реда на чл.293, ал.2 ГПК.

§ 6. Приложимо право към основанията за прекратяване на осиновяването извън унищожаването – ал.7.

Хипотезисът на тази норма визира другите основания за прекратяване на осиновяването извън унищожаването му.

При формулиране на диспозицията законодателят отново използва познатата техника – позовава се на предходна алинея на същия член, където е определено приложимото материално право и визира същото за меродавно. В случая това е правото, приложимо към действието на осиновяването – общото отечествено право на осиновителя и осиновения, а ако те са с различно гражданство, правото на държавата по общото им обичайно местопребиваване (*Lex communis patriae* или *Lex communis habitationis*). При действието на тези привръзки е възможно да се достигне до преращане от първа и от втора степен.

Относно санкцията важи казаното по-горе.

§ 7. Съобразяване интересите на ненавършилия пълнолетие осиновен при прекратяване на осиновяването – ал.8.

И нормата на ал.8 от чл.84 КМЧП се отнася до прекратяване на осиновяването. Приложима е в ситуация, когато осиновеният не е навършил пълнолетие към момента на прекратяване на осиновяването.

Хипотезисът визира:

- прекратяване на осиновяването;
- ненавършил пълнолетие осиновен.

Диспозицията е пряко императивно правило за поведение. То е адресирано до съда. Същият е длъжен, без оглед основанията за прекратяване на осиновяването, да съобрази интересите на ненавършилия пълнолетие осиновен. Разбира се, това съобразяване трябва да изхожда от обстоятелствата на конкретната ситуация и да държи сметка за принципите на семейното право и за правилата на морала.

Санкцията може да се наложи за постановяване на неправилно решение, когато не са съобразени интересите на ненавършилия пълнолетие осиновен. То се атакува по реда на чл.281, т.3 ГПК и може да бъде отменено от ВКС по реда на чл.293, ал.2 ГПК.

IV. Условия

По-долу ще разгледаме уредбата на условията, на които трябва да отговаря дете с обичайно местопребиваване в България (осиновяван) и лицето (лицата), което желае да осинови такова дете, т.е. ще става дума за условия, продиктувани от особеностите на международното осиновяване и неговите принципи. Уредбата е пряка, законодателят използва диспозитивни и

императивни норми. Съдържа се в специалните вътрешноправни източници на българското МЧП – Семейния кодекс и Наредба № 13. Наред с тези специални условия важат и общите такива, предвидени в хипотезите на национално осиновяване, но същите няма да бъдат предмет на изследване тук²⁰.

§ 1. За лицето, което ще бъде осиновявано (осиновяван).

1. Изчерпване на възможностите за осиновяване в България на дете с обичайно местопребиваване в страната.

2. Вписване в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК на детето с обичайно местопребиваване в страната, за осиновяване на което в България са били изчерпани всички възможности.

Двете условия са уредени кумулативно. Съгласно чл. 110, ал.1 от Семейния кодекс „Дете с обичайно местопребиваване в Република България може да бъде осиновено от лице с обичайно местопребиваване в чужбина, когато са изчерпани възможностите за осиновяването му в страната и то е вписано в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1, освен в случаите по чл. 82, ал. 2.“ Нормата е пряка диспозитивна. Тя урежда възможността лице с обичайно местопребиваване в чужбина да осинови дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако са спазени изискванията, които обуславят поставянето в действие на прякото правило на диспозицията. Обичайното местопребиваване на страните следва да е безспорно установено.

Министерството на правосъдието води регистъра на децата, които могат да бъдат осиновени от лица с обичайно местопребиваване в чужбина, като изрично се уточнява, че това може да стане само при условията на пълно осиновяване (чл.113, ал.1, т.1 СК). А съгласно чл.82 СК пълното осиновяване (както при вътрешни отношения, така и при отношения с международен елемент) се допуска, когато осиновеният и осиновителят са вписани в съответните регистри – по реда на чл.83 и 85 СК (ал.1). Вписване в регистри не се изисква,

²⁰Вж. подробности в Коментара на новия Семейен кодекс; също у Ненова, Л. Семейно право, нова редакция М. Марков; също и у Матеева, Е. Семейно право на Република България (разширен лекционен курс по новия Семейен кодекс за ВСУ). С., 2010, 396–399.

когато съпруг осиновява дете на своя съпруг, при осиновяване на внук от дядо и баба или от единия от тях, както и при осиновяване от роднина по сребрена линия от трета степен (чл.82, ал.2 СК).

Извън обхвата на това изследване остава случаят, уреден в чл.110, ал.2 СК, според който при осиновяване на дете-български гражданин с обичайно местопребиваване в друга държава следва да се спазят изискванията на законодателството на тази държава.

§ 2. За лицето, което ще осиновява (осиновяващ/щи).

1. Вписване на осиновяващия в регистъра по чл.113, ал.1., т.2 СК. Вписване на лицето обаче не се изисква, ако той е съпруг, осиновяващ дете на своя съпруг; или той е дядо или баба при осиновяване на внука им от тях или от единия от тях, както и ако той е роднина по сребрена линия от трета степен на детето с обичайно местопребиваване в България.²¹

2. Правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на осиновяващия, следва да признава решението на българския съд за пълно осиновяване.

3. Лицето да притежава разрешение за осиновяване на дете съгласно правото на държавата по обичайното си местопребиваване (чл.5, ал.2 от Наредба № 13).

Съгласно чл.111, ал.1 СК, „Лице с обичайно местопребиваване в чужбина може да осинови дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако е вписан в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2, освен в случаите по чл. 82, ал. 2.“ А лицето по ал. 1 не може да осиновява дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако има обичайно местопребиваване в държава, която (чието право, т.е. става дума за разпоредбите на чуждото международно частно право, конкр. за чуждия международен граждански процес, които уреждат екзекватурата – б.м. Н. Натов) няма да признае решението на българския съд за осиновяване (чл.113, ал.2 СК).

²¹Според чл.113, ал.1, т.2 СК Министерството на правосъдието води регистъра на осиновяващи, които имат обичайно местопребиваване в чужбина и желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в Република България при условията на пълно осиновяване.

Първата алинея на чл.113 СК е пряка диспозитивна норма на МЧП, която определя условията за осиновяване по отношения на кандидатите за осиновяващи. Втората алинея добавя още условия, като в случая заинтересуваното лице трябва да установи, че според правото на държавата по обичайното му местопребиваване решението на българския съд за пълно осиновяване ще бъде признато в тази държава.

V. Етапи на процедурата за международно осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България от осиновяващ (щи) с обичайно местопребиваване в чужбина

§ 1. Вписване в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК на детето с обичайно местопребиваване в Република България.

Съгласно чл. 4, ал.1 от Наредба № 13, дете с обичайно местопребиваване в Република България може да бъде осиновено от лице с обичайно местопребиваване в чужбина, ако отговаря на изискванията на чл. 110 СК. За тези изисквания стана дума по-горе, където бяха разгледани условията за международно осиновяване на деца с обичайно местопребиваване в България.

Вписването му в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1 СК се извършва по реда на чл. 26 от Наредба № 13 (чл.4, ал.2 от Наредбата).

За да бъде вписано в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК, детето с обичайно местопребиваване в Република България трябва да отговаря на две предварителни алтернативни условия. И двете са отрицателни по същността си. Изразяват се както следва: 1) в определен от закона срок (6-месечен) от вписването на детето в регионалния регистър за децата, подлежащи на пълно осиновяване²², за него трябва да са били определени по реда на чл. 95 СК не по-малко от трима осиновяващи и нито един от тези трима кандидати трябва да не е подал молба за осиновяването му, или 2) въпреки положените усилия не е било възможно въобще да бъде опреде-

²²По реда на чл. 83 СК Агенцията за социално подпомагане поддържа Национална електронна информационна система за децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване (ал.1). Съгласно втората алинея на този член регионалните дирекции за социално подпомагане водят регистри на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване.

лен подходящ осиновяващ за това дете (чл.113, ал.2 СК). За тези условия следи Съветът по осиновяване, който се създава към регионалните дирекции за социално подпомагане (чл.94, ал.1 СК). Ако в указания по-горе срок по отношение на дете, което е вписано в регионалния регистър на децата, подлежащи на пълно осиновяване, настъпи някое от споменатите условия, Съветът по осиновяване е длъжен служебно да уведоми Съвета по международно осиновяване към Министерството на правосъдието, за да впише то детето в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК (чл.113, ал.2 СК).

Следва изрично да се уточни, че вписването на детето в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК (за международно осиновяване) се отбелязва в регионалния регистър, но това вписване не е пречка съответният регионален съвет по осиновяване да определи подходящ осиновяващ на вписаното дете. Иначе казано, ако междуременно, след като детето е било вписано в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК (за международно осиновяване), за него се намери в България подходящ осиновяващ от регионалния съвет по осиновяване, последният определя това лице и може да започне процедура по осиновяване на детето в страната. Тази процедура има предимство пред международната.²³

Самата процедура по вписване на детето в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК е уредена подробно в Наредба № 13. Съгласно чл.26 от Наредбата, при настъпване на условията по чл.113, ал. 2 СК, за които стана дума по-горе, Съветът по осиновяване към регионалната дирекция за социално подпомагане предоставя в Министерството на правосъдието оригиналните документи от досието на детето, което досие е било изготвено от регионалната дирекция при вписване на детето в регионалния регистър на деца, подлежащи на пълно осиновяване. Копия от всеки от документите остават на съхранение в тази регионална дирекция.

Досието на детето съдържа:

- „1) заверен препис от акта за раждане;
- 2) удостоверение за раждане;
- 3) декларации за съгласие за пълно осиновяване от родителите (по образец) и/или заверен препис от решение на съда за вписване в регистъра или заповед за вписване в регионалния

регистър на директора на съответната регионална дирекция за социално подпомагане;

4) заверен препис от решение/решения на съда за налагане на мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето и/или заповедите на директора на Дирекция „Социално подпомагане“ за временно настаняване извън семейството;

5) доклад за социалния статус на детето във форма по образец към наредбата по чл. 83, ал. 3 във връзка с чл. 86, ал. 6 СК;

6) удостоверение от съответния орган по настойничеството и по попечителството в предвидените от закона случаи;

7) документи, удостоверяващи настъпилите обстоятелства по чл. 113, ал. 2 СК;

8) медицинско свидетелство за здравословното състояние на детето, съдържащо резултати от проведените му изследвания, в т.ч. и за СПИН и сифилис, във форма по образец съгласно чл. 83, ал. 3 във връзка с чл. 86, ал. 6 СК;

9) психо-педагогическа характеристика на детето;

10) четири удостоверения със залепена снимка на детето в цял ръст, съдържащи имена и единен граждански номер (ЕГН) на детето, които удостоверяват идентичността между детето на снимката и това, на което принадлежат имената и ЕГН;

11) доклад относно правния статус;

12) удостоверение за родствени връзки на детето;

13) доклад за оценка на потребностите на детето.“ (чл. 26, ал. 2 Наредба № 13).

При установяване на недостатъци или липса на документи по чл.26, ал. 2, т. 1–11 от Наредба № 13, Министерството на правосъдието има задължението да уведомява съответните Съвет по осиновяване и Регионална дирекция за социално подпомагане за това, като им дава указания за отстраняването им в 30-дневен срок от получаване на уведомлението (чл. 26, ал. 3 Наредба № 13). Документи от досието на детето могат да се предоставят на съответната регионална дирекция за социално подпомагане и по нейно искане, ако това се окаже необходимо за отстраняване на недостатъци съгласно ал. 3 (чл. 26, ал. 4 Наредба № 13).

В случай на неотстраняване в срок на недостатъците по ал. 3 от чл.26 подадените документи не се разглеждат и се връщат на подателя им, като номерът, под който е било регистрира-

²³Вж. по-горе относно субсидиарния характер на международното осиновяване.

но досието на детето в Министерството на правосъдието, се закрива. Министерството на правосъдието уведомява ежемесечно Агенцията за социално подпомагане за броя на върнатите досиета (чл.26, ал.5 Наредба № 13).

Ако не се открият недостатъци по ал.3 или пък откритите бъдат отстранени в срок, детето се вписва в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1 СК въз основа на информацията, представена от Съвета по осиновяване и регионалната дирекция за социално подпомагане. Вписването става в 30-дневен срок от постъпване в Министерството на правосъдието на досието на детето или съответно на документите по ал. 3, т.е. след отстраняване на недостатъците по тях. При констатирана невъзможност да бъде събрана необходимата информация, съдържаща се в документи по чл. 26, ал. 2, т. 12 и 13 от Наредба № 13 (удостоверение за родствени връзки на детето и оценка на потребностите му), детето се вписва в регистъра въз основа на наличните данни за него (чл.26, ал.6 Наредба № 13). Вписването става по реда на постъпване на документите, като всяко дете се вписва в регистъра със свой уникален пореден номер (чл.26, ал.7 Наредба № 13). За всяко вписано в регистъра дете се създава, поддържа и съхранява досие (чл.26, ал.8 Наредба № 13).

След вписването Министерството на правосъдието уведомява съответната регионална дирекция за социално подпомагане за извършеното вписване на детето в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК и за необходимостта от съгласуване на действията по национално и международно осиновяване (чл.26, ал.9 Наредба № 13). Тук същественото е, че ако междуременно, след като детето е било вписано в регистъра по чл.113, ал.1, т.1 СК (за международно осиновяване), за него се намери в България подходящ осиновяващ от регионалния съвет по осиновяване, последният определя това лице и може да започне процедура по осиновяване на детето в страната. Тъй като действията по национално и по международно осиновяване следва да се съгласуват, считам, че в такъв случай процедурата по международно осиновяване е необходимо да бъде спряна и да изчака резултата от националното осиновяване. Ако такова бъде извършено, процедурата по международно осиновяване трябва да се прекрати.

Именно заради това и регионалната дирекция за социално подпомагане е задължена да

предоставя в Министерството на правосъдието, на всеки 3 месеца, актуални документи по ал. 2, т. 8 и 9, на всеки 12 месеца – по ал. 2, т. 10, както и всяка нова или допълнителна информация, или документ относно обстоятелства, свързани с детето, в 7-дневен срок от узнаването им (чл.26, ал.10 Наредба № 13).

§ 2. Вписване на осиновяващия в регистъра – подаване на молба за вписване.

Процедурата за вписване на осиновяващия с обичайно местопребиваване в чужбина, в регистъра по чл.113, ал.1, т.2 СК, започва с подаване на молба за вписване. Съгласно чл.78 СК у нас може да осиновява само дееспособно физическо лице, което не е лишено от родителски права.

Освен че следва да отговаря на изискванията по чл. 111 СК (за които стана дума по-горе), лицето с обичайно местопребиваване в чужбина, което желае да осинови дете с обичайно местопребиваване в България, трябва да притежава и разрешение за осиновяване на дете съгласно правото на държавата по обичайното си местопребиваване (чл.5 от Наредба № 13).

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 13, лице-кандидат, отговарящо на условията по предходния чл. 5, се вписва в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2 СК на основание молба до Министерството на правосъдието. Същата може да бъде подадена както следва: 1) лично от заинтересувания чрез централния орган на съответната чужда държава или чрез акредитирана там или у нас организация за посредничество при международно осиновяване²⁴; 2) от

²⁴Вж. чл. 116 СК, според който „Посредничество при международно осиновяване може да извършва юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, наричано по-нататък „акредитирана организация“, вписано в Централния регистър по чл. 45, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел и получило разрешение за това от министъра на правосъдието (ал.1). Втората алинея на същия член позволява на чуждестранно юридическо лице с нестопанска цел, получило акредитация за посредничество в областта на международните осиновявания от чуждестранен орган, да упражнява дейността си в Република България. Това обаче може да става само чрез клон, получил разрешение от министъра на правосъдието за извършване на посредническа дейност със съответната държава. Министърът на правосъдието определя с наредба условията и реда за издаване и отнемане на разрешение и за дейността на акредитираните организации, включително за прекратяването ѝ (ал.3).

централния орган или акредитираната организация, които действат от името на заинтересувания (ал.2).

Според ал.3 на чл.6 от Наредба № 13 реквизитите на молбата са:

„1. кратко представяне на осиновяващия – име, националност и гражданство, номер на документа за самоличност, дата и място на раждане, държава по обичайно местопребиваване, постоянен и настоящ адрес;

2. кратка история на семейството на осиновяващия;

3. информация за икономическото и социалното положение на осиновяващия;

4. информация за централния орган или за акредитираната организация в чужбина, която посредничи на осиновяващия, включително лица за контакт, адрес, телефон, представителство, условия по разрешението на акредитираната организация;

5. други обстоятелства от значение за осиновяването;

б. подпис на подателя.“

Към молбата се прилагат:

„1. разрешение за осиновяване на дете съгласно правото на държавата по обичайното местопребиваване на осиновяващия;

2. документ, издаден от компетентен орган и удостоверяващ, че решението на българския съд за осиновяване ще бъде признато в държавата по обичайното местопребиваване на осиновяващия, освен в случаите, когато той има обичайно местопребиваване в държава, която е страна по Хагската конвенция;

3. документ, издаден от компетентен орган, удостоверяващ, че осиновяващият не е лишен от родителски права;

4. социален доклад за осиновяващия, съдържащ данни и за членовете на неговото семейство, включително за здравословното им състояние;

5. документ за здравословното състояние на осиновяващия, който да отразява физическото и психическото здраве на лицето, липсата на тежки хронични заболявания, заразни венерически болести, СПИН, туберкулоза и други застрашаващи живота му болести;

б. документ за съдимост на осиновяващия“ (чл.6, ал.4 Наредба № 13).

В случаите на осиновяване от съпрузи социалният доклад трябва да съдържа данни за двамата осиновяващи, а към молбата е необхо-

димо да се приложи и удостоверение за сключен брак (чл. 6, ал. 5 Наредба № 13).

Като се има предвид, че съгласно чл.75, ал.1 КМЧП формата на брака се урежда от правото на държавата, пред чийто орган той се сключва; че ако бракът е сключван пред овластен за това дипломатически или консулски представител, формата му се урежда от правото на изпращащата държава (чл.75, ал.2 КМЧП); и че брак, сключен в чужбина, се признава в Република България, ако е спазена формата, установена в правото, приложимо по ал. 1 и 2 (чл.75, ал.3 КМЧП), то под удостоверение за сключен брак трябва да се разбира всеки документ, издаден от компетентен орган в кръга на правомощията му и удостоверяващ сключения между двете лица брак съгласно приложимото към формата на брака материално право.

Когато молбата за вписване на осиновяващ в регистъра по чл.113, ал.1, т.2 СК се подава от или чрез акредитирана организация, към нея се прилагат сключеният от организацията договор за обслужване на клиента, както и пълномощното от осиновяващите за осъществяване на посредничество в процедурата по международно осиновяване (чл.6, ал.6 от Наредба № 13). Този договор и пълномощното се представят в Министерството на правосъдието и в случаите, когато акредитирана организация предприеме посреднически действия по процедура, започнала по молба, подадена от или чрез: 1) централен орган; 2) друга акредитирана организация, чийто договор за обслужване на клиента е прекратен и пълномощното оттеглено (чл.6, ал.7 Наредба № 13).

Когато се представят документи с произход в чужда държава, същите трябва да бъдат в оригинал и в превод на български език, заверен от българското посолство или консулство в съответната държава. Документи, изготвени на територията на държава, страна по Конвенцията от 5 октомври 1961 г. за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове²⁵, и върху които има поставен апостил, се представят в оригинал и в превод на български език, заверен от Министерството на външните работи (чл.6, ал.8 Наредба № 13). Тези изисквания не се прилагат по отношение на сключените от акредитираните организации

²⁵Ратифицирана със закон, ДВ, бр. 47 от 2000 г., обнародвана в ДВ, бр. 45 от 2001 г.

договори за обслужване на клиента съгласно ал. 6 (чл. 6, ал. 9 Наредба № 13).

Срокът за разглеждане на молбата е 30 дни от датата на подаването ѝ (чл. 7, ал. 1 от Наредба № 13). Ако в този срок бъдат установени недостатъци в молбата или в приложените към нея документи, Министерството на правосъдието уведомява централния орган или съответно акредитираната организация и дава указания за отстраняването ѝ. Срокът за отстраняване е 30-дневен срок от получаване на съобщението за това. Съобщението задължително съдържа указание, че неотстраняването на недостатъците в посочения срок ще предизвика прекратяване на производството (чл. 7, ал. 2 Наредба № 13). Така подадените документи се предоставят и на подателя за отстраняване на недостатъци, в случай че той ги изиска изрично (чл. 7, ал. 3 Наредба № 13).

Последицата от неотстраняване на недостатъците в срок се състои в неразглеждане на подадените документи, които се връщат на подателя, като номерът, под който е била регистрирана преписката в Министерството на правосъдието, се закрива (чл. 7, ал. 4 Наредба № 13).

Ако недостатъци не се установят или установените бъдат отстранени в срок и осиновяващият отговаря на условията по чл. 78 СК, този осиновяващ въз основа на молбата за вписване с приложените към нея документи се вписва в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2 СК (чл. 8, ал. 1 Наредба № 13). Вписването се извършва по реда на постъпване на документите в Министерството на правосъдието. За извършеното вписване Министерството на правосъдието уведомява писмено осиновяващия. Уведомяването става в 14-дневен срок от вписването. При отказ за вписване документите се връщат на подателя. Отказът може да бъде оспорен по реда на Административнопроцесуалния кодекс (чл. 8, ал. 2 Наредба № 13).

Съгласно чл. 28, ал. 2 от Наредба № 13, всеки осиновяващ се вписва в регистъра на осиновяващи с обичайно местопребиваване в чужбина, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в Република България, със свой уникален пореден номер. Осиновяващите съпрузи се вписват в обща партида и под общ уникален пореден номер. За всеки вписан в регистъра осиновяващ, съответно съпрузи, се създава, поддържа и съхранява досие (чл. 28, ал. 3 Наредба № 13).

При промяна на вписано в регистъра обстоятелство, осиновяващият или осъществяващите посредничеството централен орган (в държавата по обичайното местопребиваване на осиновяващия – б.м. Н. Натов) и акредитирана организация са длъжни да уведомят Министерството на правосъдието. Уведомяването трябва да стане в 14-дневен срок от настъпването, съответно от узнаването на обстоятелството. Осиновяващият ежегодно е длъжен да потвърждава желанието си да осинови дете с обичайно местопребиваване в Република България (чл. 28, ал. 4 Наредба № 13)

§ 3. Определяне на подходящ осиновяващ.

1. Проучване на децата и осиновяващите.

Целта на това проучване е да се установи има ли възможност за осъществяване на осиновяване, т.е. дали конкретно дете може да бъде осиновено от конкретен осиновяващ. Компетентен орган, който извършва проучването, е Дирекция „Международна правна закрила на детето и международни осиновявания“ към Министерството на правосъдието. За да предложи определяне на подходящ осиновяващ, Дирекция „Международна правна закрила на детето и международни осиновявания“ проучва децата и осиновяващите с оглед да установи възможността за осъществяване на осиновяване. Резултатите от проучването се обобщават в доклади. Дирекцията ги представя на Съвета по международни осиновявания за обсъждане и приемане на решения в срока по чл. 10, ал. 1 от Наредба № 13 (чл. 9 Наредба № 13).

2. Обсъждане на докладите на Дирекция „Международна правна закрила на детето и международни осиновявания“ и приемане на решения.

Целта на обсъжданията и взетите решения е да се предложи определяне на подходящ осиновяващ. Компетентният орган тук е Съветът по международно осиновяване към Министерството на правосъдието. Той отправя предложение в горния смисъл до министъра на правосъдието. В предложението се посочва направеният от съвета избор, който се мотивира кратко.

Съгласно чл. 10, ал. 1 от Наредба № 13, в срок 60 дни от вписването на децата в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1 СК, Съветът по международно осиновяване разглежда кандидатурите

за определяне на подходящ осиновяващ. Разглеждането става съобразно поредността на вписване на осиновяващите в регистъра, изразените от тях предпочитания, както и обстоятелствата от значение за интереса на детето.

На разглеждане подлежат и досиетата на децата. Те се разглеждат от Съвета по международно осиновяване по реда на вписването им. Досиетата се съпоставят с данните на осиновяващите и условията, съдържащи се в разрешението по чл. 5, ал. 2 от Наредба № 13 (чл.10, ал.2 Наредба № 13). Съветът обсъжда всички подходящи кандидатури, за да определи подходящ осиновяващ (чл.10, ал.3 Наредба № 13).

При вземане на решение за определяне на подходящ осиновяващ Съветът се ръководи, освен от критериите по ал. 1 на чл.10 от Наредба № 13 още и от възможностите на осиновяващите да осигурят на детето физическо, психическо и социално благополучие, както и от информацията за личността на осиновяващия и другите обстоятелства от значение за осиновяването. Преценката се извършва предимно на основание докладите за осиновяващите, изготвени от съответните компетентни органи (чл.10, ал.4 Наредба № 13).

Решението на Съвета по международно осиновяване за избор на подходящ осиновяващ съдържа данни за детето и за осиновяващите и кратки мотиви за направения избор (чл.10, ал.5 Наредба № 13).

3. Съгласие на министъра на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ.

След като достигне до избора си и го мотивира накратко, Съветът по международно осиновяване прави предложение до министъра на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ. Министърът се произнася по така направеното предложение в 14-дневен срок (чл.11, ал.1 Наредба № 13). Срокът тече от получаване на предложението.

Съгласно чл.11, ал.2 от Наредба № 13, министърът на правосъдието дава съгласие или мотивирано отказва да даде съгласие за предложението от Съвета подходящ осиновяващ. Отказ се прави, ако при определянето на подходящия осиновяващ не са спазени изискванията на чл. 10, ал. 4 от Наредба № 13. Становището за отказ на министъра не е окончателно и може да бъде оспорено по реда на Административнопроцесуалния кодекс (чл.11, ал.3 Наредба № 13).

§ 4. Уведомяване на определения осиновяващ и изпращане на документите на детето.

Целта тук е определеният за осиновяващ да бъде уведомен за този факт и той да изрази своето становище за осиновяването.

Съгласно чл. 12, ал.1 от Наредба № 13, когато определеният подходящ осиновяващ има обичайното си местопребиваване в държава, страна по Хагската конвенция за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, на централния орган на приемащата държава (държавата, където ще бъде отглеждано детето след признаване на решението за пълно осиновяване – б.м. Н. Натов) и на акредитираната организация за посредничество при международни осиновявания се изпраща удостоверение за съгласие за даване ход на процедурата по осиновяване и докладът за детето по чл. 9 от Наредба № 13, придружен с фотоснимка на детето в цял ръст. Освен това при необходимост могат да бъдат предоставени и видеозаписи и други материали относно детето.

Когато определеният подходящ осиновяващ е с обичайно местопребиваване в държава, която не е страна по Хагската конвенция, документите за детето, съгласно ал. 1 на чл.12 от Наредба № 13, се изпращат на акредитираната организация за посредничество при международни осиновявания (чл. 12, ал. 2 Наредба № 13).

§ 5. Уведомление за съгласие или несъгласие за даване ход на процедурата по осиновяване на конкретното дете.

Според чл. 13, ал.1 от Наредба № 13, в срок два месеца от получаване на доклада за детето от централния орган на приемащата държава, страна по Хагската конвенция, или от акредитирана организация с делегирани правомощия съгласно чл. 22 от Хагската конвенция²⁶, в

²⁶Вж. чл.22, ал.1 от Хагската конвенция, според който „Функциите на централния орган по тази глава могат да бъдат изпълнявани от държавни органи или акредитирани организации съгласно глава III, доколкото това е допустимо по вътрешното законодателство на неговата държава.“ Релевантните разпоредби от Глава III на Хагската конвенция са: „Член 10. Могат да бъдат акредитирани и да запазват акредитацията си единствено организации, които проявяват способност да изпълняват коректно задачите, които е възможно да им бъдат възложени.; Член 11. Акредитираните организации следва: а) да преследват единствено идеални цели съгласно условията и в

Министерството на правосъдието постъпва уведомление от централния орган на приемащата държава за съгласие или несъгласие за даване ход на процедурата по осиновяване на конкретното дете. При съгласие от страна на централния орган на приемащата държава се пристъпва към проверка на изискваните документи, които трябва да пристигнат в двумесечния срок. Същите след проверката (и отстраняване на евентуални недостатъци) се представят на министъра на правосъдието за даване – от негова страна, като ръководител на централния орган на държавата по произхода на детето, на съгласие за извършване на осиновяването. Въпросното взаимно съгласие на двата централни органа е въздигнато в императивно условие за даване ход на процедурата по международно осиновяване според чл. 17, б. „с“ от Хагската конвенция 1993 г. Нещо повече, в своя чл. 3 конвенцията изрично уточнява, че тя няма да се прилага, ако съгласието (между централните органи на държавата-съдоговорителка по произхода на детето и на приемащата държава) е постигнато след като детето е навършило 18 години.

По-нататък втората алинея на чл.13 от Наредба № 13 определя, че в горния двумесечен срок в Министерството на правосъдието от централния орган на приемащата държава или съответно от акредитираната организация постъпват и изискваните документи както следва:

„1) писмено съгласие или отказ на осиновяващия за осиновяването; когато има съгласие, същото следва да съдържа изявление на осиновяващия, че е запознат със здравословното състояние на детето, че е информиран за последиците от осиновяването, изявление за осъществен контакт с детето и изрично изявление за съгласие за започване на съдебно производство;

2) документ, издаден от компетентен орган, удостоверяващ, че правото по обичайното местопребиване на осиновяващия не допуска

рамките, установени от компетентните органи на акредитиращата държава; в) да бъдат ръководени от и в тях да работят лица, притежаващи морални качества, подготовка и опит за работа в областта на международното осиновяване; с) да подлежат на контрол от страна на компетентните органи на тази държава по отношение на своя състав, дейност и финансово положение; Член 12. Организация, акредитирана от една от договорящите държави, може да действа в друга договоряща държава само ако компетентните органи на двете държави са я упълномощили за това.“

детето да бъде осиновено втори път, докато не е прекратено съществуващото осиновяване, или декларация от осиновяващия с нотариална заверка на подписа му, че детето няма да бъде осиновено повторно, ако законът допуска това;

3) декларация от осиновяващия с нотариална заверка на подписа, че детето няма да бъде подлагано на експериментално лечение и че приживе части от тялото му няма да бъдат използвани за донорски цели;

4) декларация по чл. 89, ал. 6 СК (че даденото съгласие не е обвързано с материална облага);

5) документ за платена държавна такса по чл. 117, ал. 4 СК;

б) документ, удостоверяващ, че компетентен орган в държавата по обичайно местопребиване на осиновяващия ще осъществява следосиновително наблюдение на конкретното дете в продължение на 2 години от допускане на осиновяването в случаите по чл. 12, ал. 2.“

По изключение двумесечният срок може да бъде удължен с един месец на основание подадена по реда на чл. 6, ал. 1 от наредбата молба до Министерството на правосъдието поради настъпили извънредни обстоятелства, възпрепятстващи даването на съгласие или несъгласие за осиновяването. Молбата се подава не по-късно от 7 дни преди изтичане на двата месеца (чл.13, ал.3 Наредба № 13).

Когато лицето, определено за осиновяващ, направи писмен отказ за извършване на осиновяването, Съветът по международно осиновяване предприема действия за определяне на друг подходящ осиновяващ за детето (Чл. 19, ал.1 Наредба № 13)

При такава хипотеза в 30-дневен срок от постъпване на отказа осиновяващият, който го е направил, бива вписван служебно от Съвета по международно осиновяване в регистъра под нов номер (чл.19, ал.2 Наредба № 13).

Този осиновяващ обаче се заличава от регистъра, ако в Министерството на правосъдието не се получи отговор в двумесечния срок по чл.13, ал.1 или в срока по чл. 13, ал. 3 (чл.19, ал.3 Наредба № 13). Става дума за неполучаване на уведомлението за съгласие или несъгласие за даване ход на процедурата по осиновяване на конкретното дете, което според чл.13, ал.1 се изпраща от централния орган на приемащата държава. Щом такова уведомление липсва, очевидно фактическият състав на вза-

имно съгласие между централните органи по чл.17, б.,„с“ от Хагската конвенция не е изпълнен и като последица няма да може да се даде ход на процедурата по международно осиновяване.

Наредба № 13 регламентира и възможност за осиновяващия да запази номера си, под който е бил вписан в регистъра в случая, когато е направил писмен отказ за извършване на осиновяването. Въпросното лице-осиновяващ запазва номера, когато отказът му за осиновяване е продиктуван от установени здравословни проблеми на детето, за които осиновяващият не е бил първоначално информиран (чл.19, ал.4 Наредба № 13). Последната разпоредба защитава интересите на осиновяващия.

Съгласно чл. 14, ал.1 от Наредба № 13, в двумесечния срок осиновяващият е длъжен да осъществи личен контакт с детето, с продължителност поне 5 дни. За целта осиновяващият трябва да пристигне в България. Министерството на правосъдието е длъжно да предприеме действия за осъществяването на контакта, като: 1) уведоми специализираната институция или лицата, при които е настанено детето, за периода, през който ще се осъществи контактът, и лицата, които ще участват; 2) укаже на участващите в контакта лица, че следва писмено да удостоверят пред Министерството на правосъдието кога, между кои лица и в каква обстановка е протекъл контактът (чл.14, ал.4 Наредба № 13).

Ако обаче контактът не може да се осъществи поради заболяване, финансови затруднения, неотложни служебни ангажименти или затруднения в уреждането на пътуването (в случая – до България), осиновяващият следва да представи декларация с нотариална заверка на подписа, съдържаща изричното изявление, че той приема риска за произхода и бъдещото физическо и психическо състояние и развитие на детето, и посочва причината за липсата на контакт (чл.14, ал. 2 Наредба № 13). В тези случаи контактът с детето може да се осъществи от представител на акредитираната организация, която посредничи на осиновяващия, и да бъде по-кратък от 5 дни (чл.14, ал.3 Наредба № 13).

В случай че се констатират недостатъци в получените документи, те трябва да бъдат отстранени в указан от Министерството на правосъдието срок.

§ 6. Съгласие на министъра на правосъдието за извършване на осиновяването.

В случая нормативните източници предвиждат общ и особен ред за даване на съгласието.

1. Даване на съгласие по общия ред. Срокове.

Според чл. 15, ал. 1 от Наредба № 13, в срок четиринадесет дни от представяне на документите по чл. 13 на наредбата или след отстраняване на констатираните в тях недостатъци, министърът на правосъдието дава съгласие за осиновяването.

Министърът на правосъдието обаче може и да откаже даване на съгласие. Според втората алинея на чл.15 от наредбата министърът на правосъдието отказва да даде съгласие при: 1) установяване на обстоятелства, които не са в интерес на детето; 2) допуснати съществени нарушения в процедурата по осиновяването.

Становището за отказ на министъра не е окончателно и може да бъде оспорено по реда на Административнопроцесуалния кодекс. (чл.15, ал.3 Наредба № 13).

2.Особен ред за даване на съгласие в случаите по чл.82, ал.2 СК.

По силата на чл. 20, ал.1 от Наредба № 13, когато става дума за осиновяване от лице с обичайно местопребиваване в чужбина на дете на съпруг, както и от лицата по чл. 82, ал. 2 СК, се прилагат съответно разпоредбите по чл. 5 – чл. 7, ал. 1, чл. 9, чл. 11, ал. 1, чл. 12, 13, 15–18 от тази наредба. Лицата тогава не се вписват в регистъра.

Съгласно втората алинея на чл.20, към молбата за осиновяване по разгледания чл. 6, ал. 1 от Наредба № 13 се прилагат и:

- „1) удостоверение за раждане на детето;
- 2) медицинско свидетелство, отразяващо физическото и психическото състояние на детето;
- 3) съгласие на родителите за осиновяването му или съответно препис от акт за смърт;
- 4) доклад за детето, изготвен от съответната регионална дирекция за социално подпомагане по настоящия му адрес;
- 5) снимка на детето в цял ръст.“

Министърът на правосъдието при издаване на съгласие за осиновяване в тази хипотеза взема предвид обстоятелството, че същото е поискано от лице по чл. 82, ал. 2 СК, както и че е налице изрично съгласие от родителите на детето за осиновяването му. Във всички случаи обаче съгласието се издава само след преценка на интереса на детето (чл.20, ал.3 Наредба

№13). Този основополагащ принцип на чл.21 на Конвенцията за правата на детето последователно се отстоява в цялата правна уредба в материята.

При наличие на съгласие за даване ход на процедурата за осиновяване на конкретно дете с обичайно местопребиваване в Република България от конкретен осиновяващ(щи) с обичайно местопребиваване в чужбина, приключва тази съгласувателна фаза на производството. Съгласие най-напред дава централният орган на приемащата държава, а след това – и министърът на правосъдието на България в качеството му на ръководител на нашия централен орган (Министерството на правосъдието) според чл.15, респ. чл.20 от Наредба №13. С това специалното изискване по чл.17, б.„с“ от Хагската конвенция е изпълнено. Може да се пристъпи към съдебната фаза, т.е. към допускане на осиновяването.

§ 7. Изпращане на молбата за осиновяване в съда – преминаване към съдебната фаза на процедурата.

Според чл. 16, ал.1 от Наредба № 13, в срок три дни от получаване на уведомлението, че министърът на правосъдието е дал съгласие за осиновяването, осиновяващият или представляващата го акредитирана организация подават молба за осиновяване. Молбата се подава чрез Министерството на правосъдието до Софийския градски съд. Към молбата се прилага документ за платена държавна такса съгласно Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК.

В седемдневен срок от получаване на документите по ал. 1, Министерството на правосъдието изпраща молбата и досието в съда (чл.16, ал.2 Наредба № 13). Така започва производството по допускане на осиновяването.

§ 8. Производство по молба за международно осиновяване.

В случая меродавен е Семейният кодекс. Според чл. 118, ал.1 СК, когато е налице дадено съгласие по чл. 117 от кодекса, Министерството на правосъдието изпраща молбата за осиновяване в Софийския градски съд и делото се разглежда по реда на чл. 97.²⁷

²⁷„Решение по искането за осиновяване:

Чл. 97. (1) СК Окръжният съд разглежда молбата за осиновяване в открито заседание при закрити

Втората алинея на този член уточнява, че постановеното по ал. 1 решение може да се обжалва от осиновяващия, родителите на осиновявания, освен в случаите по чл. 93, ал.2,²⁸ от осиновявания и от прокурора пред Софийския апелативен съд в срок четиринадесет дни от съобщаването на решението, а когато осиновяваният е навършил четиринадесет години, той може да обжалва решението лично. Делото се решава в срока и по реда на чл. 98, ал.2.²⁹ Процедурата е двуинстанционна (чл.98, ал.2 СК).

Влязлото в сила съдебно решение за допускане на пълно осиновяване на дете с обичайно

ти врата в 14-дневен срок от постъпването ѝ. При пълно осиновяване съдът изслушва доклада на дирекция „Социално подпомагане“ и събира доказателства по реда на Гражданския процесуален кодекс. Съдът изслушва заключението на прокурора и се произнася с мотивирано решение.

(2) Осиновяването се допуска, ако е в интерес на осиновявания.

(3) Решението се обявява в съдебното заседание и след влизането му в сила се изпраща служебно на общината по постоянния адрес на осиновителя, както и на Агенцията за социално подпомагане, а когато осиновителят е чужденец – на Столичната община и на Министерството на правосъдието.“

²⁸„Осиновяване без съгласие на родителя

Чл. 93. (1) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска, когато той трайно не полага грижи за детето и не дава издръжка или го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин.

(2) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска и когато детето е настанено в специализирана институция и родителят в срок до 6 месеца от датата на настаняването по административен ред съгласно Закона за закрила на детето без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или промяна на мярката и връщане на детето или настаняването му в семейство на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето. Искането може да бъде направено и в производството за настаняване по съдебен ред, образувано съгласно Закона за закрила на детето.

(3) В случаите по ал. 1 родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.“

²⁹„Обжалване на решението:

Чл. 98. (1) Решението по чл. 97, ал. 1 може да се обжалва от осиновяващия, родителите на осиновявания, освен в случаите по чл. 93, ал. 2, от осиновявания и от прокурора пред апелативния съд в 14-дневен срок от съобщаване на решението. Когато осиновяваният е навършил четиринадесет години, той може да обжалва решението лично.

(2) В 14-дневен срок от постъпване на жалбата съдът в открито заседание при закрити врата се произнася с решение, което е окончателно.“

местопребиваване в Република България от осиновяващ с обичайно местопребиваване в чужбина се заверява от постановилия го съд. Според чл. 17, ал. 1 от Наредба № 13, преписът от това съдебно решение се представя в Министерството на правосъдието, в 7-дневен срок от влизането му в сила. Депозират го осиновителят или представляващата го акредитирана организация.

Въз основа на влязлото в сила съдебно решение министърът на правосъдието издава удостоверение, че осиновяването е извършено в съответствие с Хагската конвенция (чл.17, ал.2 Наредба № 13).

VI. Контрол за състоянието на детето след осиновяването.

Съгласно чл. 18, ал.1 от Наредба № 13, централният орган или съответната акредитирана организация са задължени на всеки шест месеца да представят в Министерството на правосъдието изготвен от тях доклад за състоянието на детето до две години след осиновяването, т.е. срокът тече от момента на влизане в сила на решението, с което се допуска осиновяването. Докладът трябва да отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 8 от наредбата, т.е. всички придружаващи доклада документи с произход от чужбина следва да се представят в оригинал и в превод на български език, заверен от българското посолство или консулство в съответната държава. Документи, изготвени на територията на държава, страна по Конвенцията от 5 октомври 1961 г. за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове, върху които има поставен апостил, се представят в оригинал и в превод на български език, заверен от Министерството на външните работи.

VII. Прекратяване на международното осиновяване.

По реда на чл. 119, ал.1 СК, гМинистърът на правосъдието има право да поиска прекратяване на осиновяването в случаите, когато са налице основанията и в сроковете по чл. 106, ал. 1 и 7.³⁰ Тези основания са общи и се прилагат за

прекратяване както за националното, така и на международното осиновяване.

Наред с тях Семейният кодекс предвижда и още едно, специално основание, обусловено от международния характер на осиновяването. Министърът на правосъдието е длъжен да предяви иск за прекратяване на осиновяването, в случай че решението на българския съд за допускането му не бъде признато в приемащата държава (чл.119, ал.2 СК)³¹. Докато решението за осиновяване не бъде признато в приемащата държава, детето не се извежда от България.

първо, чл. 81, чл. 82, ал. 1, т. 1, чл. 89, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 2 и 3;

2) тежко провинение от едната страна или при наличие на други обстоятелства, които дълбоко разстройват отношенията между осиновителя и осиновения.

(2) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 89, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 3 може да се предяви от лицето, което не е дало съгласие, в едногодишен срок, който тече за осиновителя и за всеки от родителите на осиновения от узнаването на осиновяването. За осиновения срокът тече от навършването на пълнолетие или от узнаването на осиновяването, ако то е станало по-късно. Същото правило се прилага и за лицето, чието съгласие е дадено в резултат на грешка, измама или заплашване, както и при нарушение на чл. 89, ал. 2.

(3) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 82, ал. 1, т. 1 може да се предяви от осиновителя, осиновения и всеки от родителите на осиновения в едногодишен срок от допускане на осиновяването.

(4) В останалите случаи на унищожаемост прекратяване могат да поискат осиновителят, осиновеният и всеки от родителите на осиновения до навършване на пълнолетие на осиновения.

(5) В случаите по ал. 1, т. 2 прекратяване на осиновяването могат да поискат осиновителят и осиновеният.

(6) Прокурорът има право да поиска прекратяване на осиновяването в сроковете по ал. 3 и 4, ако е засегнат обществен интерес.

(7) Дирекция „Социално подпомагане“ има право да поиска прекратяване на осиновяването в сроковете по ал. 3 и 4, но не по-късно от навършване на пълнолетие от осиновения, ако осиновяването противоречи на неговия интерес.

(8) Осиновяването може да бъде прекратено от районния съд по взаимно съгласие на осиновителя и осиновения, когато двамата са дееспособни.“

³¹Според чл. 23 на Хагската конвенция:

„1. Осиновяване, за което компетентен орган на договарящата държава, в която то се извършва, удостоверява, че е извършено в съответствие с конвенцията, се признава по право от другите договарящи държави. В удостоверението се посочва кога и от кого са били дадени съгласията по чл. 17, буква „с“; 2. Всяка договаряща държава при подписване,

³⁰„Основания за прекратяване:

Чл. 106. (1) Осиновяването се прекратява от окръжния съд при:

1) унищожаемост поради нарушение на чл. 77, ал. 1, чл. 78, чл. 79, чл. 80, ал. 1 и ал. 2, изречение

Ако детето ще се изпраща в държава-съдоговорителка по Хагската конвенция от 1993 г., признаването на решението там е автоматично при условията на чл.23, ал.1 от конвенцията. Отказът да се признае решение за пълно осиновяване може да е мотивиран единствено от явно противоречие с обществения ред на държавата-съдоговорителка, като при това следва отново да се държи сметка за принципа на максимална закрила интересите на детето (чл.24 от конвенцията).

Когато приемащата държава не е съдоговорителка по Хагската конвенция, отказът да се признае решението на българския съд се базира на основания, уредени от нейното национално право.

Независимо къде е направен отказ за признаване на нашето решение за пълно осиновяване, след прекратяване на осиновяването детето отново има възможност да бъде осиновено – в страната или в чужбина.

VIII. Специални мерки

Такива мерки се взимат в условията на чл. 21, ал.1 от Наредба № 13. Така съгласно първата алинея на този текст, в случаите, когато в регистъра няма вписани подходящи осиновяващи, Съветът по международно осиновяване не може да определи подходящи осиновяващи от вписаните лица или определените осиновяващи са отказали да осиновят дете със здравословен проблем, специални нужди или на възраст над седем години, министърът на правосъдието предприема редица специални мерки както следва:

„1) публикува веднъж месечно от 25-о до 30-о число на официалната електронна страница на министерството обща информация за всяко дете;

ратификация, приемане, утвърждаване или присъединяване уведомява депозитаря по конвенцията относно статута и функциите на органа или органите, които в тази държава са компетентни да издават удостоверението. Тя уведомява депозитаря и относно всякакви изменения, свързани с определянето на тези органи.

Чл. 24:

Признаване на осиновяване може да бъде отказано в договаряща държава единствено ако осиновяването е в явно противоречие с нейния обществен ред, като се държи сметка за най-пълната закрила на интересите на детето.“

Срв. и другите разпоредби от Глава пета на конвенцията.

2) предоставя информация и подробни данни за спецификите на конкретно дете по т. 1 по подадено заявление от акредитирана организация по чл. 116 СК; при необходимост може да бъде предоставена и снимка; към заявлението се прилага декларация с нотариална заверка на подписа, че информацията и снимката ще бъдат използвани само по предназначение.“

Акредитираната организация, на която са предоставени материалите и документите по ал. 1, т. 2 на чл.21 от Наредба № 13, се задължава да ги върне, ако в двумесечен срок от получаване на информацията не е постъпила молба от осиновяващ в Министерството на правосъдието за извършване на осиновяване (чл.21, ал.2 Наредба № 13).

Ако е постъпила молба за осиновяване на дете по ал. 1 на този член, същата се разглежда незабавно. Към нея следва да са приложени документите по чл. 6 от Наредба № 13. При установяване на недостатъци в нея или в приложените документи Министерството на правосъдието уведомява акредитираната организация и дава указания за отстраняването им. В случая не се прилага чл. 7, ал. 4 от Наредба № 13, а именно неотстраняване на недостатъците в срок не води до негативните последици, предвидени в този текст и изразяващи се в неразглеждане на подадените документи, които се връщат на подателя, като номерът, под който е била регистрирана преписката в Министерството на правосъдието, се закрива – напротив, документите не се връщат, а се разглеждат покъсно, регистрационният номер се запазва. Такъв е смисълът на правилото по чл.21, ал.3 от Наредба № 13.

Освен това информация за деца по ал. 1, т. 1 от чл.21 Наредба № 13 може да бъде предоставена на централен орган или на посочена от него чуждестранна акредитирана организация при наличие на подписан за целта договор (чл.21, ал.4 Наредба № 13).

IX. Защита на личните данни в процедурата по международно осиновяване

Съгласно чл. 120 СК, министърът на правосъдието е задължен да предприема необходимите мерки за защита на личните данни. По такъв начин се гарантират интересите както на осиновявания, така и на осиновяващия(щите).

Владимир Петров

На тринадесети юни късно вечерта, при два на нула за Германия срещу отбора на Австралия, синът ми се обади по телефона.

– Татко, гледаш ли „нашите“ срещу Австралия? Засега играят много добре...

– Гледам, гледам, Богдане. То Австралия, не е точно най-подходящият противник за световно първенство по футбол. Малко са си фермерско-земеделски отбор, но да се надяваме, че „нашите“ ще продължат да играят добре и когато дойдат по-сериозните противници.

Не става въпрос за объркване. „Нашите“ са играчите от националния отбор на Германия, на когото повече от половин век в моето семейство симпатизираме искрено, несмушавани от каквито и да било възможни псевдопатриотични упреци, че симпатизираме на отбора на Германия и тогава, когато за противник срещу него е бил българският национален отбор.

Запалянковщината е общо взето безмозъчна работа, даже и когато е мотивирана с патриотични чувства. Като емоционално пристрастие тя е лишена от разумното, критично, характерно за зрелия човек оценяване на фактите, което да не те кара да викаш, да хабиш нерви, да се караш с приятели и колеги заради отбор и играчи, които са безотговорни и посредствени, и единственото основание да им симпатизираш е, че това са „нашите“ – българският национален отбор.

Националната принадлежност на негодния да върши определено нещо, даже и в спорта, няма абсолютно никакво значение. Неспособният, мързеливият не може да бъде симпатичен и обичан, само защото е наш – български. Такива хора не са симпатични и обичани никъде, особено в изкуството и спорта. Зрителите отиват на представлението или състезанието, за да се насладят на майсторство, на умение и красота, да изпитат удоволствие от зрелището, на което присъстват, положителни емоции и душевно удовлетворение. Така се обяснява обичта и симпатиите към скъпо платените наемници в чуждестранните клубове, които с играта си пълнят стадионите и създават национален престиж на световни „домашни“ отбори като „Манчестер Юнайтед“, „Интер-Милано“, „Челси“, „Байерн-Мюнхен“, „Ливерпул“, „Реал-Мадрид“ и много други.

Истински пречистеният и безпристрастен поглед

и оценка трябва да отделят и насърчат качествено, макар че не е „национално“, от некачественото, макар и „национално“. За качествено, което много често силно контрастира с основния цвят на играчите в страната, трябва да се плащат и се плащат огромни суми, да се привлича с удостояване с гражданство и натурализиране, да се обхваща, когато такова гражданство е налице, в представителните отбори на страната. Унизително и елементарно като мислене е да бъдеш симпатизант на така наречените трикольори, само защото те са маскирали професионалната си немощ с цветовете на националното знаме.

Разбира се, тези чувства и настроения са формирани у мен значително по-късно. Когато с нарастването на възрастта започнах да гледам сериозно и критично на всичко, в това число и на тези несъществени неща, като не позволих да се разболея от синдрома на психическа недостатъчност, от който страдат много запалянковци и от която болест не могат да се излекуват до края на живота си.

Те мотивираха също бързия и безболезнен отказ на баща ми и мен от симпатиите към смятаните за чиновническо-интелигентски и на старите софиянци клуб „Славия“. Във време, когато симпатии извън семейството беше позволено, а даже и любов, да имаш само към славната „Българска комунистическа партия“ и към „най-големия приятел и брат на България – великия Съветски съюз“ и неговата комунистическа партия, да симпатизираш на някой от футболните отбори, да ходиш на спортни състезания, да четеш за спортни прояви във вестниците, беше единственото удоволствие на угрижения и „заплеснат“ по изграждането на социализма български гражданин. Скромният бюджет на нашето семейство отбелязваше успехите на „Славия“ с кутия евтини шоколадови бонбони (то други и нямаше) или в кварталните бирарии „Деветте магарета“ или „Селимица“, на лимонада и кебапчета с гарнитура. Достатъчно изобилно, но и скромно, съобразено с платежните възможности на татко. Някакъв малък семеен празник, поводът за който беше спортен успех на любимото дружество – „Славия“. Впрочем аз бях причината татко да се откаже от футболните си пристрастия към „Славия“, защото съвсем неволно му показах колко фалшиви и безсмислени са те.

Шофирах малък товарен камион на кооперация

„Българска тъкан“, с който набавях мизерни пари, за да подпомагам скромната заплата на баща ми, когато жестокото заболяване, което ни отне скъпата ми майка, налагаше непосилни за него разходи. Товарех продукцията на кооперацията от чаршафи и покривки и я носех на изобелване в един от цеховете на държавното индустриално предприятие „Българска коприна“. Цехът се намиреше в гр. Баня и товаренето, разтоварването и прибирането на готовата продукция отнемаше целия преди обяд на работния ден. Обядвах в овехтял ресторант с градински столове, който минаваше за представителен за града, въпреки че по нищо не се различаваше от една малко по-просторна селска кръчма.

И там, в един горещ ден на лятото, когато предстоеше откриването на футболния сезон с мач между отборите на „Славия“ и „ЦСКА“, заварих на обяд футболния отбор на „Славия“, излязъл току-що от минералната баня, след тренировка. Покрай баща ми познавах по имена почти всички играчи, но интересът ми към футболния отбор не беше толкова силен, че да потърся запознанство с тях, което и тогава, и сега не беше кой знае колко трудно.

Поръчах си някаква скромна храна, съответна на студентско-работническите ми възможности и започнах да обядвам. Изведнъж на масата ми, до чинията със супа, цопна доста голям зальк хляб. Вдигнах глава, за да видя кой хвърля хляба по мен. Оказа се грешка. Залькът беше случайно попаднал на моята маса, тъй като е бил предназначен за някой от играчите. И тогава забелязах, че всеки един от тях сърчно къса парчета от мекия пухкав хляб и след обработка, за да придобие формата на топче, закачливо хвърляше към своите съотборници. Смях до небето при всеки сполучлив удар, няма сърдене, сякаш игра на немирни малки деца. Особено смешно ставаше, когато при сполучливото попадение топчето хляб цопваше в чинията с таратор и оплискваше лицето и екипа на улучения. Наблюдението ми обаче установи, че тази игра ставаше все по-необузdana, значително загрубя и беше богато гарнирана с нецензурни обръщения към майките на футболистите.

Попитах сервитьора, когато плащах сметката, какво им става на тези симпатични момчета, повечето от тях на моя възраст.

– Първоначално беше шега, макар че с хляба не може да се прави шега. А ето вече се псуват и са на границата да се скарат. Ядат таратор, а заприличаха на ненормални.

– Как няма да заприличат? На това топло време сърбат таратор, ама във всяка чиния има и по сто

грама мастика. Колко таратора са изяли, само те си знаят...

След работа с татко отидохме на мач. Беше на стадион „Раковски“. Стадионът беше пълен предимно със симпатизанти на ЦСКА, в очакване на дебюта на дошлия, ако не се лъжа от „Берое“ – Стара Загора, Петър Жеков. Не липсваха и симпатизанти на „Славия“. Мач на стадиона е приятно нещо в августовските горещини. От дълбочината на трибуните и терена се образува едно леко течение, усещане за хлад и свеж въздух, които правят лятната жегла значително по-поносима.

Казах на татко за срещата в ресторанта с нашите любимци, които предстоеше да видим шест часа по-късно. Той вдигна рамене, което вероятно означаваше „какво да се прави“, и след това добави кратко „ще видим“!

Мачът, както можеше да се очаква, беше истинска катастрофа за „Славия“. Не помня колко беше резултатът, но Петър Жеков сам вкара във вратата на Симеонов три гола. При първия гол татко се ядоса, защото голът беше от категорията на „баламските“. От втория гол нататък се развесели. Започна да гледа с някакво необяснимо настроение и дочака края на срещата спокоен и невъзмутим.

В къщи добави за мача само едно изречение – „Свинщина! Не можеш да караш петнадесет хиляди души да се радват на това, че си говедо!“ И от тогава не стъпи на стадиона. Излъчваше някаква вяла, безлична радост, когато се случваше „Славия“ да победи, но като разумен човек беше се определил да не бъде симпатизант на бездарни, но най-вече на просташки безотговорни хора.

Симпатиите и пристрастието към „нашите“ – отбора на Германия, се зародиха преди повече от петдесет години. Те бяха несъмнено плод на доверието и следването на бащиното поведение и оценки за света. По много причини германофилството в нашето семейство от времето на моите дядовци и родители е силно развито. У мен, по-голямата част от живота на който премина през времето на социализма, то не можа да закърнее, въпреки системно напластяваната дивашка идеология, която всячески насърчаваше любов и привързаност към Българската комунистическа партия, към „братския“ Съветски съюз (не към Русия, към която чувствата на обич и признателност са сякаш втъкани в душите ни), към всякакви, в това число и „африкански братя и сестри“, но не и към традиционния ни съюзник (за добро или лошо) – Германия.

В онези години, когато наложената и у нас безо-

гледна сталинска диктатура беше политизирала всичко, за спорт и успехи във футбола още не се мислеше. Създаваха се трудово-кооперативни земеделски стопанства, водеха се войни с вътрешни и външни врагове, горяни, диверсанти, симпатизанти и агенти на Титовата антисъветска клика в Югославия. Малко преди това в страната беше разбита антипартийната група на Трайчо Костов, а нейният „идеен вдъхновител“ осъден на смърт като английски и югославски шпионин и обесен. Водеше се по сталински модел борба за демаскиране и осъждане на „врага“ с партиен билет.

Търсеха се доказателства за предимствата на социалистическата система пред капиталистическата във всичко, в това число и в спорта, където всеки спортен успех се обясняваше с физическите и духовните качества на „новия социалистически човек“, който освободен от експлоатация, в условията на социализма, може да разгръща и развива своите всестранни заложби и интереси. Страхът беше поставил „желязна завеса“ за действителността у нас и в страната на строящия се социализъм – Съветския съюз, който ужасяваше свободния свят със сведенията за глад, достигащ до човекоядство, геноцид по отношение на цели народи и народностни групи, за хиляди политически убийства, методично изстребване на интелегенцията, концлагери, купонна система, унищожаване на частната собственост, жестоко смазване на всякакви форми на гражданска свобода.

Смъртта на Сталин през 1953 г. с нищо не промени тираничния, антихуманен характер на комунистическото управление. Дълги години след тази смърт нито лагерите изчезнаха, нито спря масовият терор по отношение на обикновените хора от населението на социалистическите страни, в опитите им да потърсят по-човешко съществуване. Тези опити бяха смазани с изключителна жестокост, за да послужат за назидание на тези, които дръзват да мечтаят и търсят по-светло и хуманно съществуване и бъдеще за себе си и за своите деца. Някои от тези бунтове не само бяха смазани, но и старателно укрити – през 1953 г., в бившата Германска демократична република. Други, като Унгарското въстание през 1956 г. и Пражката пролет през 1968 г., станаха достояние на целия свят и отвратиха още повече човечеството от насилническия, нечовешки облик на „най-хуманния“ обществен строй – комунизма. Безброй са били свирепо потъпканите опити за свобода и в самия Съветски съюз. Архивите, макар и неохотно, позволяват да се надникне в мракобесническата система, установена в страната на строящия се

комунизъм, която е унищожила огромна част от интелегенцията на страната. Наскоро попаднах на едно трагично свидетелство за разправата с един съветски моряк, заместник-командир по политическата част на кораба „Сторожевой“, който, въоръжен с най-модерно оръжие, е трябвало да се бори с атомните подводници на Съединените щати и НАТО.

В нощта на 8–9 ноември 1975 г. на Големия кораб за борба с подводници „Сторожевой“ избухва бунт на съветските военни моряци. Бунтът е ръководен от заместник-командира на кораба по политическата част, капитан 3-ти ранг Валерий Саблин. Намерението на бунтовните моряци е било да се обърнат по телевизията към трудещите се в Съветския съюз. На „свободната територия на кораба“ били поканени да дойдат членовете на правителството и Централния комитет на комунистическата партия, за да изложат моряците пред тях своите виждания за справедливо преустройство на обществото и хуманизиране на социализма.

Реакцията на съветското Политбюро начело с Леонид Брежнев е мигновена и изключително жестока. Корабът е атакуван от самолети и управлението му блокирано. Бунтовниците и техният ръководител са арестувани. След бърз съд, в който не са слушани никакви човешки аргументи освен тези на партийната мъст и назидание, водачът на бунта, капитан 3-ти ранг Валерий Саблин, е осъден на смърт и разстрелян.

Години по-късно, американският министър на отбраната и бивш директор на ЦРУ Робърт Гейтс, на въпрос на журналисти кога по негово мнение е започнало разпадането на Съветския съюз, беше отговорил: „В 1975 г., след бунта на съветските военни моряци на големия кораб срещу подводници „Сторожевой“. И ще добавя – от трагичната саможертва на капитан 3-ти ранг Валерий Саблин.

Но да се върна на повода, свързан със семейните симпатии към отбора по футбол на Германия (тогава Западна Германия).

В тази мрачна, пълна с насилие атмосфера на живот в социалистическите страни, в обстановка на конфронтация между двете политически системи, в Швейцария, от 16 юни до 4 юли 1954 г. се провежда Петото световно първенство по футбол, в което участие вземат 16 отбора. Представител на социалистическата система – „най-прогресивната“, „най-хуманната“, е националният отбор на Унгария. Това беше наистина световен отбор, изграден не само от ярки индивидуалности, но и хомогенен като национален тим. Една машина за голове, на която не можеше да устои нито една

световна футболна сила. Струва ми се, че няма да бъде преувеличено, ако кажа, че такъв световен отбор повече не е съществувал. В различни периоди национални отбори на Бразилия, Германия, Италия, Франция, Испания, Аржентина само са се доближавали повече или по-малко до мощта, силата и брилянтната игра на така наречения „унгарски чардаш“. Унгарският отбор е олимпийски шампион и към началото на световното първенство няма загуба в 28 поредни мача, с положителен резултат от 24 победи и 4 равни мача. Истинските симпатии към този несъмнен световен спортен феномен, неповторим в историята на футбола, комунистическите мракобесници, обаче, се бяха постарали да компрометират, като натоварят чисто спортните му, благородни и хуманни постижения на спортното поле със задачата да бъде представителното лице на една жестока човеконенавистна система и да отразява нейните предимства пред свободните хора от демократичните страни, отвъд „желязната завеса“. Предвкусвайки огромния според тях политически успех на победата на унгарския отбор и завоюването на титлата „световен шампион“ по футбол, пропагандните учреждения на тоталитарния социализъм натрапчиво разнасяха успехите на унгарския тим и предстоящата световна титла, която ще завоюва.

Никои от световните футболни специалисти не можеше сериозно да допусне и не вярваше, че нокаутираният с осем на два гола отбор на Германия може да се свести от разгрома в групата, за да бъде сериозен противник и окаже някаква що годе сериозна съпротива срещу „футболния валяк“, отбора на Унгария. Баща ми вярваше. С някаква немотивирана надежда, той очакваше битият и унижен в квалификациите отбор на Германия да победи могъщия унгарски отбор, чието високомерие и чувство за непобедимост просто заслужаваха да бъде смачкано. Разбира се, татко харесваше унгарците. Майсторството им никои не можеше да отрече. Дразнеше го това, че този прекрасен футболен отбор трябваше да материализира налудните политико-пропагандни мърсотии на идеологическите шамани от Москва. И без самият той да е виновен за това, да понесе една чужда, незаслужена и нелогична ненавист и антипатия.

България беше много далеч от това, което ставаше в Швейцария. Телевизия още нямаше. Малко семейства имаха и радиоапарати. Семейството на баща ми – столичен адвокат, също нямаше радиоапарат и радио слушахме поради съседството с дядо ми – баща на мама, където бяхме непрекъснато за оперните концерти от Радио Рим или политиче-

ските предавания от Радио Лондон, „Свободна Европа“ и „Гласът на Америка“.

Огромната част от българското население вероятно и не разбра, че се провежда световно първенство по футбол. Апатично, от и без това изключително тежкия живот на политически преследвания, купонна система, бедност, насилствено коопериране, ужасяваща жилищна криза в големите градове, това население можеше да има за единствен източник на информация за първенството онова, което благоволяваха да му предложат репортажите в спортните страници на вестниците „Работническо дело“, „Отечествен фронт“, „Народен спорт“.

Началото на първенството беше истинска катастрофа за отбора на Германия. В квалификационната група тя беше буквално прегазена от унгарските футболисти с неимоверния за световно първенство между отбори от такава висока класа резултат от осем на три. Не по-добра беше съдбата и на отборите на Южна Корея, която унгарците победиха с девет на нула. На четвърт финалите унгарците победиха отбора на Бразилия с четири на два, в един изключително груб мач, известен в историята на футбола като „Битката в Берн“. А на полуфинала, в мач с продължения, отстраниха и отбора на Уругвай с четири на два. Участието си в първенството продължи и отборът на Германия. Така в най-отговорния мач, с който трябваше да завърши световното първенство, предстоеше да се срещнат бившите противници от квалификациите в групата – отборите на Унгария и Западна Германия. И макар че като изключим разгромната и унижителна загуба от Унгария с осем на три, отборът на Западна Германия също спечели убедителни победи – срещу Турция с четири на един и седем на два, на четвърт финала срещу Югославия с два на нула, а на полуфинала срещу Австрия с шест на един, в спортните среди изходът от тази среща се считаше за предизвестен – разгромна победа за Унгария и спечелването на световната купа.

Четвърти юли 1954 г., денят, в който трябваше да се проведе финалният мач, беше много горещ. Улиците на София бяха пусти. Хората се бяха изпокрили от жегата и единствени, скучаещи и слънчасали под фуражките из квартала, в който живеехме, на сто метра от „Халите“, в центъра на София, обикаляха милиционери, които вероятно имаха задача да не допуснат прояви на радост, в случай че Унгария загуби срещата. Тези милиционери, в достатъчно силните ми спомени на десетгодишен, бяха разпределени по двойки, обикаляха флегматично квартала с физиономии, които излъчваха отегчение и досада. Вероятно и те не можеха

да си обяснят, какво правеха в този юлски пек на улицата, оглеждайки подозрително, или поне на мен така ми се стори, даже малкото залутани в жегата минувачи.

Баща ми беше уговорил да слуша мача по Радио Белград с един съсед – Матей Чернев, почтен българин и търговец на сухи фрукти, към който татко с уважение се обръщаше с думите „бай Матей“. Чичо Мато, както го наричахме ние децата, беше наемател на дядо ми Петър и баща на едно красиво момиченце – Капчето, и съученика на сестра ми Кирчо – Кики, с когото бяхме и сме досега, приятели от махалата. Радиоапаратът беше стар „Филипс“, който не само поради възрастта си, но и поради активното заглушаване на предаването излъчваше мача сякаш от друга планета. Гласът на говорителя глъхнеше, удавен в бучене, бръмчене и всевъзможни други шумове, изплуваше за кратко време, после пак прекъсваше. Макар на пресекулки, със залепени до радиото уши, мачът вървеше и световното първенство се следеше и от софиянци, вероятно многобройни, като баща ми и чичо Мато.

Жената на чичо Мато, леля Миче, не смееше да шукне, за да не смуцава интереса на двамата мъже. Беше им приготвила предварително по един филджан с кафе и чинийка с малиново сладко, за татко и пепелник, за да пуши, а на мен по-голяма чинийка със сладко и чаша студена лимонада. Бях седнал удобно в едно канапе, близо до малка масичка и също като леля Миче не смеех да шукна, стреснат от вниманието, с което двамата мъже слушаха предаването.

Мачът започна тежко за германците. Статистиките, петдесет години след мача, които отразяват в интернет всичко, което се е случило тогава в Берн сочат, че първият гол за Унгария е вкарал в 8-ата минута легендарният унгарски футболист Ференц Пушкеш. Минута по-късно, втори гол във вратата на Западна Германия отбелязва друга унгарска футболна звезда – Шандор Кочиш.

Рано падналите голове бяха отчаяли чичо Мато и баща ми. Овесили носове, с побелели от мъка лица, те мълчаха, посръбвайки от филджаните с кафето, които леля Миче предвидливо беше допълнила, а баща ми, разсеян в яда си, пушеше цигара след цигара. Свикнал да се доверявам на реакциите на татко, разбирайки по тях, че за двамата мъже това не беше просто футболен мач, а състезание, което има по-важни и сериозни цели, аз съчувствено мълчах, без да смея да погледна в угрижените им лица. Белградският коментатор, със заглъхващ и наситен с шум глас, едва смогваше да коментира

събитията, защото те с наистина главоломна бързина се случваха на футболния терен. В десетина минути след головете на унгарците, отборът на Западна Германия чрез Морлок направи един на два, а след това с гол на Хелмут Ран изравни резултата – два на два. Поведението на чичо Мато и баща ми рязко се промени. Появиха се усмивки на посърналите им лица, а татко вдигна глава и към мен, като ми се усмихна окуражително. Въсщност аз едва ли имах нужда от окуражаване. Важността на този мач, извън чисто спортната му страна, осъзнах години по-късно, когато възрастта ми позволяваше да осмисля надеждата, която татко и чичо Мато са влагали в победата на германците. Тази победа беше страхотен удар в наглото самочувствие на унгарците и чрез тях в пропагандното високомерие, с което унгарските футболни успехи се афишираха като доказателство за всестранното превъзходство на социализма като обществен строй. Уверени в повторния разгром на германците, управниците на комунистическа Унгария бяха осигурили самолет, който да закара за мача в Берн съпругите на унгарските футболисти, за да присъстват на подвига на техните мъже и се насладят на триумфа на социалистическия спорт.

Последните десет минути от мача бяха инфарктни. Унгарците проведоха серия от опасни атаки срещу германската врата. Вкараха и гол, който не беше зачетен, защото съдията беше вдигнал флага за засада. Тези драматични моменти са запечатани от хрониката за футболната история. Зрителите на стадиона изглеждаха като препарирани, с широко отворени очи и уста, хипнотизирани от напрежението на случващото се на терена.

И тогава – статистиката е отбелязала 84-ата минута – Хелмут Ран, състезател на Рот Вайс (Есен), вкарва победния гол за три на два за германския отбор. Западна Германия стана световен шампион.

Излязохме на улицата. Милиционерските двойки правеха рутинните обиколки из квартала, омърлушени и уморени от горещото слънце и безцелното висене на улиците. Нашата махала беше необичайно оживена. Още десетина комшии, освен нас, безпричинно весели и усмихнати, пушеха цигари. Никой не говореше. Просто усмихнати и весели хора, които всеки за себе си знаеше защо.

След световното първенство така наречените „вражески радиостанции“ разпространиха новината, че американският президент Дуайт Айзенхауер е поканил отбора световен шампион да гостува на американската държава и лично на него, за да си починат. Вероятно германците са уважили

поканата. Поне за мен тази покана показва, че и държавните ръководители на свободния свят са оценявали политическия характер на чудото, което сториха играчите на Германия. Опитите на комунистическата пропаганда да използват спортното поле за демонстрация на предимствата на социалистическата политическа система, разбира се, не спряха. Във футбола обаче, след Световното през 1954 г. в Швейцария, за предимство на системата на социализма вече не можеше да става дума. След мача със Западна Германия сякаш гръбнакът на унгарския тим се пречупи. Все още с тези именити футболни майстори, той не регистрира нито едно значимо постижение на европейското или световното футболно поле. После, след Унгарското въстание през 1956 г., голяма част от играчите напуснаха Унгария и станаха състезатели на различни, главно испански професионални клубове. Със загубата от Швейцария започна и обезличаването на унгарския футбол, който до ден-дневен и на клубно, и на национално ниво специалистите преценяват като посредствен.

Опитите за противоборство между двете системи комунистическата пропаганда пренесе на полето на олимпийските игри и световните първенства по лека атлетика, баскетбол и щанги. Не беше същото. Постепенно, от съревнование между двете системи, то се ограничи само до директен спортен сблъсък между Съветския съюз и Съединените щати. А когато пропагандата най-сетне се увери, че на спортното поле не може да докаже превъзходството на съветския човек пред американския, и тази идеологическа дивотия постепенно замря.

Германският национален отбор след 1954 г. имаше много звездни мигове, когато печелеше световната и европейската купа. Търпеше и загуби. Победи го и българският отбор на световното първенство в Съединените щати през 1994 г. За отбор, чийто спортен химн обаче е *Futball ist unser Leben* (футболът е нашият живот), и победите, и загубите са само част от красотата и романтиката на футболната игра, заради която си заслужава да участват и се състезават.

След 1954 г., мъжете от нашето семейство гледатме всякакви футболни мачове спокойно. Даже когато нашият любим отбор – националният тим на Германия – играе и независимо от това дали печели, или губи. Ние станахме негови фенове в далечната 1954 г., на световното първенство в Швейцария и върху симпатиите ни, нищо не можеше да повлияе.

Много е писано за победата на Германия през 1954 г. В публикация по Интернет се изтъква, че

Петото световно първенство по футбол в Швейцария през 1954 г. е важно не само за развитието на футбола, но и за възраждането на една от най-големите нации в Европа – германската. Цитира се становище на спортния историк Юрген Бушман, който твърди, че благодарение на „Чудото от Берн“ германското общество е преминало от матриархат в патриархат. „Девет години след края на войната победният финал сваля отговорността за тежкото следвоенно възстановяване от плещите на майките и съпругите.“

Тези оценки баща ми не доживя да види. Пък и едва ли с нещо щяха да го впечатлят. Дватама с майка не доживяха да видят края на комунизма и да поживеят в неуредено, но свободно общество. За татко онзи двубой в Берн беше споменът, който му даваше упование и надежда, че ако не той, внуците му ще доживеят да са граждани на свободно общество. И това стана.

Със съседни и приятели от махалата много пъти сме се събирали да гледаме мачове от световни и европейски първенства. Провеждани обикновено по време, когато навън е достатъчно топло, с махленците изваждахме в градината на някоя от къщите телевизор и на прохладата, в късната вечер, с бира, сирене, салати, гледахме и коментирахме мачовете. Татко минаваше също. И не само за мачовете на Германия. Беше обективен. Харесваше добрата игра и я признаваше на всеки отбор. У него обаче нямаше вълнение. Вълнението и очакването на голямата радост беше останало за него, а постепенно установих, че и за мен, там, в горещия следобед на 4 юли 1954 г. в Берн, когато бях малък, но достатъчно голям, за да запомня, а после и да разбера и осмисля, какво се случи.

Че подобно на „Хилядолетния Райх“ на Хитлер, и „Хилядолетното комунистическо царство“ на Ленин и Сталин ще се сгромоляса и ще потъне завинаги в преизподнята.

Случвало се е да канят татко да гледа мач, а той има работа и не може да остане. Тогава с блага усмивка отговаряше на поканите:

– Гледайте, забавлявайте се, момчета. Аз моя мач съм го гледал. Той се състоя в Берн през 1954 г. Тогава ние победихме!